

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

MARZEC
MAREC

2002

č. 3 (525)
CENA 2.00 ZŁ

PL ISSN 0514-0188

Príjemné
vel'konočné
sviatky želá
Redakcia
a ÚV SSP

FAŠIANGY - OSTATKI '2002
ŽIVOT MEDZI KRAJANKAMI
OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA

V ČÍSLE:

Pred 11. zjazdom SSP	4-5
Oblátkové stretnutia	6-7
Verný krajanskému hnutiu	8
Spoločná cesta životom	9
Riešenie hranice medzi Poľskom a ČSR po 2. svetovej vojne	10-11
Nové slavistické a slovakistické stredisko v Poľsku	11
Obsadenie Českého Tešínska a čo ďalej?	13
Život medzi krajankami	14
Z velkonočných zvykov	15
Zo starých oravských povestí	17
Konferencia o cezhraničnej spolupráci	18
Fašiangy - ostatki '2002	20-21
Povedka na voľnú chvíľu	22-23
Čitatelia - redakcia	24-29
Mladým - mladším - najmladším	30-31
Polnohospodárstvo	32
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88, e-mail: zivot@tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWIAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačíková, Jerzy M. Božyk, Maria Glodasiaková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,

Skład: Redakcia Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminie do 30 listopada na I kwartał.

Cena prenumeraty dla kóŁ Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł, półroczeń - 12 zł, rocznie - 24 zł
Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

NA OBÁLKE: Členky folklórneho súboru Veselica z Nedece.
Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Koziol

Snímky: J. Špernoga

PREDSEDA NÁRODNEJ RADY SR JOZEF MIGAŠ MEDZI KRAJANMI

Na pozvanie maršálka Sejmu PR Marka Borowského bol v Poľsku dňoch 17.-19. januára 2002 na oficiálnej návštive predseda Národnej rady Slovenskej republiky Jozef MIGAŠ s delegáciou poslancov NR SR.

Popri rozhovoroch s predstaviteľmi poľského politického i hospodárskeho života, v tom s maršálkom Sejmu PR, prezidentom PR Aleksandrom Kwaśniewskym a premiérom PR Leszkom Millerom, sa predseda NR SR už v prvý deň stretol v budove Sejmu s vedením sejmovej Komisie pre národnostné a etnické menšiny a so zástupcami nášho Spolku - predsedom SSP Jozefom Čongvom, tajomníkom ÚV Ľudomírom Molitorisom a šéfredaktorom Života Jánom Šternogom.

Stretnutia, ktoré otvorila predsedníčka Komisie Genowefa Wiśniowska, sa o.i. zúčastnili: predsedca Ústavnoprávneho výboru NR SR Ladislav Orosz, podpredsedca Výboru pre pôdohospodárstvo NR SR Anton Juriš, člena Výboru pre vzdelávanie, vede, mládež a šport NR SR Ľudmila Mušková, veľvyslankyňa SR v PR Magda Vášáryová, konzula SR v PR Alexander Melsitov a III. tajomník ZÚ SR v PR Karol Denbis, ako aj veľvyslanec PR na Slovensku Jan Komornicki a ďalší.

Počas stretnutia G. Wiśniowska oboznámila predsedu NR SR J. Migaša s históriaou i aktivitami sejmovej Komisie pre menšiny, medzi ktoré zaradila i prípravu návrhu zákona o národnostných menšinách v Poľsku, odovzdaný maršálkovi Sejmu PR 11. januára t.r. Zároveň vyjadrila názor, že Poľsko rešpektuje práva menšín a Komisia nezaznamenala signály o ich diskriminácii. S týmto názorom neúhlásili celkom zástupcovia nášho Spolku, ktorí o.i. upozornili na niektoré právne aspekty týkajúce sa života národnostných menšín, používania jazyka menšín v úradných stykoch a nedostatočných záruk ich práv, nepriaznivého vzťahu cirkvi k našej menštine a pod. Zmienili sa tiež o incidentálnych zámeroch Ministerstva kultúry a národného dedičstva obmedziť v tomto roku o vyše 70 % dotáciu pre národnostné menšiny a o ďalších problémoch.

Predsedca NR SR J. Migaš si pozorne vypočul všetky hľasy a vo svojom príhovore zdôraznil o.i., že SR prikladá problematike národnostných menšín a ich práv veľký význam, čoho dôkazom je fakt, že už krátko po svojom vzniku schválila zákon o menšinách a ako jeden z

prvých štátov ratifikovala konvenciu o právach menšín a iné medzinárodné akty. Informoval tiež, že do svojich rozhovorov počas terajšej návštavy zaradil aj národnostné otázky a vyjadril presvedčenie, že naše problémy sú dočasné a nájdú si pozitívne riešenie.

Na záver svojho pobytu v Poľsku zavítal predseda NR SR J. Migaš v sprievode veľvyslankyne SR v PR M. Vášáryovej a ďalších členov delegácie do Bielska Bialej, kde sa stretol so zástupcami Regionálnej poľsko-slovenskej priemyselnej a obchodnej komory. Na stretnutie prišli aj prednosta Krajského úradu v Žiline Anton Straka, predseda Regionálnej slovensko-poľskej priemyselnej a obchodnej komory Ján Solicha a ďalší. Účastníci stretnutia o.i. konštatovali, že sa vzťahy medzi našimi krajinami súce pomaly, ale sústavne rozvíjajú. To je dobré, aj keď podľa predsedu NR SR existujú ešte veľké rezervy, najmä v oblasti regionálnej spolupráce. Preto ju treba všemožne rozširovať a podporovať, kedže aj v tom sú perspektívy nášho rozvoja.

Program predsedu NR SR bol v tento deň veľmi napäť. Už o chvíli ho vo vedľajšej mestskej čakalo ďalšie stretnutie, tentoraz s členmi Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku. V ich mene vzácných hostí srdečne privítal predsedu Spolku prof. J. Čongva a stručne ich oboznámił so životom Slovákov v Poľsku, ale aj s niektorým problémami týkajúcimi sa o.i. ústavnej ochrany menšín, ako aj ochrany ich historických pamiatok, vzťahu cirkvi k našej menštine a pod. Tajomník ÚV L. Molitoris sa zase zmienil o.i. o súčasnej kultúrnej i vydavateľskej činnosti Spolku, o potrebe pomoci so strany Slovenska pri dokončení výstavby Centra slovenskej kultúry na Spiši, o nepriaznivých následkoch pozastavenia štipendii našim študentom na slovenských školách a navrh zjednodušiť zásady prijímania krajanských uchádzcačov na vysoké školy a pod. Počas besedy prišli na pretras aj ďalšie otázky, ktoré našim krajanom sťažujú resp. donedávna sťažovali život, napr. požiadavka víz od našich študentov, čo je už naštastie vyriešené. Na Slovensku chýba, - sťažovali sa niektorí, - nejaký centralný úrad pre zahraničných Slovákov, na

který by sa krajania mohli obrátiť so svojimi problémami. Naše školy, ale aj krajanské klobivne a redakcia Život pocitujú nedostatok slovenskej detskej i mládežníckej literatúry, časopisov či beletrie pre dospelých. Neberie nás do úvahy Euroregión Tatry, aj keď pôsobí na území, kde žije naša menšina. Nakoniec, podľa mienky niektorých, by Slovensko malo prejavovať väčší záujem o Slovákov na Spiši a Orave, nehovoriac o potrebe zriadenia slovenského konzulátu v Krakove...

Predsedca NR SR J. Migaš vo svojom príhovore vyjadril radosť, že sa mohol s nami opäť stretnúť a uistil, že Slovensko nikdy nestratilo záujem o svojich rodákov v zahraničí. Podotkol, že prednedávnom vznikol pri Úrade vlády SR nový, kompetentný úrad pre zahraničných Slovákov, čo je tiež dôkazom, že ich osud nie je Slovensku ľahostajný. Predsedca NR SR si s pochopením vypočul hľasy krajanov o našich problémoch a prisľúbil svoju pomoc pri ich riešení. Zaujal tiež kladný postoj k otvoreniu slovenského konzulátu v Krakove.

Po vrelej rozlúčke so vzácnymi hostmi sa priamo na mieste stretnutia začalo plenárne zasadanie Ústredného výboru SSP. Píšeme o tom na str. 24. Nebol to však koniec programu počtu krajanov v Bielsku Bialej. Totiž záujem o spoluprácu s našim Spolkom prejavilo vedenie spomínamej Poľsko-slovenskej priemyselnej a obchodnej komory. Počas krátkeho stretnutia sa konštatovalo, že to môže byť prospéšné pre obe strany a súčasne môže prispieť k rozvoju poľsko-slovenskej regionálnej spolupráce.

J. Š.

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**CECÍLIA
ZBOREKOVÁ**
z Jablonky

- Musím povedať, že naša miestna skupina nepatrí medzi najaktívnejšie a jej činnosť v poslednom čase stagnuje. Našou najväčšou stratu bolo zrušenie slovenskej základnej školy č. 2, pre ktorú sme nedokázali zabezpečiť dostačný počet žiakov. Stalo sa tak zrejme aj preto, že značná časť dnešnej mládeže stratila národné povedomie. Ak chceme v súčasnosti mladých opäťovne zapojiť do práce v krajankej organizácii, musíme začať takmer od začiatku - od rodinnej výchovy v slovenskom duchu. Ostatne slovenčina nie je našej mládeži až tak cudzia, o čom svedčí aj to, že sa nadalej vyučuje v lýceu. Napr. v tomto roku tam bude zo slovenčiny maturovať sedem študentov. V obci máme slovenské bohoslužby, ktoré navštrevuje vela starších, ale aj mladších krajanov. Odberajú ich kňaz Robert Bukata, ktorý odnedávna nastúpil na miesto nášho kňaza Pawla Kubaního. Máme tiež organistu zo Slovenska.

Krajania sa najčastejšie stretávajú v miestnej klubovni, ktorá však niekedy už nestáči na naše potreby. Bolo by ju treba, aspoň do času výstavby nového domu slovenskej kultúry, zmodernizovať, aby sa stala lákavým miestom stretnávania aj pre mládež. Myslím si, že by stalo za pokus založiť nejaký folklórny súbor. Kedysi sme mali taký súbor, ktorý viedol krajan Jozef Omylák a veľmi dobre si počína. Potrebovali by sme však k tomu kultúrneho inštruktora, ktorý by súbor zorganizoval a viedol. Som presvedčená, že naša mládež by o tejto prejavila veľký záujem.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV, myslím si, že sa nám snaží pomáhať, aj keď by sme čakali viac. Bolo by potrebné, aby členovia predsedníctva častejšie chodili medzi krajanov. Mali by tiež myslieť na menej aktívne miestne skupiny, podnecovať nábor žiakov na vyučovanie slovenského jazyka a dbať o častejšie schôdzky MS.

Máme sa tiež čím pochváliť. Každý rok organizujeme niekoľko oblúbených a navštevovaných krajanekých kultúrnych podujatí, ako napr. obľúkové stretnutia a dni slovenskej kultúry, ktoré sú veľkolepou prehliadkou oravského a slovenského folklóru. Pre žiakov ZŠ a lýcea sa každoročne organizujú zaujímavé zájazdy na

Slovensko, medzi krajanmi neslabne ani záujem o nás časopis Život a o púte na Slovensko, ktoré organizoval nás odbor Spolku sv. Vojtecha. Boli sme o.i. v Levoči, Šaštine a inde.

Verím, že Jablonka, ktorá kedysi bola veľmi aktívnym centrom celého krajankej diania na Orave, nadalej ním ostane, k čomu ale potrebujeme väčšiu pomoc zo strany vedenia nášho Spolku. V prvom rade však musíme myslieť na našu mládež, ktorá je našou budúcnosťou.

**MAREK
BRYJA**
z Krempách

- Miestna skupina nášho Spolku v Krempáchoch patrí medzi najaktívnejšie. V porovnaní s inými miestnymi skupinami sa u nás každý rok dosť veľa robí a naša činnosť sa dobre vyvíja. Každý sa môže presvedčiť, že u nás sa do činnosti zapája veľa mladých krajanov, ktorí majú z toho radosť. Mali by si z nás vziať príklad aj iné miestne skupiny. V našej škole sa celý čas vyučuje slovenský jazyk, ktorý navštěvuje veľa žiakov. Máme aj slovenské bohoslužby s ktorými sme spokojní. Aj o Život je medzi krajanmi veľký záujem. V obci pôsobí folklórny súbor Zelený javor, ktorý by potreboval väčšiu podporu zo strany nášho Spolku. Bolo by dobré, ak by k nám chodili nejakí choreografi zo Slovenska, ktorí by pomohli súboru pri nácviku nových programov nielen zo Spiša, ale aj z iných regiónov Slovenska. Musel by však mať aj kroje z iných regiónov. Je potrebné, aby súbor získaval skúsenosti na väčších prehliadkach a festivaloch doma a v zahraničí. Musíme nadviazať spoluprácu so slovenskými súbormi, s ktorými by sme mohli uskutočňovať výmenné pobytu. Nedávno mal u nás vystupovať súbor z Hrochote, žiaľ, nevedno prečo sa to neuskutočnilo. V súčasnosti študujem etnológiu na trnavskej Univerzite sv. Cyrila a Metoda. Po skončení školy by som sa chcel so svojimi vedomosťami a skúsenosťami zapojiť do činnosti súboru.

K činnosti ÚV nemám závažnejšie pripomienky. Myslím si však, že ÚV by mal zameňať nejakého inštruktora, ktorý by sa venoval len rozvíjaniu krajankej kultúrnej činnosti. Staral by sa o folklórne súbory, riadil ich prácu,

nadväzoval kontakty so zahraničnými choreografiemi a súbormi, staral sa o rozvíjanie spolupráce a získavanie prostriedkov na kultúrnu činnosť. Taktiež si myslím, že nás Spolok by mal mať svoju stránku v internete, kde by sa dalo získať všetky informácie o jeho činnosti a o živote i dejinách Slovákov v Poľsku. Na internete by taktiež malo byť prístupné aj každé číslo Života. Postupne by si svoje stránky mohli založiť aj miestne skupiny SSP a týmto spôsobom rozvíjať svoju činnosť.

Musím povedať, že krajania dnes necítia podporu a záujem o našu komunitu zo strany Slovenskej republiky. Nezriedka namiesto pomoci sa stretávajú s prekážkami, ako napr. s vyžadovaním víz od študentov, ktorí majú na Slovensku povolený dlhodobý pobyt a vlastnú preukaz zahraničného Slováka. Ja tento doklad tiež mám, a musím povedať, že mi v ničom nepomáha. Totiž ku krajanom bez ohľadu na to, či ho vlastnia alebo nie, sa na Slovensku pristupuje ako k ostatným cudzincom. Podobne nedomyslená je aj otázka štipendií. V minulom roku sa sice zvýšilo štipendium pre vysokoškolákov na 5 tisíc korún, avšak len pre študentov prvého ročníka. Vieme, že študijné náklady sa neustále zvyšujú a to aj študentom starších ročníkov, napr. piataci pred štátincami majú oveľa väčšie výdavky. Je preto nepochopiteľné, prečo im štipendium nezvýšili. Slovenská republika by tiež mala pomáhať našim krajanom v miestnych skupinách. Mám na mysli aspoň tú základnú pomoc, podporu krajanekých súborov, pravidelné posielanie kníh a časopisov do našich škôl, klubovní a pod.

**GENOVÉVA
PRILINSKÁ**
z Podvlnky

- Ak chceme oživiť našu miestnu skupinu, musíme v prvom rade vynaložiť všetko úsilie na obnovenie vyučovania slovenského jazyka v základnej škole č. 2, prípadne v gymnáziu a súčasne naše rady doplniť mladými krajanmi. Toto sú pre nás v súčasnosti najdôležitejšie úlohy. Musíme začať už od národnostnej výchovy v rodinách, veď deti musia odmalička vedieť, že sú slovenskej národnosti. Vždy som tvrdila, že naša budúcnosť je v školách. Ak sa

totož slovenčina v našich obciach prestane vyučovať, naše krajanské hnutie zanikne. Pravdu je však aj to, že dnes je ľahšie rozširovať členskú základňu a zapájať mládež do krajanskej činnosti. Všetci veľmi dobre vieme, že z gazdovania je ľahko využiť a v okolí je veľká nezamestnanosť, preto mnohí mladí krajania odchádzajú za prácou mimo obce, neraz do zahraničia. Ďalším problémom je to, že už niekoľko desaťročí sa so slovenčinou netretávame ani v našom kostole sv. Martina, z ktorého nám dokonca pred rokmi zložili aj jediný slovenský symbol, dvojkŕž, ktorý sa dodnes nevrátil na svoje miesto. Čoraz častejšie dochádza v našich obciach k národnostnému premiešaniu obyvateľstva a v takýchto národnostne miešaných manželstvách už rodičia neprikladajú taký význam výchove detí v slovenskom duchu. Ľahko by sme tiež na Orave hľadali slovenské náписy na obchodoch, kaviarnach či pohostinstvách, ktoré sú zväčša v súkromných rukách.

S týmto stavom sa však ako krajanka a predsedníčka OV SSP na Orave nemienim zmieriť. Urobím všetko, aby sa v našej obci obnovilo vyučovanie slovenského jazyka, k čomu však budem potrebovať pomoc našich krajanov, lebo sama veľa nezmôžem. Dúfam, že pomocnú dlaň mi podá aj vedenie nášho Spolku, ktorému musí najviac záležať na tom, aby sa vyučovanie slovenčiny v našich školách zachovalo a aby sa zvýšila aktívita vo všetkých miestnych skupinách SSP.

Teší ma, že máme vynikajúci časopis Život, ktorý prináša všetky najhlavnejšie informácie o dianí na Orave a Spiši, že v našej obci sa usporadúvajú rôzne kultúrne podujatia, ako napr. prehliadky krajanských dychoviek, ktoré každým pritiahujú záujem všetkých občanov. Myslím si, že by sa to mohlo odraziť vo väčšom zapojení mladých ľudí do krajanskej činnosti. Je tiež známe, že už dlhé roky máme dobré priateľské vzťahy s vedením Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne, najmä s jeho riaditeľkou Olgou Žabenskou, ktorá nám nezište pomáha. Sprostredkúva napr. cesty nášho ochotníckeho divadielka Ondrejko za slovenskými divákmi, pomáha v organizovaní zájazdov žiakov základných škôl a študentov licea v Jablonke na Slovensko, pravidelne sa zúčastňuje na našich podujatiach a podobne. Veríme, že nás bude podporovať aj nadalej. Očakávame tiež podporu zo strany iných organizácií na Slovensku, napr. Matice slovenskej, ktorá by nám mala, tak ako v minulosti, posielat slovenské knihy či časopisy, čo by mohlo zväčšiť záujem detí a krajanov o Slovensko.

Na zjazde nášho Spolku sa teda musí rozhodnúť o tom, ako pomôcť menším a menej aktívnym skupinám, čo treba urobiť pre obnovenie vyučovania slovenského jazyka a ako zatraktívniť prácu klubovní, ktoré sú dôležitým miestom krajanských stretnutí. Ich stav a vybavenie má daleko k ideálu. Vedenie nášho Spol-

ku by tiež malo pomôcť krajanom v zavádzaní slovenských sv. omší v ďalších oravských obciach. Veríme, že v Jablonke sa konečne začne s výstavbou tak dlho očakávaného Domu slovenskej kultúry, ktorý by bol dôstojným mestom na organizovanie našich schôdzí, rôznych kultúrno-spoločenských podujatí, na vystúpenia folklórnych súborov, no a aj na nácviky nášho divadielka Ondrejko, ktorého členovia sa už dlhé roky schádzajú v provizórnych podmienkach našej klubovne. Na záver chcem vyzvať všetkých oravských krajanov k zvýšeniu aktívity pre ďalší rozvoj nášho krajanského hnutia.

**FRANTIŠEK
ŠVEC
z Fridmana**

- Krajanská činnosť v mnohých obciach je v súčasnosti dosť neuspokojivá. Ani u nás vo Fridmane sa príliš nerozvíja. V posledných rokoch sa veľa členov našej miestnej skupiny vystahovalo do zámoria, a tých starších, aktívnejších, tiež z roka na rok ubúda. Podobne ako v iných obciach, aj u nás sa málo mladých zapája do činnosti MS. Ludia sú dnes veľmi pohodlní, ľahko nájst niekoho, čo by bol ochotný niečo nezíštne urobiť. Keď aj zvoláme schôdzku, zúčastní sa jej málo členov. Žiaľbohu naša mládež si v súčasnosti nevie vziať svoje korene, ba ani nepoznajú svoj pôvod. Je to o.i. výsledok národnostne miešaných manželstiev, ale aj odchodu mladých za prácou do miest a do zahraničia. Škoda, že vo Fridmane úplne vymizla slovenčina. Už dlhé roky sa nevyučuje v škole, ba nestretнемe sa s ňou ani v kostole. V dôsledku toho naša mládež vôbec neovládá slovenský jazyk, preto ju tým ľahšie možno povzbudiť do činnosti v MS. Keby sme mali aspoň riadnu, dobre zariadenú klubovňu, kde by sa krajania mohli schádzať, naša činnosť by sa možno oživila. V obci pôsobí mládežnícky súbor Fridmaňania, ktorý nácvičuje spišské piesne a tance. Bolo by dobre, ak by do svojho repertoáru zaradil aj nejaké slovenské pesničky.

Uvedomujem si, že oživiť činnosť našej MS nebude ľahké, musíme sa však o to uislovať. Pomôcť nám musí aj vedenie nášho Spolku. Chcel by som, aby sa u nás častejšie konali krajanské kultúrne podujatia, ako napr. prehliadky krajanských dychoviek či folklórnych súborov. Ludia musia vidieť, že sa niečo robí. Bolo by taktiež dobre častejšie organizovať vlastivedné zájazdy na Slovensko pre našu mládež,

ale aj pre starších krajanov a zaslúžilých činiteľov.

Musíme pochváliť nápad výstavby veľkých centier slovenskej kultúry. Sú to určite potrebné objekty tak na Spiši, ako aj na Orave, ktoré môžu pomôcť rozvíjať činnosť našho Spolku. Len škoda, že je tak ľahko zohnať finančné prostriedky na tento cieľ.

Myslím si, že aj slovenský štát by mal prejavíť väčší záujem o našu menšinu. Slovensko by nás malo podporovať a pomáhať aj našim študentom na stredných či vysokých školách v SR. Naše základné školy a klubovne by mali byť pravidelne zásobované slovenskými knihami a časopismi.

**Zaznamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

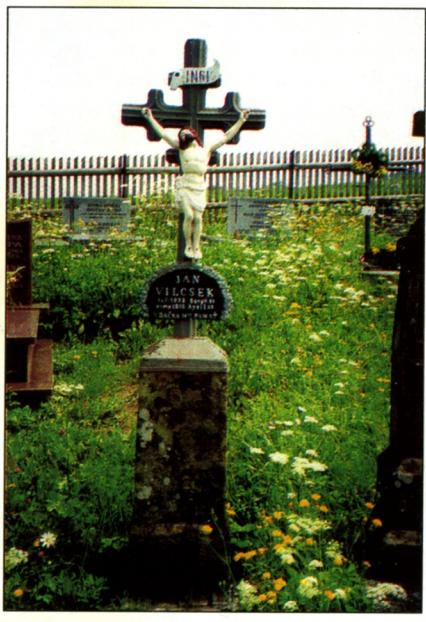
KRÁTKO Z ORAVY

V marci (31. 3.) sa 70 rokov dožíva predseda miestnej skupiny SSP v Jablonke Alojz Bugajský, 26. 3. oslávi 70. narodeniny člen ÚV SSP, hudobník a veliteľ požiarneho zboru František Harkabuz z Harkabuza a 23. 3. sa 60 rokov dožíva predseda MS SSP v Chyžnom Karol Fula. Všetkým našim jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia, šťastia a spokojnosti v ďalšom živote.

* * *

Na bývalom „zemianskom“ cintoríne v Podvyleku stojí náhrobok rodiny Vlčkovcov (na snímke), zakladateľov a prvých richtárov v obci, s obnoveným slovenským nápisom.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA

Fašiangy, čiže obdobie od Troch kráľov do Popolcovej stredy je časom plným zábav a radostí, v ktorom sa súčasne uskutočňujú viaceré krajanské podujatia. Patria k nim aj oblátkové stretnutia v miestnych skupinách, ktoré v mnohých obciach na Spiši a Orave majú už dlhorocnú tradíciu a vždy pritahujú množstvo účastníkov.

V Novej Belej

Prvé tohtoročné oblátkové stretnutie pripravili už tradične Novobeľania. Konalo sa v sobotu 12. januára v miestnej hasičskej zbrojnici. Miestny výbor pod vedením predsedníčky Jany Majerčákovej sa postaral, aby aj tento rok bolo oblátkové stretnutie zaujímavé a pestré. V dobre vykúrenej miestnosti hasičskej zbrojnice sa ako prvé zjavili nedočkavé deti. Krátko po 19. hodine sa zaplnila celá sála a podujatie sa mohlo začať.

Slova sa ujala predsedníčka MS SSP J. Majerčáková, ktorá o.i. povedala:

- Opäť uplynul ďalší rok života každého z nás a Boh nám dal sa dožiť dnešného oblátkového večierka. Práve dnes máme možnosť podeliť sa medzi sebou oblátkou, ale aj tým, čo sme počas minulého roka prežili. Boli to nielen radostné chvíle, ale ne raz aj starosti a problémy. Prajem vám v mene výboru miestnej skupiny, aby ich v tomto roku bolo čo najmenej, aby vás nikdy neopúšťala radosť a štastie. Želám vám pevné zdravie, veľa lásky, pokoja, vzájomného porozumenia a požehnania od betlehemskej dieťatka.

Skôr, než sa začal kultúrny program, J. Majerčáková privítala krajanov a pozvaných hostí, medzi ktorými boli o.i. tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, obvodný predseda SSP na Spiši František Mlynarčík, čestný predseda OV SSP na Spiši František Kurnát, miestny farár K. Koniorczyk, riaditeľ krempašského gymnázia J. Szenderewicz s manželkou, riaditeľia slovenskej a poľskej základnej školy

D. Surma s manželkou a L. Klukoszowska s manželom, beliansky richtár Jozef Klukoszovský, zástupcovia miestneho učiteľského zboru, redaktor Života a ďalší.

Ako prví sa v kultúrnom programe už tradične predstavili mladší žiaci slovenskej základnej školy, ktorí zarecitovali niekoľko básni, spievali slovenské koledy a predniesli niekoľko novoročných vinšov. Koledy spolu s nimi spievala celá sála. Potom ich starší kolegovia vystúpili s krátkou scénkou s jasičkami. Treba povedať, že deti vystupovali bez trémy, nie div, že boli odmenené vrelym potleskom. Po nich sa k slovu dostal miestny folklórny súbor Spiš pod vedením Jozefa Majerčáka. Beliansky súbor účinkuje niekoľko rokov a získal už hodne skúseností nielen na domácich, ale aj na zahraničných scénach, preto nečudo, že miestni krajania sú naď veľmi hrdí. Spiš sa aj tentoraz zaskvel výborným programom, plným slovenských spevov a rezkých tančov, ktoré dokázali aj starším divákom rozprúdiť krv v žilách. Mladí Beliania sú z vystúpenia na vystúpenie čoraz lepší a tancujú takmer ako profesionáli. Za svoj program boli odmenení dlhotrvajúcim potleskom a množstvom pochvalných slov. Kultúrny program zavŕšil krátky koncert rodinnej dychovky Cervásovco. Krajan Emil Cervás tvorí so synmi dobre zohratú skupinu, o čom všetkých presvedčili svojím vystúpením. Určite by mohli tvoriť pevné jadro veľkej dychovky. Žiadalo by sa teda oživiť beliansky dychový orchester, ktorý predsa do nedávna veľmi úspešne účinkoval na prehliadkach dychoviek a iných podujatiach.

Po kultúrom programu nasledovala vari najhlavnejšia časť večierka, keď miestny farár K. Koniorczyk požehnal oblátky.

Skôr, než ich mladí Beliania v regionálnych krojoch poroznášali medzi prítomných, všetci si pripomnuli zo-snulých krajanov a spoločne sa za nich pomodlili. Potom sa už každý s každým delil oblátkou, všetci

si navzájom blaželi a do nového roka si priali všetko najlepšie.

Po týchto dojímavých chvíľach nasledovala slávnostná večera, pri ktorej nechýbal ani pohár vína, rôzne zákusky a iné dobroty. Tu treba pochváliť šikovnosť belianskych kuchárov, ktoré mali tento večer plné ruky práce. Mnohí ešte ani nedojedli a nedopili kávu, keď v sále zazneli prvé tóny známych slovenských ľudových pesničiek. Do tanca na elektronickom organe belianskym krajanom prihral známy miestny hudobník Cyril Šturek. Najprv sa do tanca pustili deti, ale o chvíľu už tancovala celá sála. Kto netancoval, mohol si pobesedovať a porozprávať sa so známymi a priateľmi. V prestávkach medzi jednotlivými tanecnými kolami sa v sále ozýval zvuky spev belianskych krajanov. Všade vládla výborná nálada, preto nečudo, že zábava trvala dlho do noci.

Žiaľ, všetko dobré sa raz musí skončiť. Skončilo sa aj toto veľmi vydarené podujatie. Všetci krajania boli s ním nadmieru spokojní a domov sa rozchádzali s pevným prevedčením, že o rok sa opäť stretnú na oblátkovom večierku a budú sa rovnako dobre zabávať. Veríme tomu aj my a už teraz sa na to tešíme.

Text a foto: JÁN BRYJA

V Jablonke

Obvodné oblátkové stretnutie spojené s novoročným vinšovaním sa v tejto obci uskutočnilo 20. januára t.r. Zúčastnili sa ho predsedovia a aktív miestnych skupín SSP z Jablonky, Malej a Veľkej Lipnice, Pekelníka, Podsklia, Podsrnia, Harkabuza, Dolnej a Hornej Zubrice a Podvľka. Oravskí krajania sa v studené nedeľné predpoludnie najskôr stretli na slovenskej sv. omši v miestnom kostole Pre-

Belianski krajania pri spoločnom stole

Kňazi S. Górecki a R. Bukała požehňávajú oblátky

Predsedníčka OV G. Prilinská otvára stretnutie

Krajandom k novému roku blahoželá tajomník ÚV L. Molitoris

menenia Pána, odkiaľ ich kroky už smerovali do slávnostne vyzdobenej a vykúrenej klubovne. Stoly boli prikryté bielymi obrusmi a na nich plno všelijakých dobrôt - zákuskov, chlebíčkov a pod., ktoré pripravili manželia Prilinskovi s dcérou Boženou za pomoc tunajších gazdiniek. V zadnej miestnosti už bublala voda na kávu a čaj a príjemne voňali pečené kurčatá. Keď nadišla určená hodina, miestnosť už bola zaplnená do posledného miestečka. Oblátkové stretnutia v Jablonke totiž patria k najobľúbenejším podujatiám, ktorých sa krajania každý rok radi zúčastňujú.

Stretnutie otvorila predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská, ktorá privítala zhromaždených, v tom tajomníka ÚV SSP Ľudomíra Molitorisa, podpredsedu ÚV SSP Róberta Kulaviaka, miestneho farára Stanislava Góreckeho, kňaza odbavujúceho slovenské sv. omše Roberta Bukaľa a redaktora Života a zaželala im veľa šťastia a zdravia a všetko najlepšie v novom roku 2002. Kňaz S. Górecki podakoval za pozvanie, zoznámil sa s prítomnými krajanmi a hovoril o láske Ježiša Krista všetkým ľuďom dobrej vôle. Zhromaždení si potom minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov a spoločne sa za nich pomodlili. S krátkym novoročným pozdravom potom vystúpil L. Molitoris, ktorý prítomným, v tom novému vý-

boru OV SSP na Orave, zaželal veľa úspechov do nového roka. Zmenil sa tiež o výsledkoch, ktoré náš Spolok dosiahol v uplynulom roku, vyzval všetkých oravských krajanov, aby k slovenskosti viedli aj svoje deti a vnukov a prisľúbil im ďalšiu pomoc ÚV SSP. Slova sa ujal ešte predsedu MS v Jablonke A. Bugajský, ktorý podakoval krajanom za hojnú účasť na stretnutí a vyslovil presvedčenie, že si nadálej budú uchovávať svoje národné presvedčenie a rozvíjať krajanskú činnosť. Na záver zaželal všetkým šťastný nový rok.

Po jeho vystúpení kňazi S. Górecki a R. Bukaľa požehnali obľátky, po čom nadišla azda najkrajšia chvíľa, keď sa všetci navzájom delili obľátkami, vianočným symbolom pokoja a do nového roka 2002 si priali všetko najlepšie, hlavne veľa zdravia, pokoja a osobnej pohody. Na mnohých tvárách sa zračilo hlboké dojatie. Odzneli tiež viačeré novoročné vinše, príležitostné prejavy a nechýbali samozrejme ani prípitky.

Krajanka Lýdia Mšalová z Hornej Zubriče navrhla kňazovi Bukaľovi, že ho bude „doučovať“ slovenský jazyk, aby sa zvýšila úroveň slovenských sv. omší a kajan Ján Švientek z Pekelníka zasa požiadal kňaza S. Góreckeho, aby slovenské sv. omše boli odbavované aspoň raz v mesiaci aj v iných

oravských obciach. Keď ten konštaoval, že to sám nemôže urobiť, krajania ho poprosili, aby ich požiadavku tlmočil cirkevnej vrchnosti v Krakove.

Po besede prišiel čas na chutný obed a potom sa už celá sála rozozvučala spevom, vedľa novoročnom stretnutí nemohli, pravdaže, chýbať koledy, ktoré si krajania spolu zaspievali. Odznelo niekoľko známych koled, napr. Povedzte nám pastierovia, Radujme sa, veselme sa, Pási li ovce valasi, Dobrá novina, Čas radosti, veselosti a iné.

V prestávkach medzi spievaním sa našiel čas aj na ochutnávanie dobrôt z bohatu preštrých stolov i besedu, počas ktorej krajania o.i. hovorili o nutnej potrebe kúpy pozemku v Jablonke, na ktorom by mal v budúcnosti vyrásť Dom slovenskej kultúry, zamýšľali sa nad obnovením vyučovania slovenského jazyka v Jablonke a iných obciach a vyjadrovali presvedčenie, že mnohé problémy sa podarí vyriešiť na blížiacom zjazde SSP.

Čas medzitým značne pokročil, doznela krajanská beseda, blahoželania i posledné koledy a krajania sa v dobrej nálade a s prisľubom opäťovného stretnutia na budúci rok spokojne rozchádzali do svojich domovov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Kňaz R. Bukaľa sa delí obľátkou s krajanmi...

... a krajania medzi sebou

VERNÝ KRAJANSKÉMU HNUTIU

Aj keď činnosť mnohých miestnych skupín nášho Spolku sa v poslednom období nevyvíja najlepšie, všade sa nájdú ľudia odozvaní nášmu krajanskému hnutiu. Mladá generácia Spišiakov či Oravcov pomaly stráca slovenské národné povedomie, avšak starší krajania sú verní svojmu pôvodu a pevne trvajú pri svojom slovenskom presvedčení. Jedným z nich je aj krajan František KAŇUCH z Nižných Lápš, ktorého profil chceme dnes našim čitateľom priblížiť.

Detstvo na gazdovstve

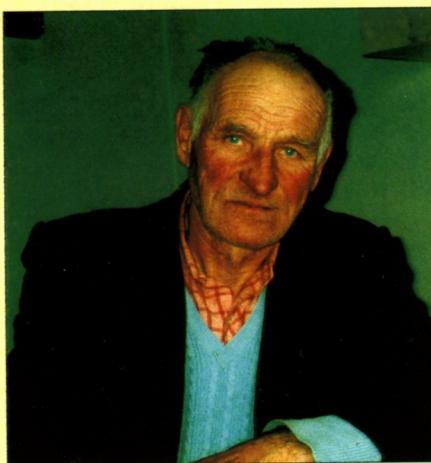
František Kaňuch sa narodil 28. júla 1933 v Nižných Lápšach. Jeho rodičia František a Rosália Kaňuchovci gazdovali na nevelkom hospodárstve. František mal ešte dvoch súrodencov: sestry Martu a Máriu. Žialbohu, Mária ako 12-ročná tažko ochorela a zomrela. Marta sa vydala za Emila Kravontku z Nižných Lápš a ostala bývať v rodnej obci. Pred niekolkými rokmi vycestovala do Ameriky, kde žije dodnes.

- Doma bolo vždy veľa práce, - spomína František. - Kedže naše hospodárstvo nebolo príliš veľké, rodičia prenajímali pole aj od iných gazdov.

Ako mnohým jeho vrstvovníkom, aj Františkovi ubehlo detstvo na pasení kráv, pomáhaní rodičom v poľných práciach a návštive školy. Pred vojnou to bola ľahšia práca ako dnes, veď na Spiši ešte neboli traktory a iné stroje, bez ktorých si dnes rolníci gazdovanie už ani nevedia predstaviť. Všetky práce bolo treba urobiť ručne. Ľudia však mali k svojej pôde a práci na hospodárstve veľmi blízky vzťah, že by ju nevymenili za žiadnu inú. Do ich usporiadanejho života však neraz zasahovali udalosti, ktorým sa chtiac-nechtiac museli podriaďiť. Jednou z nich bolo vypuknutie druhej svetovej vojny, kedy mnohí rolníci museli vymeniť kosy a vidly na pušky a ísf na front. Naďastie Františkov otec absolvoval len niekolkotýždňové zaškolenie v Lipovskom Mikuláši, ale na front už nešiel. Pomohlo mu k tomu nešťastie, ktoré ho postihlo niekoľko rokov skôr, keď pri mlátení obilia prišiel o prsty na ruke. František počas vojny začal chodiť v rodnej obci do slovenskej základnej školy, a po jej absolvovaní ostal doma pracovať na gazdovstve.

Manželstvo a rodina

Popri práci na hospodárstve sa František v mladosti priučil aj murárskemu remeslu, vďaka čomu si neskôr mohol privyrobiť. Prišiel čas, keď dostal povolávací rozkaz odbaviť základnú vojenskú službu. Nepomohlo mu ani to, že doma na hospodárstve ostal sám otec, ktorý bol predsa na invalidnom dôchodku. František narukoval až do Štítina. Naďastie po štyroch mesiacoch úrady uznali oprávnenosť jeho „reklamácie“ a mohol sa vrátiť domov. V roku 1956 sa František rozhodol založiť si vlastnú rodinu. Za manželku si vzal Máriu Babišovú z Nižných Lápš.

Krajan František Kaňuch

- Svadbu sme mali 21. novembra, - spomína František. - Bola to streda, keďže vtedy sa svadby robili v strede týždňa, nie v soboty ako dnes. Po svadbe sme sa spoločne pustili do práce na rodičovskom hospodárstve.

Začiatky určite neboli ľahké, veď gazdovanie bolo aj vtedy málo výnosné. Postupne si však prestavali hospodárske staviská a neskôr vybudovali aj nový dom. V roku 1970 zomrel Františkov otec. On sám popri gazdovaní hľadal aj iné príležitosti na obohatenie domáceho rozpočtu. Koncom šesdesiatych rokov pracoval ako inštalatér v Spišskej Staréj Vsi, potom v rokoch 1970 - 73 bol zamestnaný v stavebnej firme v Zakopanom. Neskôr pracoval ako stavbár za Krakovom a v iných oblastiach Poľska. Kým on chodil za prácou, starostlivosť o hospodárstvo a výchovu troch detí spočívala na pleciach jeho manželky Márie. Dnes sa už ich deti osamostatnili. Najstarší syn Ján býva v Nižných Lapšoch, mladšia dcéra Mária po ukončení skoly v Zakopanom odišla za prácou do Žywca, kde sa aj vydala a ostala bývať. Najmladší Jozef si našiel manželku v Czechowiciach-Dziedzicach a po svadbe sa tam prestahoval. V roku 1997 život uštedril Františkovi aj bolestný úder, keď po vyše 40 rokoch zhodného nažívania ho navždy opustila manželka Mária. Aj keď na staré kolená ostal v rodnom dome bývať sám, deti a 5 vnukov ho často navštievujú.

Aktívny krajan

Popri práci si František Kaňuch vždy našiel čas aj na verejnoprospešnú spoločenskú činnosť. Hned po skončení základnej školy sa naučil hrať na trúbku a stal sa členom miestnej dychovky v ktorej pôsobí dodnes. S dychovým orchestrom sa zúčastnil mnohých podujatí, v tom aj prehliadok krajanských dychoviek. Od roku 1995 pôsobil v revíznej komisii nižnolapšanského urbárskeho spolku a v tomto roku

ho zvolili do funkcie predsedu urbáru. Ešte aktívnejšiu činnosť však vyvíjal v miestnej skupine SSP.

- O činnosť našej miestnej skupiny som sa zaujímal už od detstva, - spomína. - Vedľa kedy naša skupina pôsobila veľmi pružne. Do práce v Spolku ma pritiahol vtedajší predseda Jozef Kravontka. Od roku 1968 som plnil funkciu pokladníka MS a v septembri 1988 ma po krajanovi Štefanovi Majerčákovi zvolili za predsedu. Vždy sme sa snažili robiť čo najviac pre udržanie slovenského povedomia krajanov. Žialbohu, dnes už slovenský jazyk z našej obce vymizol. Slovenčina sa neučí v škole, ba ani v kostole sa už nespieva po slovensky. Preto aj činnosť našej miestnej skupiny už dlhšie obdobie stagnuje, členská základňa sa nám zmenšuje a medzi členmi chýbajú mladí krajania. Myslím si, že v dnešných časoch bude veľmi ľahko oživiť krajanskú kultúrnu činnosť v našej obci. Ved' vieme, že dnes je ľahko nájsť ľudí, ktorí by sa ochotne angažovali do akejkoľvek spoločenskej činnosti. Oživiť našu činnosť by nám snáď mohla pomôcť moderná klubovňa. V súčasnosti sa krajanská klubovňa nachádza v mojom dome a jej inventár tvoria len staré knihy. Bolo by ju treba zmodernizovať, doplniť novým zariadením. Ved' aby klubovňa splňala svoj účel, musí byť pre krajanov, hlavne pre mládež, atraktívnym miestom. Uvedomujem si však, že na to sú potrebné peniaze. Myslím si tiež, že klubovňa by sa mala nachádzať niekde v centre obce, aby krajania nemali k nej ďaleko. O vhodnom objekte by som aj vedel, totiž odkedy sa miestna škola prestaňovala do nového objektu, stojí stará školská budova prázdna a nevyužívaná. Myslím si teda, že by sa v nej dalo zriadíť peknú krajanskú klubovňu.

Verme, že sa krajanovi F. Kaňuchovi podarí rozhýbať krajanskú činnosť v obci a do ďalších rokov mu želáme veľa zdravia, pohody a príjemných chvíľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

SPOLOČNÁ CESTA ŽIVOTOM

Každý rok niekoľko krajanských manželských dvojíc oslavuje výročie zlatnej svadby, čiže 50 rokov spoločného života. Pre jubilantov a ich rodiny je to významná životná udalosť, ktorá si určite zaslúží aj našu pozornosť. Jedným z krajanských párov, ktoré prednedávnom oslavili 50-ročné jubileum spoločného života, sú manželia Vendelín a Ludmila BOSÁKOVCI z Dolnej Zubrici. Nedávno som ich navštívil a požiadal, aby porozprávali o svojich životných osudoch.

Ludmila Bosáková, rodená Pajáková, sa narodila 28. januára 1927 v Dolnej Zubrici, teda nedávno oslávila tiež svoje 75. narodeniny.

- Bola som druhá zo siedmich sestier, - spomína, - z ktorých päť, žiaľ, už nežije. Najstaršia sestra Johana (Pavláková) zomrela v roku 1995, dvojičky Anna a Mária, ako aj ďalšie sestričky Mária a Anastázia, zomreli ešte v deťskom veku. Zostala som len ja so sestrou Emíliou (Bialoňová), ktorá spolu so svojou rodinou žije v Dolnej Zubrici. Naši rodičia Ignác a Augustína (rod. Knapčíková) mali pomerne veľké, 14-hektárove hospodárstvo, takže sme na ňom museli pomáhať už od malého. Keďže mama dlho chorlavela, mali sme na pomoc aj kuchárku a paholka, ale aj tak som už ako 8-ročná začala pásť kravy a neskôr som robila aj iné práce. Medzičasom v roku 1934, keď som dovršila sedem rokov, začala som chodiť do ľudovej školy v Dolnej Zubrici. Prvých päť rokov som sa učila po poľsky a posledné dva po slovensky. Spomínam si, že v škole, ktorú som ukončila v roku 1941, nás slovenčinu učil Ján Krč.

Po vychodení školy zostala Ludmila pracovať na rodičovskom hospodárstve sama s otcom. Jej sestry sa totiž medzitým vydali a odšli z domu a v roku 1950 ich navždy opustila mama. So svojím budúcim manželom Vendelínom Bosákom sa Ludmila bližšie zoznámila v roku 1951.

- Sobáš sme mali 21. februára 1952, - spomína Ludmila. - V deň našej svadby náviaľo tak veľa snehu, že svadobčania sa na saniach len s veľkou námahou predráli cez zafúkanú cestu do kostola. Nám to však nevadilo. Po svadbe sme začali bývať u môjho otca, ktorého sme doopatruvali až do jeho smrti v roku 1967.

V roku 1957 si Emília s Vendelínom začali stavať svoj vlastný dom, v ktorom bývajú dnes a kde sa postupne narodilo šesť detí: Emil, Jozef, Vendelín, Jana, Czesław a Bohuslav. Žiaľ, Emil zomrel ako 2-ročný a Janka ako 3-mesačná. Syn Jozef a najmladší Bohuslav žijú

s rodinami v Amerike, kym Vendelín a Czesław bývajú v Dolnej Zubrici.

- Keďže hospodárstvo, - pokračuje Ludmila, - ktoré som zdedila po rodičoch bolo veľké, mali sme na ňom roboty vyše hlavy. Keďže spočiatku neboli ešte rozšírené poľnohospodárske stroje, všetko sa muselo robiť ručne. Na prácu sme však obaja boli naučení odmalička, takže sme si dokázali poradiť. Keďže sme vládali, pomohli sme aj našim sy-

ziadosť o československé občianstvo a do Brna som chcel zavolať aj mamu. Moje plány sa však nakoniec zmenili...

Skoro všetky zarobené peniaze posielal Vendelín matke, ktorá bola v tom čase už chorá, takže sa neodvážila na cestu za synom.

- Rozhodol som sa teda vrátiť, - pokračuje Vendelín. - Do Zubrice som prišiel na Vianoce 1949, ale dlho som s mamou nepobudol. Onedlho som totiž dostal povolávací lístok do armády.

Keďže jeho matka bola nevládna a on bol jediným živiteľom rodiny, rukoval, našťastie, nemusel. O pár dní sa vrátil domov a pustil sa do roboty na gazdovstve. Keď sa neskôr spoznal s Ludmilou Pajákovou, svojou budúcou manželkou, rozhodol sa založiť si vlastnú rodinu. Po svadbe sa spolu s manželkou staral o svoju matku a súkra, pracoval na gazdovstve a k rodinnému rozpočtu si privyrábal ako tesár. Všemožne tiež dbal o svoju rozrástajúcu sa rodinu, pričom nezabúdal ani na spoločenskú činnosť. Stal sa členom požiarneho zboru (1953), vyše 17 rokov pôsobil ako pokladník urbárskeho spolku a angažoval sa tiež v krajanskej činnosti. Niekolko rokov bol predsedom miestnej skupiny SSP v obci, viackrát bol delegátom na jazdoch nášho Spolku a za svoju krajanskú činnosť získal medailu Za zásluhy pre KSSČaS.

Poznamenajme, že v obci sa v tom čase skoro 100 deťí učilo slovenský jazyk, ktorý ich vyučovala o. Angela Kulaviaková a bolo tu okolo 200 predplatiteľov Života. Do krajanskej činnosti sa Vendelín Bosák aktívne zapája dodnes. Nechýba na žiadnom z krajanských podujatí, zbiera predplatné za Život, ktorý samozrejme sám odoberá od jeho vzniku a k slovenskému národnému cíteniu viedie aj svoje vnúčky a vnukov. Na svoj život, hoci bol neraz ľažký, si manželia Bosákovci nestážajú. Veď spolu prežili 50 rokov spoločného života, dobre vychovali deti a teraz sa tešia aj z troch vnukov a šiestich vnúčiek. Na záver mi povedali: - Za dlhoročné manželské spolužitie a spokojný a šťastný život vďačíme hlavne Pánu Bohu. Medzi nami vždy vládlo vzájomné porozumenie, ktoré sa nemenilo ani v tlažkých momentoch nášho života. Tešíme sa, že z našich detí vyrástli dobrí ludia a a veríme, že takí budú aj naši vnuci.

K peknému životnému jubileu želáme manželom Ludmile a Vendelínovi Bosákovcom najmä pevné zdravie a mnoho pokojných a šťastných chvíľ.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Manželia Ludmila a Vendelín Bosákovci
nom, ktorých sme vychovávali v slovenskom duchu.

Ludmilin manžel Vendelín Bosák sa narodil 1. februára 1930 v Dolnej Zubrici, ako druhé dieťa (má o päť rokov staršiu sestru Emíliu) v slovenskej rolnickej rodine Jozefa a Rozálie (rod. Kubackovej) Bosákovcov. Keď mal štyri roky, zomrel mu otec. Základnú školu vychodil Vendelín v rodnej obci v rokoch 1937 až 1944.

- Najskôr som chodil dva roky do poľskej školy, - spomína Vendelín, - a od tretej triedy som pokračoval v slovenskej škole. Zo svojich učiteľov si najlepšie spomínam na Michala Ďurána, Annu Budejovú a Jána Krča, ktorí mi, popri rodičoch, vstępovali silné národné povedomie, ktoré som si udržal po celý život.

Keď Vendelín vychodil školu, rozmýšľal čo ďalej. Keďže vtedy bolo na Orave o prácu ľažkó, v roku 1946 ako 16-ročný odišiel z rodnej obce za zárobkom. Najskôr pracoval v Sliezsku, potom sa vydal do Čiech a na Moravu.

- Pracoval som, - spomína, - v Štitine pri Opave. Istý čas som bol aj v Mariánskych Láznach. Vyše 17-rokov som pracoval v lese ako drevorubač, pomáhal som na pôle, zvážal som drevo, staral som sa o kone a robil som rôzne hospodárske práce. Neskôr som odišiel do Brna, kde moji bratranci už pracovali na stavbách domov. V moravskej metropole sa mi natolko zapáčilo, že som si dokonca podal

Pre pochopenie dlhotrvajúceho sporu o hranice medzi Poľskom a Československom po vojne treba siahnuť do minulosti, teda aspoň do jesene 1938. Vtedy po Mníchove beckovské Poľsko si veľmi arogantným spôsobom vynútilo okamžité odstúpenie Českého Tešínska, na základe ultimáta v priebehu niekoľkých hodín. Potom poľská vláda predložila 1. novembra 1938 svoje požiadavky v celej dĺžke vtedajších poľsko-československých hraníc a Slovensko prišlo o územia na Kysuciach, Orave, Spiši i na východe. Poliaci sa tak zmocnili periel slovenskej prírody, najkrajších partií vnútorných slovenských Tatier i s Javorinou, v Pieninách pravého brehu Dunajca aj so slovenskou obcou Lesnicou. Na slovenskom úseku hraníc došlo opäť k presunom po 1. septembri 1939, keď Slovensko, teraz už ako spojenec Hitlera, si vzalo späť poľské zábory z r. 1938, ale aj z roku 1920.

Poľsko-sovietske vzťahy boli v období druhej svetovej vojny viac ako dramatické. Obmedzím sa len na uvedenie základných faktov. Medzi Mníchovom a vypuknutím vojny 1. 9. 1939 poľská politika sa vyznačovala odmietaním spolupráce s Moskvou. Stalin paktom s Hitlerom v predvečer vypuknutia vojny sa podieľal na likvidácii poľského štátu, obsadením veľkých východných oblastí (pravda, obývaných prevažne Ukrajincami, Bielorusmi, Litovcami) a odvedením do zajatia veľkého množstva poľských vojakov. Hitlerov viero-lomný útok na ZSSR otvoril v Európe pre Nemcov v r. 1941 fakticky druhý front, no ten západný bol zatiaľ „umŕtvený“. Poliaci sa stali spojencami ZSSR a nadviazali s Moskvou diplomatické styky a mali záujem vytvoriť z poľských „zajatcov“, ktorí sa ocitli v ZSSR r. 1939, poľské jednotky. Za tým účelom navštívil generál Anders Stalina a požadal ho o umožnenie realizovať tento zámer. Problém bol najmä v tom, že bol dostatok poľských radových vojakov, ale chýbali dôstojníci. Stalin zohral divadielko a prisľúbil poľských dôstojníkov nájsť. Nepodarilo sa mu to. Vyhováral sa, že sú kde-si za polárnym kruhom, potom, že prebehli cez front k Nemcom, ba aj cez Mandžusko kam si na východ. Poliaci preverili poľské zajatecké tábory v Európe obsadenej Nemcami, no hľadaných nikde nenašli. Do toho prišiel ako blesk z čistého neba Katyň. Nemci, ktorí už ustupovali pred ČA, objavili hromadný hrob poľských dôstojníkov a tvrdili, že je to dielo sovieta. Sovietsci to popierali a obviňovali nacistov. Poľská exilová vláda v Londýne prerušila styky s Moskvou. Generál Anders odviedol poľské jednotky, ktoré utvorili v ZSSR, na Blízky východ, kde bojovali po boku Britov proti Nemcom.

Sovietska armáda pri svojom postupe na západ sa blížila k poľským územiam. Z iniciatívy sovietskeho politického vedenia vznikol v júli 1944 Poľský výbor národného oslobodenia so sídlom v Lubline, ktorý sa 31. decembra 1944 zmenil na Dočasného poľskú vládu, ktorá preberala prakticky moc na oslo-bodených poľských územiach a nebolo pochybnosť, že v dôsledku prítomnosti Červenej armády a poľských jednotiek, prichádzajúcich zo ZSSR, bude vládnúť ona.

Moskve sprvu veľmi záležalo na medzinárodnom uznaní lublinskéj vlády a na diplomatickej a medzinárodnej izolácii poľskej exilovej vlády v Londýne. Moskva vyvíjala tlak i na čs. vládu a prezidenta Beneša. Čs. exilová vláda udržiavala diplomatické styky s poľskou exilovou vládou v Londýne. Prebiehali medzi nimi rokovania o projekte poľsko-československej konfederácie. Vzájomné vzťahy narúšalo uznanie predmníchovských hraníc. Poľská exilová vláda odmietla odsúdiť Beckovu agresiu proti ČSR v r. 1938. Od októbra 1944 pred Benešom a čs. vládou vystal poľský problém ako veľmi naliehavý. Sovietska strana v tomto spore zaujímalala stanovisko, že okupácia Tešínska bola aktom agresie, ktorý nemôže zostať. Lublinskí Poliaci naproti tomu považovali Tešínsko za spornú otázku. Sami sa obrátili na čs. vládu v Londýne v úsilí nadviazať styky. Čs. Londýn však mlčal. Do toho sa zamiešali sovieti a vyslovili počudovanie, že čs. vláda zatiaľ ešte neu-znala Poľský výbor. Z uznania Poľského výboru tak urobila Moskva záležitosť čs.-sov. politiky. Beneš a čs. vláda žiadali od Poľského výboru a neskôr od Poľskej dočasnej vlády

RIEŠENIE HRAMICE MEDZI POLSKOM A ČSR PO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE

prehlásenie o uznaní predmníchovských hraníc. Sovieta na-vrholi uznať lublinskú vládu a potom s ňou rokovať o Tešínsku. Prijaté tento návrh by však znamenalo, že aj Československo pripúšťa Tešínsko ako problém. Britskí politici zasa naliehali na Beneša, aby vo vzťahu k Lublinu neuroobil rozhodnutie bez konzultácie s nimi. Briti chceli dosiahnuť splynutie londýnskej a lublinskej vlády na pripravovanej Jaltskej konferencii. Beneš oznamoval do Moskvy, že v prípade dohody s Lublinom o hraniciach, uznať lublinskú vládu i za cenu konfliktu s V. Britániou a USA. Moskva zavrhovala podmienečné uznanie lublinskej, resp. už varšavskej vlády, lebo tým by sa jej pozícia doma i medzinárodne oslabila, keďže exilová poľská vláda v Londýne takéto prehlásenie nedala. Čs. vláda v Londýne uznała Poľskú dočasnú vládu 30. januára 1945, bez akýchkoľvek prehlásení. Problém čs.-poľských hraníc ostal nevyriešený.

Československo sa obnovilo - okrem Podkarpatskej Rusi - v predmníchovských hraniciach. Na Tešínsku sa ustanovila čs. správa. Na Orave a Spiši bola taktiež obnovená predmníchovská hranica, o čom podrobnejšie hovoríme na iných miestach.

Na Tešínsku sa miešali prvky spolupráce občanov oboch národných skupín s prejavmi celkom opačnými. Ustanovili sa národné výbory, v ktorých boli silne zastúpení občanov poľskej národnosti. V júni 1945 boli otvorené poľské školy, ktoré cez vojnu Nemci zavreli.

V polovici júna 1945 došlo k „ratiborskému incidentu,“ keď čs. jednotky vnikli na ratiborskom úseku na bývalé nemecké územie, ktoré mali Poliaci vo svojej správe. Do sporu, ktorý hrozil prerásť do otvoreného konfliktu, zasiahli sovieta a pozvali poľských i čs. zástupcov na rokovanie do Moskvy. Rokovania sa uskutočnili v dňoch 22.-25. 6. 1945 v Moskve, ale bez účasti sovietskych zástupcov. Tieto rokovania skončili neúspešne. Poľskej strane sa nepodarilo zmedzinárodníť spor

o Tešínsko, pretože aj tri západné veľmoci zaujímali kladné stanovisko pre ČSR vo veci Tešínska. Celé dlhé mesiace sa potom pomery na hraniciach neupokojovali. Dochádza napr. aj k masovému útekú najmä Slovákov z Oravy a Spiša do ČSR. Za tejto situácie prišla Varšava s iniciatívou a v nôte z 5.11.1945 navrhla čs. vláde spoločne preskúmať „súhrn otázok hraničných, politických, hospodárskych, kultúrnych a iných“. K rokovaniam v Prahe došlo až vo februári 1946, ale skončili sa opäť neúspešne kvôli Tešínsku.

V dňoch 20.-26. júla 1946 navštívila Moskvu čs. vládna delegácia. Vedúci delegácie K. Gottwald mal osobný rozhovor so Stalinom a vyslovil súhlas so sovietskym odporúčaním uzavrieť s Poľskom spojeneckú zmluvu. 27. júla 1946 poslal Stalin Benešovi telegram a o dva dni obdobný Gottwaldovi. Obidva obsahovali námet na uzavretie zmluvy o priateľstve a vzájomnej pomoci medzi Československom a Poľskom s tým, že vzájomné územné požiadavky bude možné vyriešiť v priebehu budúcich dvoch rokov vo vzájomnej dohode. Obdobné telegramy dostali od Stalina nepochybne aj vo Varšave. Od toho času sa čs.-poľské vzťahy viditeľne zlepšili. V auguste rokovali na mierovej konferencii v Paríži ministri zahraničných vecí obidvoch štátov o spoločnom postupe na konferencii, ako aj o vzájomných vzťahoch. Začala sa tiež pripravovať zmluva o priateľstve a vzájomnej pomoci. Avšak až v decembri 1946 bol jej text, ako aj dodatkový protokol pripravený a oboma vládami v zásade schválený. Na obidvoch stranách však zaznievali hlasy a požiadavky, ktoré nepriaznivo ovplyvňovali vzájomné vzťahy oboch štátov. Napokon opäť zasiahla Moskva, Stalin a Molotov v telegramoch 25. a 27. februára 1947 vyzvali, a to ostrým spôsobom, Gottwaldu, aby čs. vláda urýchlene schválila pripravený text zmluvy s Poľskom... „*„Dalšie priesahy vytvárajú škandálnu situáciu...“* V druhom telegrame (z 27.2.1947) sa doslova hovorí: - *Soudruhovi Gottwaldovi. Veľvyslanec Zorin nás informoval o besede s Vami a Clementisom, z čoho je zrejmé, že Vy ste nedali žiadnu odpoved' na nás odkaž. Clementisovu odpoved' nepovažujeme za odpoved' na nás odkaž, nehovoriac už o tom, že je celkom neuspokojivá. My žiadame Vašu odpoved', lebo sme sa obrátili na Vás a nie na Clementisa. Dáte Vy odpoved', alebo nie?*

Dňa 10. marca 1947 podpísali Gottwald a Masaryk za Československo a Cyrankiewicz i Modzelewski za poľskú stranu vo Varšave zmluvu o priateľstve a vzájomnej pomoci a Dodatkový protokol, ktorým sa zabezpečovali menšinové práva Poliakov v ČSR a Čechov i Slovákov v Poľsku a tiež sa v ňom hovorilo o riešení hraničných problémov do dvoch rokov. Avšak krátko po ratifikácii tejto zmluvy a Dodatkového protokolu vystúpili do popredia európskej politiky celkom iné otázky. Dovršilo sa rozdelenie Európy a Sovietsky zväz pretváral sféru svojho vplyvu na pevne organizovaný mocenský blok. Hraničné spory medzi štátmi jeho bloku odporovali zahranično-politickým záujmom Moskvy a tak tešínska otázka - a s ňou súvisiaca otázka hornej Oravy a severného Spiša - bola vyriešená zachovaním predmníchovskej hranice Československa.

JUDr. MATEJ ANDRÁŠ

NOVÉ SLAVISTICKÉ A SLOVAKISTICKÉ STREDISKO V POĽSKU

V októbri minulého roka otvorila svoje brány pre študentov denných a diaľkových štúdií nová, Štátна vysoká odborná škola (ŠVOŠ) v Sanoku, malebnom mestečku pri Sane.

Jedným zo základných programových predpokladov tejto školy je podporovanie rozvoja tamojšieho regiónu vzdelávaním vysoko kvalifikovaných pracovníkov. Vďaka znamenitému vedecko-didaktickému kolektívu - hlavne z Jagelovskej univerzity - pod vedením skúsených a uznávaných pracovníkov JUDr. hab. Jana Skočzyńskeho vo funkcii rektora a Dr. Józefa Wróbla ako prorektora, má ŠVOŠ v Sanoku šance stať sa v budúcnosti nielen strediskom zabezpečujúcim vzdelávanie mládeže z tohto regiónu, ale zároveň ovplyvňovať hospodársky a kultúrny rozvoj Karpatského euroregiónu.

Nie bez príčiny sa Sanok stal mestom študentov, najmä slavistov a medzi nimi aj slovakistov. Práve toto miesto rozhodlo o potrebe založenia školy a o jej vedecko-didaktickom profile.

V tomto školskom roku boli otvorené dva študijné smery - filologický, ktorý zahrňuje poľskú, slovenskú, ukrajinskú a ruskú filológiu, ako aj kulturologický, zameraný na kultúru karpatských krajín. V najbližšej budúcnosti sa programový profil rozšíri o ďalšie tri špecializácie: horské hospodárstvo a hudobná i výtvarná výchova, ktoré vyrastli na báze sanoskej tradície a sú nevyhnutné vzhľadom na špecifiku regiónu. Okrem toho v ministerstve čakajú na súhlás na otvorenie ďalšie, súvisiace so zdravotníctvom: fyzioterapia a lekárska záchranná služba. Otvorenie týchto špecializácií pritiaha do Sanoka ďalšie skupiny študentov, čo upevní postavenie školy vo vedecko-didaktickom prostredí a jej absolventom zaistí lepšie perspektívy zamestnania, keďže študijný program bol spracovaný tak, aby absolventi neboli odkázaní len na jednu profesiu. Trojročné licenciátske odborné štúdium v Sanoku poskytne študentom kvalifikácie pre prácu v oblasti vzdelávania, kultúry a administratívy predovšetkým v karpatskom regióne. Umožní tiež pokračovať vo vzdelávaní v magisterskom smere na dvojročnom doplnovacom magisterskom štúdiu na Jagelovskej univerzite a iných vysokých školách.

To všetko dovoľuje predpokladať, že novozaložené slovakistické stredisko na vysokej škole v Sanoku, ktoré sa od začiatku tešilo veľkému záujmu (na dennom štúdiu je 34 poslucháčov v dvoch lektorských skupinách a dodatočne 6 poslucháčov v diaľkovom štúdiu), má šance stať sa v budúcnosti významným vedecko-didaktickým strediskom, ktoré nekoliduje s existujúcimi univerzitnými slovakistickými štúdiemi, najmä s krakovskou a sliezskejou slovakistikou, keďže odborný charakter štúdií a ich umiestnenie v Karpatskom euroregióne sú podstatnými tromfmi slovakistiky v Sanoku. Vznik slovenskej filológie, pestovanej v Ústave slovenského jazyka a kultúry v Sanoku, nielen rozširuje a populárizuje znalosti o našich južných susedoch, ale zároveň spôsobuje, že poľská slovakistika sa stáva plnšia a všeestrannejšia, v súlade so súčasnými tendenciami vzájomného národného spolunažívania a vzdelávania.

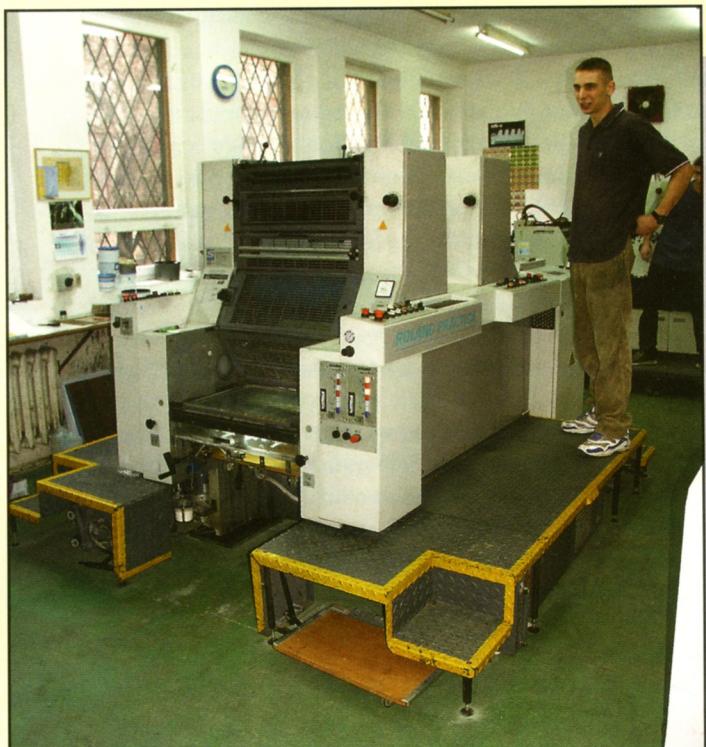
Dr. hab. HALINA MIECZKOWSKA
Vedúca Ústavu slovenského jazyka a kultúry
ŠVOŠ v Sanoku

Vážení krajania,

odovzdávame Vám do rúk 525 číslo nášho krajanského časopisu, ktorý vydávame nepretržite od júna 1958 roku. Som veľmi rád, že Život vychádza naďalej a že je z roka na rok krajší. Ako výkonný tajomník Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku som dvojnásobne rád najmä preto, že práve ja mám tú česť informovať Vás, že od marca 2002 bude mať náš časopis novú grafickú úpravu a budeme ho vydávať vo zväčšenom rozsahu 40 strán a v plnej farebnosti. Takú úpravu malo doteraz iba 500. jubilejné číslo z januára 2001.

Naše rozhodnutie, ktoré je dôsledkom skutočných potrieb krajanského prostredia, má priamu spojitosť s novou investíciou, ktorú Spolok uskutočníl v januári 2002, keď pre potreby krajanskej tlačiarne v Krakove kúpil v Nemeckej spolkovej republike moderný dvojfarebný stroj Roland Prac-tica PRZ 2/0. Nová investícia dovolí zrýchliť tlačiarenskú výrobu, zvýšiť jej kvalitu a lepšie realizovať tie tlačiarenské služby, ktoré vykonávame pre iné mimovládne organizácie,

Nový tlačiarenský stroj v plnej kráse

vedecké spoločnosti, podniky a spoločenské ustanovizne. Naskytá sa nám opäť šanca a možnosť zvýšiť výnosy, ktoré Spolok naliehavo potrebuje pre realizáciu výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne na Spiši, ale aj na realizáciu bežnej kultúrnej činnosti. Vysvitá, že v súčasnosti je to už jediná cesta, ako získať dodatočné finančné prostriedky, keďže nemáme prakticky žiadny vplyv na to, ako zastaviť politiku obmedzovania štátnych dotácií. Ostáva nám preto len práca. Chceme, aby sa Život stal ukážkou našich technických možností, aby bol skutočnou reklamou dobrej práce celého kolektívu, ktorý ho prípravuje - redakcie, grafického štúdia, tlačiarov, viazačov a vydavateľa, ktorý všetky tieto práce koordinuje. Je to mimoriadne odhadlanie a dúfajme, že sa podarí. Dúfajme taktiež, že to ohodnotia čitatelia časopisu Život, že náklad začne postupne opäť stúpať a že program činnosti Spolku Slovákov v Poľsku sa takto viac zviditeľní a zatraktívni.

Ludomír Molitoris

Vykladanie stroja pri tlačiarni

Redakčná porada pred vydaním tohto celofarebného čísla.
Foto: A. Kozioł

Edward Dlugajczyk v knihe *Tajny front na granicy cie-*
szyńskiej (wywiad i dywersja w latach 1919-1939, Katowice 1993, wyd. Śląsk Sp. z o.o., Katowice, Al. Kor-
fantego 5L), opísal v VII. kapitole (Obsadenie Českého Tešínska a čo dalej?) udalosti, dotýkajúce sa uplatnenia polských nárokov po Mnichove 1938 aj na slovenské územia na Kysuciach, Orave a Spiši. Chceme ich sprístupniť aj krajanskému čitateľovi ako pohľad z polskej strany na tieto pohnuté udalosti.

Správa o prijatí polského ultimátu sa dostala na Tešínsko 1. októbra 1938 v skorých popoludňajších hodinách. Tlač o tom písala:

V Tešíne vládne nadšenie, ľudia sa objímajú... Na námestí a na brehu Olše nainštalovali megafony, cez ktoré neprestajne vysielajú štátu hymnu, Prvú brigádu a piesne polských legií. O 15. hodine priniesli na námestie pohraničný stôp, okolo ktorého sa zhromaždili davy obyvateľov. Niekoľko minút pred 16. hodinou na most prišlo auto, z ktorého vystúpili dva polskí dôstojníci, ktorí mali privítať generála čs. armády. O hod. 16.20 z českej strany mosta odstránili prekážky z pichlavého drôtu a prepustili auto s vlajčkou v čs. štátnych farbách...

Ďalej sa v článku hovorí o priebehu odovzdávania čs. územia polským vojenským orgánom. V súlade s požiadavkami, spresnenými v polských nótach z 27. a 30. septembra 1938, Poľsko obsadilo okresy českotešínsky a fryštatský. Ako klamné sa ukázali slávnostné ubezpečenia ministra Becka, že nemá iné požiadavky a túži odteraz žiť v zhode s južným susedom. Už 3. októbra vyslanec Papée označil voči Prahe územia, na ktorých podľa nót z 27. a 30. septembra by sa mal uskutočniť plebiscit. Česi, hoci prekvapení týmto dalším nepriateľským aktom, neprotestovali. Nemuseli sa obávať plebiscitovej konfrontácie. Beck si toho bol vedomý a po niekoľkých taktických pohyboch zmenil front. V inštrukcii z 11. októbra prikázal vyslancovi Papéemu označiť Čechom, že je pripravený vzdáť sa plebiscitu a uzavrieť dohodu, ktorá zabezpečí „racionálnu rektifikáciu hraníc...“ Táto inštrukcia precizovala tiež hraničné korekty na Kysuciach, Orave a Spiši.

Dňa 18. októbra oznamili vyslancovi Papéemu z Varšavy, že minister Beck je pripravený zriecknuť sa Sliezskej Ostravy a niekoľkých okolitých obcí zámenou za okamžité ukončenie rektifikácie hranice na Sliezsku. Papée mal ubezpečiť nového ministra zahraničných vecí Československa Františka Chvalkovského o súhlase s vydaním oficiálnej správy, že Poľsko sa vzdáva Sliezskej Ostravy v dôsledku vyjednávania československej diplomacie.

Obidve strany po uvedení do súladu svojich stanovísk, vymenili si 1. novembra 1938 nôty v tejto záležitosti. Tlačová správa varšavského MZV oznamuje, že čo sa týka hranice na Tešínskom Sliezsku a dávajúcej Poľsku okresy českotešínsky a fryštatský, došlo k hraničnému vyrovnaniu, zväčšujúc vo svojom rozsahu túto oblasť o niektoré časti okresu fryštatského, ktoré sú s nimi úzko spojené. Poľská vláda vyhovela želaniu Československa a v dôsledku toho odstúpila od plebiscitu.

Južne od Jablunkova, poniže Mostov sa začína Slovensko. Dnes sa tam nachádza hranica oddelujúca obidve republiky, ktoré vznikli po rozdelení Československa. Potom ďalej rovnobežne s hranicou, už na slovenskom území, vedie cesta a železničná trať, ktorá spája Čadcu so Zwardoňom. Poľsko, predovšetkým vzhľadom na komunikácie, požiadalo o časť tejto

železničnej trate od Svrčinovca cez Čierne a Skalité smerom na Zwardoň.

Počas delimitačných prác na tomto úseku miestne obyvateľstvo kládlo odpor. Dňa 18. novembra v Čadci zmlátili poľských delegátov. Ked sa 24. novembra incident zopakoval, tentoraz v Oravskom Podzámku počas cesty delegátov na Oravu, Poľsko zareagovalo ozbrojeným zásahom. Generál Bortnowski dostał rozkaz zaujať delimitované územie. Operácia sa zúčastnili jednotky Samostatnej operačnej skupiny „Sliezsko“, ktoré na druhý deň po incidente s delegáciou obsadili terén do požadovanej hranice. Došlo k ozbrojenej zrážke a nezaobišlo sa to bez obetí. Priebeh operácie, vychádzajúc zo správy veliteľstva SOS „Sliezsko“, opísal J. Kupliński na okraji vojenskej problematiky, súvisiacej s Českým Tešínskom. Pripájame k tomu opis, ktorý zanechal účastník tejto udalosti.

Stanisław Kossowski bol súkromným úradníkom, býval v Bielsku. Ako záložný dôstojník dostał na začiatku novembra povolávací rozkaz nastúpiť k svojej kmeňovej jed-

notke, 1. pluku podhalanských strelecov v Nowom Sączi, odkiaľ bol prevelený k 1. bataliónu, ktorý bol umiestnený v Jablunkove.

- V noci z 24. na 25. november 1938, - zaznamenal si, - bol poplach v súvislosti so zneuctením poľskej delimitačnej komisie pri Oravskom zámku. Prvý batalón dostał rozkaz obsadiť územie, ktoré nám bolo priznané, to znamená Kysuce až po železničnú trať, vedúcu od Čadce cez Svrčinovec - Čierne - Skalité do Zwardoňa. Po príchode k dočasne vytýčenej hranici v Šanciach (okraj obce Svrčinovec - Šance), batalón zastal čakajúc na rozkaz na útok. Prvá rota, ako predná, tvorila čelo v sile čaty. Veliteľom čaty som bol ja. Po obdržaní rozkazu „napred“, po prekonaní 80 metrov o hod 8.25 padol prvý výstrel zo strany československej hliadky a potom nasledoval náš normálny útok (bez delostreleckej podpory) na priestore dva a pol kilometra. V priebehu hodiny bol ten úsek zaujatý... naprieč palbou Čechov. Moja čata ako prvá a vysunutá dopredu v hlavnom smere pozdĺž cesty mala najfajšiu úlohu, pretože musela zabezpečovať rozvíjanie sa roty, čoho výsledkom boli najväčšie straty v prvej čate, to znamená dvaja zabití (Mlekodaj a Storch) a siedmi ranení, pričom iné čaty mali len dvoch ranených. Palba Čechov trvala od samého rána až do súmraku takmer bez prestávky. O hod. (?) sa začalo zakopávanie na čerstvo obsadenom území Svrčinovca pod palbou čs. guľometov a delostrelectva, až do súmraku.

Dňa 30. novembra 1938 Poľsko podpísalo v Zakopanom zmluvu o hraniciach so slovenskou vládou. Drobné, vynútené korektúry hraničnej čiary priniesli Poľsku viac škody ako úžitku. Otriasli polonofiltrom dokonca aj tých Poľsku najoddanejších Slovákov.

JUDR. MATEJ ANDRÁŠ

Čitateľov upozorňujeme na článok Rok 1938, ktorý vyšiel v Živote v decembri 1998 a bol dokončený v januári 1999. Okrem iného v ňom citujeme z denníka predsedu slovenskej časti delimitačnej komisie Františka Hrušovského, ako slovenské obyvateľstvo spontánne reagovalo na poľské územné požiadavky či už na Kysuciach, Orave, alebo Spiši. Aj tu medzi Javorinou a Ždiarom došlo k bojovému stretu čs. a poľských jednotiek, v ktorom zahynul poľský major Rega a poranený bol jeden poľský kaprál - pozn. autora)

ŽIVOT MEDZI KRAJANKAMI

Marec sa nám spája medziiným s Medzinárodným dňom žien. Nie je teda náhoda, že sme sa práve teraz rozhodli venovať na stránkach nášho časopisu niekoľko slov práve našim ženám, dievčatám, matkám a babičkám, ved' dnes si ani nemožno predstaviť akúkol' vek oblast' života bez nich. Ženy sú predovšetkým matkami, nositeľkami života, v ich rukách je vyučovanie detí a mládeže, majú dôležité miesto v zdravotníctve, obchode, službách i administratíve. Ani ten najpozornejší muž nedokáže nahradíť ženu v jej starostlivosti o domácnosť, o výchovu detí a vôbec vo všetkom, čo dokáže iba ona urobiť pre udržanie rodinného tepla. Je skutočne obdivuhodné, ako dokážu ženy zladiť svoju prácu v povolaní s rodinnými a domácmi povinnosťami. Ani nie div, že básnici ospievajú ich krásu, pôvab, citlivosť, nežnosť a oddanosť. Za to všetko patrí našim ženám veľké uznanie a srdečná vďaka.

Hovoriac o ženách, myslíme aj na naše krajanky z Oravy a Spiša, na všetky babičky, manželky, sestry, dcéry i mladé dievčatá, ktoré okrem svojich povinností v práci, škole a rodine vyvýhajú nezriedka veľmi aktívnu spoločenskú činnosť v našom Spolku. Niektoré z nich sme navštívili a požiadali, aby nám porozprávali o tom, ako žijú a pracujú, po čom túžia a aké majú plány do budúcnosti.

* * *

Cestu za krajankami som začal v Podvlnku, kde spolu so svojimi rodičmi a sestrou žije **Božena PRILINSKÁ**. Zastal som ju pohrúženú nad učebnicou.

- Ked'že v máji t.r., - hovorí, - ma čaká maturitná skúška na Všeobecnovzdelá-

vacom lyceu hrdinov Westerplatte v Jablonke, v tom aj zo slovenského jazyka, využívam každú vol'nú chvíľu na zopakovanie učiva. Doma mám totiž aj iné povinnosti.

Spolu so sestrou sa snažím pomáhať rodičom na hospodárstve, účinkujem v našom ochotníckom divadelku Ondrejko, kde nemálo času zaberá nácvik nových úloh, stretávam sa s priateľkami, chodievam na diskotéky. Spolu s rodičmi sa zúčastňujem na rôznych krajanských podujatiach a hoci niekedy mi je dosť ľažko zladiť študijné povinnosti s inými, verím, že vytrvám a všetko dobre dopadne. Zatiaľ ešte neviem, čo budem robiť po maturite, a ani d'aleké plány do budúcnosti si zatiaľ nerobím.

Poznamenajme, že okrem Boženy plánuje na lyceu v Jablonke maturovať zo slovenského jazyka aj šest' jej spolužiakov. Všetkým držíme palce a želáme samé jednotky.

* * *

Krajanku Máriu KAŠPRÁKOVÚ z Jablonky, dlhoročnému členku nášho Spolku, som vyspovedal na obľátkovom stretnutí v Jablonke.

- Hoci som už v dochodku, - hovorí, - mám stále dosť práce. Musím sa poriadne naobracať, aby som stihla všetko obriadíť, postarať sa o gazdovstvo. Vo voľnom čase sa samozrejme venujem krajanskej činnosti, zúčastňujem sa na krajanských podujatiach, každý mesiac roznášam našim odberateľom v obci Životy, no a v nedeľe chodím do nášho kostola na slovenskú sv. omšu. Svoje národné povedomie a vrúčny vzťah k slovenčine som si vyniesla z domu, chodila som tiež do slovenskej školy.

Poznamenajme, že jej brat Augustín Andrašák bol tiež zapáleným Slovákom, dlhé roky vykonával funkciu tajomníka a neskôr podpredsedu ÚV SSP, bol tiež predsedom OV SSP a Spolku sv. Vojtech na Orave, delegátom na zjazdoch. Pre rozvoj krajanskej činnosti na Orave urobil veľa a dob-

rého. Škoda, že už nie je medzi nami.

- Teším sa, - pokračuje M. Kašpráková, - že náš Spolok existuje už vyše 50 rokov a že stále dávame o sebe vedieť. Želala by som si však, aby medzi nás prichádzalo viac mladých krajana a detí, ktoré sú predsa našou budúcnosťou, aby sa v ZŠ opäť učila slovenčina. My, starší, by sme totiž radi odovzdali naše dlhoročné poznatky a skúsenosti mladým nástupcom s pevným národným povedomím.

* * *

Krajanku Viktoriu SMREČÁKOVÚ z Malej Lipnice iste netreba nikomu zvlášť predstavovať. Každý dobré vie, že je dlhoročnou krajanskou aktivistkou, členkou ÚV SSP a predsedníčkou miestnej skupiny SSP v obci. Stretol som ju, keď sa vracala z nákupu.

- Čo budete o mne písť, - hovorí a usmieva sa, - ved' nerobím nič zvláštne. To, čo máme a čo chceme mať, závisí od nás samých, od našej práce. Platí to aj pre našu miestnu skupinu SSP. Nedávno som so skupinkou detí skončila nácvik krátkeho kultúrneho programu, s ktorým vystúpili na fašiangoch-ostatkoch v Krempachoch. Teším sa, že ich vystúpenie sa divákom páčilo. V krajanskej práci by sa iste dalo urobiť aj viac, ale škoda, že neraz je na všetko málo času. Aj ja si ho musím rozdeliť medzi prácu na gazdovstve, starostlosť o domácnosť, varovanie svojich vnúčikov. Myslím si, že naša krajanská činnosť sa bude ďalej rozvíjať a v prvom rade sa musíme postarať o obnovenie výučby slovenského jazyka v našich školách. To sú aj moje najbližšie plány do budúcnosti.

* * *

S krajankou Ľudmilou VENIGRÍNOVOU z Dolnej Zubrince som sa stretol pri práci - práve varila obed. Krajanské otázky sú jej veľmi blízke, ved' jej manžel Vendelín bol až do svojej

predčasnej smrti predsedom MS SSP v obci. Ona je dlhorocnou členkou miestnej skupiny SSP, chodí na schôdze a krajanské stretnutia, dbá o krajanskú klubovnu, ktorá sa nachádza v budove požiarnej zbrojnice, zbiera predplatné za Život a ho aj roznáša čitateľom.

- Teraz bývam s dvomi dcérmi a synom, - hovorí, - starám sa o spoločnú domácnosť, pracujem na hospodárstve a opatrujem vnúčikov, ktorých mám až dvanásť, takže stále je čo robiť. Pýtate sa, ako dnes žijú ženy na vidieku? Nuž, hám dobre, musia sice pracovať, majú hodne povinností, ale predsa všade, aj v mestách sa musí pracovať... Keď manžel ešte žil, bolo nám samozrejme ľahšie, ale teraz mi pomáhajú deti. Čo sa týka krajanskej činnosti, želala by som si, aby sa v našej škole opäť učila slovenčina, aby bola lepšie využívaná naša klubovňa a aby sa v našich obciach konalo viacej kultúrnych podujatí. Pre seba a svoju rodinu želám najmä dobré zdravie. Myslím si totiž, že keď budeme zdraví, všetko iné sa dá urobiť.

* * *

Krajanka Štefánia PYTELLOVÁ
z Podsklia, je manželkou predsedu MS SSP v obci Jozefa Pytela.

- Spolu s manželom, - hovorí, - sa venujeme hlavne práci na gospodarstve, na ktorom je čo robiť po celý rok. Keďže naše tri dcéry sa už osamostatnili, majú svoje rodiny a nebývajú s nami, musíme na všetko stačiť sami. No nesťažujeme sa. S krajanskou činnosťou som zviazaná prakticky už od útleho detstva, vedľa môjho otca Jozef Hosaňák bol prvým predsedom miestnej skupiny nášho Spolku v obci. Ja som sa v škole učila slovenčinu. Čo vám mám ešte povedať, žijeme si tu dosť jednotrváne, na oddych a zábavu na dedine nie je totiž veľa času a gospodarstvo neumožňuje žiadnu dovolenkú. Keby sa tak dalo založiť u nás nejaký ochotnícky súbor či hudobnú kapelu, náš kultúrny život by sa značne obohatil. Máme predsa schopných ľudí.

Na záver ešte raz podakujme všetkým našim ženám a odovzdajme im aspoň symbolickú kyticu kvetov, ktorá im povie, ako veľmi si ich vážime.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Z VEĽKONOČNÝCH ZVYKOV

**Velká noc prichádza,
každý sa raduje,
dievčatko spod Tatier
vajíčko maluje.**

Prichádza jar - čas slnka, a s ňou Veľká noc. Kedysi sa k tomuto sviatku na dedine viazali mnohé ľudové zvyky a obyčaje, ktoré skrývali v sebe akési magické čaro. Keďže viaceré z týchto starých zvykov už zanikajú, pripomeňme aspoň skrátku, čo sa voláko v tieto dni robievalo na našich dedinách.

Začnime sobotou pred Kvetnou nedelou, kedy chlapci išli nalámať vŕbového prútia s bahniatkami, ktoré niekde nazývali aj kičičky, pujzyčky, bažický a pod. Gazda vybral z nich zväzok, ktorý obviazal novoupletaným bičom. Gazdinka ho potom zaniesla do kostola, kde ho kniaz posvätil. Keď sa vrátila domov, prúty nevniešla do izby, ale do komory, v ktorej bolo pripravené zrno na siatie. Totiž na jar, keď gazda prihal koňa a chystal sa oráť, žena mu priniesla tri takéto prúty, z ktorých jeden mu dala za klobúk, druhý koňovi za chomút a tretí vložila do vrecka. Oráč sa prežehnal a keď prišiel na pole a koňa zapriahol do pluhu, vytiahol z vrecka prútik a dal ho do prvej brázdy, čo malo chrániť roľu pred kroupitím a zabezpečiť dobrú úrodu. Dnes tento starý zvyk dodržiavajú na Orave už len starší ľudia. Bičom, ktorým boli zviazané prúty, sa zasa na jar po prvýkrát vyháňalo kravy na pašu, aby sa držali pohromade a aby im bosorky nebrali mlieko.

Každý iste vie, že Veľkej noci predchádza štyridsaťdňový pôst, voľakedy veľmi prísny, kedy sa vôbec nesmelo jest mäso. Dnes sa obmedzuje len na piatky. Vlastné veľkonočné zvyky sa začínali už na Zelený štvrtok ráno, keď zmíkli zvony a namiesto nich z kostolnej veže veľká klopáčka alebo rapkáč zvolávali ľudí na modlitby ráno, na obed a večer. Na „zviazanie“ zvonov čakali vždy malí chlapci, ktorí potom behali po dedine so svojimi rapkáčmi a klopáčkami. Klopkanie sa končí ráno na Bielu sobotu. Na Veľký piatok, na pamiatku ukrižovania a úmrtia Ježiša Krista, muselo zavlaždnuť na dedine úplne ticho. Ne-

smelo sa vtedy búchať, ani drevo rúbať, klepať železom alebo kladivom, skrátka nesmelo sa robiť nič, čo by spôsobovalo hluk. Ženy medzitým upratovali dom, farbili vajíčka a pripravovali sa na pečenie, kym chlapci mali prácu v maštaliach okolo dobytka a chlapci si plietli korbáče. Na Veľký piatok sa nikomu nesmelo nič požičiavať a prvýkrát sa jedlo až na obed. Gazdinka pripravila napr. pečené zemiaky so surovou kapustou a na večeru boli zasa zemiaky s kapustnicou alebo rybou.

Na Bielu sobotu už od rána bolo na dedine hlučnejšie. Keď sa rozozvucieli zvony, ženy a dievčatá utekali k potoku a umývali sa v čerstvej vode, aby boli pekné. Potom už celý deň vyvárali a piekli všelijaké dobroty na sviatky. Veľkonočná nedela bola veľkým rodným sviatkom. Mäso sa jedlo až po posvätení jedál, ktoré ženy naukladali do košíkov a zanesli do kostola. Na sviatočne ozdobnom stole potom nechybala ani klobása, chren a iné mäsíté jedia, tým viac, že mnohí ľudia práve pred Veľkou nocou robili zabíjačky. Polievací pondelok bo najveselší deň. Mládenci pobehúvali po dedine už od skorého rána a búchali na dvere domov. Keď im niekde nechceli otvoriť, poradili si, prelezli cez oblok, komôrku alebo nejakým iným spôsobom sa dostali do domu. Keď už našli dievča, poliali ho vodou z vedra alebo putne. Keď sa deva pouterala, ponúkla polievačov hriatým a každému mládencovi strčila do vrecka pekne maľované vajíčko. Nebolo takého miesta, či už na pôjde alebo v komore, kde by sa mohli dievčatá skrýť pred polievačmi. Mládenci ich vytiahli z každého úkrytu a nemilosrdne poliali studenou vodou, bane raz zatiahli aj k potoku, takže dievky boli mokré ako myši. Dnes sa už ani na dedine tak silne nepolieva a mládenci i malí chlapci používajú často voňavku.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

SKROMNÁ, ALE VÝZNAMNÁ SLÁVNOST

V nedel'u 6. januára t.r. sa v Zdrovnom stredisku vo Fridmane konala milá slávnosť, posviacka vzácneho lekárskeho prístroja - ultrasonoru, ktorý významne obohatil zariadenie fridmanského strediska. Posvätil ho miestny farár Ludwik Węgrzyn, ktorý zároveň odslúžil sv. omšu za sponzorov spomínaného prístroja, teda za fridmanských rodákov bývajúcich trvale v Spojených štátach, v štáte New York. Pobožnosti sa zúčastnil veľký počet miestnych obyvateľov. Slávnostný ráz sv. omše zvýraznili svojou hrou dve hudobné skupiny - dychový orchester pod vedením kapelníka Dominika Michalca a sláčiková kapela Karola Žolondka, ktoré striedavo hrali koledy a iné omšové piesne.

Treba podotknúť, že nový ultrasonor je fridanskem stredisku je veľ-

mi hodnotným zariadením, ktoré uľahčí vyšetrovanie mnohých onemocnení. Má hodnotu 15 000 dolárov, ktoré - ako sme už spomenuli - zozbierali fridmanskí rodáci žijúci v štáte New York v USA. Za týmto účelom organizovali rôzne kultúrne podujatia a všetky príjmy určili na nákup spomínaného prístroja.

Pri tejto príležitosti hodno poznamenať, že vlna emigrácie fridmanského obyvateľstva do Ameriky v povojsnovom období sa začala kdesi na začiatku šesťdesiatych rokov 20. storocia. Späťatku to boli len jednotlivé osoby, ale od prelomu osemdesiatych a deväťdesiatych rokov už môžeme hovoriť o masovom vystúhovalectve do zámoria, najmä do Spojených štátov. Právo trvalého pobytu získavali dvojako, buďto žrebovaním alebo na základe príbuzenských vztahov, teda po predkoch (rodičoch buď starých rodičoch) majúcich americké štátne občianstvo. V súčasnosti len v samom štáte New York býva už asi 50 fridmanských rodín v celkovom počte okolo 250 osôb. Hoci sa v USA usadili natrvalo, na rodinu obec nezabudli a udržiavajú s ňou stály kontakt. Medziiným so zreteľom na to sa čoskoro začali organizovať a vytvorili akýsi fridmanský výbor (komitét). Prvý takýto komitét vznikol na začiatku sedemdesia-

tých rokov a jeho členmi boli o.i. Valent Igler (cestár), Jozef Brinčka (Griglák), Valent Chalupka, Andrej Galik, ktorí už odišli z tohto sveta. Na ich miesto čoskoro nastúpili iní - Jozef Bednar (od Barbary), Jozef Brinčka (Turkot), Ignáč, Eugen a Vladislav Myšlivcovci a ďalší.

Všetci myslia na rodinu obec a chcú jej pomôcť. Zbierajú peniaze, organizujú pre tento cieľ rôzne podujatia a získané prostriedky posielajú do Fridmana. Najväčšiu pomoc poskytli na zreštaurovanie miestneho pamiatkového kostola, v ktorom dostali mená. Nezabudli však ani na fridmanský Dobrovoľný požiarne zbor, športový klub a folklórny súbor, no a teraz kúpou ultrasonoru prispleli aj na ochranu zdravia Fridmančanov. Treba zvlášť vysoko hodnotiť aktívnu prácu terajšieho predsedu výboru (komitétu) Jozefa Brinčku, ktorý túto funkciu prevzal po zosnulom Valentovi Iglerovi. Sme veľmi radi, že máme v Spojených štátach takých obetavých rodákov. Preto v mene obyvateľov Fridmana chcem do ďalších rokov zaželať predsedovi a ostatným členom výboru veľa zdravia a spokojnosti v ich obetavej spoločenskej práci.

JÁN BRINČKA

KRÁTKO Z ORAVY

Na oravských cestách už čoraz zriedkavejšie vídame kone tahajúce vozy (na snímke). Vytlačili ich traktory. Kone sa využívajú len do tažkých prác v horských podmienkach a počas zvážania dreva z okolitých lesov.

V roku 2001 zaregistrovala polícia v novotargskom okrese 158 nehôd a 1 220 kolízií, počas ktorých zahynulo 21 osôb a skoro 300 osôb bolo zranených. Príčinou väčšiny tragédií na cestách bola neprimeraná rýchlosť a jazda pod vplyvom alkoholu. Najnebezpečnejšimi mesiacmi boli júl a október. K najväčšiemu počtu nehôd došlo na tzv. „zakopianke“ (od Zaborne do Szaflar) a na medzinárodnej ceste E-7 vedúcej z Krakova k hraničnému priechodu v Chyžnom.

Na Orave pribudla ďalšia moderná benzínová pumpa. Volá sa Jerzy (na snímke) a nachádza sa pred Malou Lipnicou.

Z ORAVSKÝCH POVESTÍ

Na Orave podnes koluje hodne starých povestí a legiend. Jednu z nich, o kráľovi Matejovi, mi porozprával krajan Ján Boryš z Veľkej Lipnice.

Raz sa vraj kráľ Matej vybral na poľovačku na Oravu, kde vtedy žilo množstvo divej zveri. Spolu so svojimi lovcami a honcami sa dostal až do lipnického lesa Kriváň, kde postrelil ozrutného diviaka. Ten však nepadol, len sa rozbehol rovno oproti kráľovi. Hoci bol Matej nebojáčny človek, raneného divokého zvera sa veru prestrašil. Nedal to však pred ostatnými poznať, len sa pevne rozkročil a zamieril na bližiaceho sa diviaka. Vystrelit však už nestihol, len sa zrazu ocitol priamo na chrbte rozzúreného diviaka. Pevne sa chytíl štetín, lebo zviera so svojím vzácnym nákladom už aj uháňalo do lesa. Diviak vraj niesol kráľa niekoľko kilometrov, až sa ocitli na poľane, kde bača pásol ovce. Ten, vidiac, čo sa deje, vypustil psov, ktoré zahnali diviaka k potoku, kde nakoniec padol mŕtvy. Kráľ Matej

celý premočený a zablatený sa bačovi nedal spoznať. Povedal mu len, že je chudobným mládencom z Oravského Podzámku. Bača zavolal svojho hosta do koliby, navaril chutných bryndzových halušiek so škvarkami, naložil ich do jednej misy, z ktorej ich začali spolu s valachmi spoločne jest'. Kráľovi veru jedlo náramne chutilo, ale najviacej chrumkavé škvarky, ktoré si po jednej vyberal z misy. To sa však nepáčilo bačovi, preto vstal od stola, poriadne klepol kráľa po rukách varechou a káravo mu povedal, či sa takého móresu naučil od svojho otca. - U nás, - pokračoval bača, - je taký zvyk, že každý pán, gazda či obyčajný bedár sa pri jedle musí správať náležite. Kráľa ruka poriadne zbolela, ale nič nepovedal, len si pomyslel, že takýto zvyk by sa zišlo zaviesť aj na jeho kráľovskom dvere. Podľačoval teda bačovi za jedlo, vstal od stola a rozlúčil sa. Na svoju príhodu s bačom a na príučku pri jedení halušiek však nezabudol. O dva týždne prišiel za bačom posol so

žiadosťou, aby sa okamžite dostavil na kráľovský zámok. Úbohý bača na príhodu s neznámym mládencom medzitým zabudol a plný obáv sa vybral na zámok, kde ho prijal sám kráľ Matej. Bača v ňom spoznal svojho neznámeho hosta, takže sa od strachu celý roztriasol a prosil kráľa o zlútovanie za to, že ho pri jedení nešťastných bryndzových halušiek udrel varechou po rukách. Kráľ sa však len usmial a uspokojoil nešťastného baču. - Nič sa ty neboj, - povedal mu láskavo, - nechcem t'a potrestať, iba poprosit', aby si takého móresu naučil aj mojich ministrov. Bača tak aj urobil. Na veľkej hostine, ktorú kráľ onedlho vystrojil, dokonca dostal bača veľkú varechu, ktorou poriadne klepal po rukách hodujúcich páнов, keď si vyberali z mís len tie najväčšie pečené kuriatka. Hovorí sa, že odvtedy sa páni z Oravského zámku naučili od chudobného baču móresu. Kráľ bačovi za náučku podľačoval, ba odmenil ho ešte aj veľkým mešcom dukátov.

Zazn.: PETER KOLLÁRIK

Končí sa zimné obdobie a tým aj sezónna tažba dreva. Nedozvedeli sme sa, kolko dreva počas tejto zimy vyrúbal na Orave, jedno sa však, žiaľ, nezmenilo: podľa správ richtárov došlo k viacerým krádežiam dreva zo štátnych, urbárskych a súkromných lesov.

Príchod jari si už ani nevieme predstaviť napríklad bez návratu sfahovavých vtákov, ktoré k nám každoročne priletajú z teplých krajín. Ako sme sa dozvedeli, návrat bocianov do starých hniezd spozorovali o.i. v Jablonke, Zubrici a Malej Lipnici.

V marci začali svoju prácu vojenské odvodové komisie. Rukovať budú branci narodení v roku 1983, medzi aj mladí muži z jablonskej a velkolipnickej gminy. Odvody potrvajú takmer do polovice júna.

Blíži sa jar a s ňou zmena zimného času na letný. Nezabudnime na to 23. marca o 03.00 hodine ráno, kedy posuňeme hodinové ručičky o jednu hodinu dopred.

V mnohých oravských obciach sa nachádza nespočetné množstvo vzácnych sakrálnych pamiatok, o.i. kaplniek, sošiek, krížov, či božích múk. Jedna z nich, pekne zreštaurovaná soška sv. Floriána (na snímke), patróna hasičov z pol. 19. stor., sa nachádza v Chyžnom.

V tomto roku uplyva 215. výročie vzniku samostatnej farnosti v Chyžnom (1787). Spočiatku mala chyžianska farnosť drevený kostol, ktorý sem prenesli v roku 1769 z Veľkej Lipnice. Dnešný murovaný kostol sv. Anny vybudovali v Chyžnom v rokoch 1900-1903.

Text a foto:
PETER KOLLÁRIK

KONFERENCIA O CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCI

11. januára t.r. sa v Spišskej Staréj Vsi konala medzinárodná konferencia o cezhraničnej spolupráci okresov Kežmarok a Nový Targ pod názvom "Všetci spolu teraz". Z poľskej strany sa jej zúčastnila 30-členná delegácia zástupcov novotarského okresu, vojtov prihraničných gmin, colnej služby, riaditeľstva Pieninského národného parku a Euroregiónu Tatry. Slovenskú stranu reprezentovali o.i. predstavitelia Okresného úradu v Kežmarku, colného úradu v Poprade, ríctari prihraničných obcí a ďalší. Konferencie sa zúčastnili aj štátne tajomník Ministerstva vnútra SR Ivan Budiak a konzul Generálneho konzulátu PR v Bratislave Wojciech Bilinski a z našho Spolku tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a redaktor Života.

Účastníci konferencie rokovali o využívaných formách cezhraničnej spolupráce, ale aj o nových možnostiach a navrhli prejsť čo najskôr k praktickej realizácii tejto spolupráce. Všetci si uvedomujú jej význam medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi z hľadiska procesu európskej integrácie a vytvorenia dobrých susedských vzťahov. Preto na konferencii prerokovali množstvo návrhov, ktoré by mali zintenzívniť vzájomné

vzťahy. Hovorilo sa o.i. o potrebe úpravy dohody o malom pohraničnom styku, aby hraničné priechody pre tento styk mohli prekračovať všetky osoby zo Slovenskej a Poľskej republiky. Minimálnym riešením by mala byť možnosť prechodu všetkých obyvateľov prihraničných okresov. Účastníci sa zaoberali aj potrebou zjednodušenia obsluhy cestujúcich na hraničných priechodoch a rie-

porovalo vedenie Pieninského národného parku a ochrancovia prírody, ktorí sa tiež vyslovili proti vzniku nového priechodu Lapšanka - Osturňa. Zástupcovia colnej služby oboznámili účastníkov s novými nariadeniami o dovoze a vývoze tovarov medzi Poľskom a Slovenskom. Na Slovensko sa môžu vyvážať - okrem poľnohospodárskych výrobkov - takmer všetky tovary bez cla. Nové poľské

colné predpisy o dovoze alkoholu zo Slovenska prítomných nielen prekvapili, ale aj pobavili. Podľa nich obyvatelia prihraničného pásma môžu len raz za mesiac doniesť zo Slovenska pol litra alkoholu (bez ohľadu na to, či to bude 0,5 l vodky, alebo len jedno pivo). Zato obyvatelia spoza prihraničného pásma môžu dovážať alkohol podľa starých podmienok, teda naraz 1 liter alkoholu, 2 litre vína a 10 piv. Takéto množstvo môžu dovest' aj ľudia z prihraničného pásma, ak alkohol kúpili na Slovensku mimo prihraničného pásma.

čo musia dokázať pokladničným lístkom s pečiatkou obchodu, v ktorom bol tovar kúpený.

V súčasnosti Slovensko s Poľskom spája 48 hraničných priechodov, z ktorých mnohé si vyžadujú opravy bud' prešťavbu. Najnavštievanejším priechodom je Chyžné - Trstená, kde nákladná doprava stúpa každý rok až o 20%. Slovenská strana uvažuje o rekonštrukcii tohto priechodu, na čo má určiť už v tomto roku 120 miliónov korún. Účastníci konferencie sa zhodli v názore, že treba zapojiť občanov oboch krajín do projektov a aktivít cezhraničnej spolupráce v záujme rozvoja prihraničných regiónov. Do tejto spolupráce sa chce zapojiť aj náš Spolok. Tajomník ÚV SSP Ľ. Molitoris ponúkol našu pomoc najmä pri preklaďateľskej a vydavateľskej činnosti. V najbližšom čase by mala vzniknúť spoločná poľsko-slovenská internetová stránka okresov Nový Targ, Kežmarok, Spišská Nová Ves, Námestovo a Tvrdošín. Jej náplň budú tvoriť informácie o týchto okresoch, ich pamätiach, historiach a turistických atrakciách, ale aj aktuálne informácie z oblasti obchodu a podnikania, kalendár podujatí a pod.

Účastníci konferencie

šenia preťaženosť komunikačnej siete smerujúcej k hraničným priechodom. V tomto kontexte sa uvažovalo o zavedení nákladnej dopravy do 7,5 tony celkovej hmotnosti na hraničnom priechode Lysá nad Dunajcom - Nedeca, čomu však od-

DILONGOVA TRSTENÁ

7. júna 2002 (piatok) sa koná v Trstenej na Orave XI. ročník celoslovenskej recitačnej súťaže Dilongová Trstená. Uskutočňuje sa na počesť trstenského rodáka, básnika a prozaika Rudolfa Dilonga.

Súťaž, ktoréj sa môžu zúčastniť aj zástupcovia Slovákov v Poľsku, sa uskutoční v jednom dni v zariadeniach Mestského kultúrneho strediska v Trstenej, Mestského úradu v Trstenej a Základnej škole Rudolfa Dilonga v Trstenej. Súťaží sa v slovenskom jazyku. Prednášané texty si recitátori vyberajú voľne zo slovenskej a svetovej duchovnej poézie a prózy.

Súťaží sa v troch kategóriách (v poézii aj v próze):

- I. kat.: žiaci 5. a 6. tr. ZŠ a žiaci všetkých ročníkov gymnázií
- II. kat.: Študenti stredných škôl
- III. kat.: dospelí

Každý, kto sa chce zúčastiť súťaže, mal by do 10. mája 2002 poslat organizátorom písomnú prihlášku, v ktorej treba uviesť: meno a priezvisko, presnú adresu, v akej kategórii bude súťažiť, autora, názov a druh (poézia či próza) diela prihláseného do súťaže. Prihlášky posielajte na adresu: Mestské kultúrne stredisko, ul. Čsl. armády 957, 028 01 Trstená, Slovensko. O dodatočné informácie možno požiadať aj telefonicky pod číslom: 00421-43/5392-276.

Prípravný výbor

Text a foto: JÁN BRYJA

K VÝROČIU J. A. KOMENSKÉHO

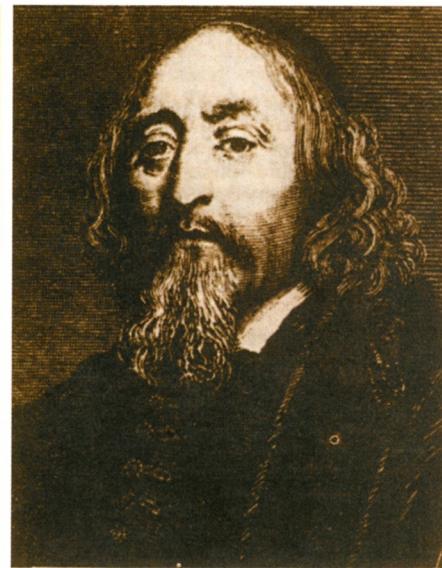
Enedlho uplyva 410 rokov od narodenia Jána Amosa KOMENSKÉHO, veľkého českého vedca, filozofa, pedagóga a jazykovedca, nazývaného učiteľom národov.

Narodil sa 28. marca 1592 v Nivnici pri Uhorskom Brode na Morave. Priezvisko Komenský (lat. Comenius) prijal až v dospelosti a je vyvodené od obce Komna, kde žili jeho rodičia. Predtým nosil priezvisko svojich predkov - Segeš, ktorí boli pôvodom zo Slovenska. Starý otec Komenského, kupec, ktorý sa menoval Ján Segeš, sa prestáhoval zo Slovenska (pravdepodobne od Trenčína) do Komnej na Morave, kde bol zvolený za „fojta“ (predstaveného obce). Po čase - podľa vtedajšieho zvyku - ho začali volať aj Jánom Fojtom. Jeho syn Martin, otec Jána Amosa sa potom vystáhoval do Uhorského Brodu. So Slovenskom spájajú Komenského aj styky v neskoršom období, keď sa skrýval pred prenasledovaním a žil v niekoľkých západoslovenských mestách, o.i. v Skalici, Trnave a Púchove. Slovensko sa spája aj s jeho štvorjazyčným dielom Svet v obrazech (Orbis pictus), ktoré vyšlo v r. 1685 v Levoči, stalo sa svetoznáme a bolo preložené do všetkých európskych jazykov.

J. A. Komenský sa začal vzdelávať vo veku 16 rokov na latinskej škole v Přerove (1608). V štúdiach pokračoval v nemeckom Herborne a na univerzite v Heidelbergu (1611-1614). V roku 1614 sa ujal správy latinskej školy v Přerove, neskôr bol rektorm školy vo Fulneku, kde spolu so svojou

manželkou a dvomi deťmi prežil štyri najšťastnejšie roky svojho života. Od roku 1616 bol knazom a v nasledujúcom roku bol vymenovaný za správcu školy a bratského zboru vo Fulneku. Bol posledným biskupom Českých bratov. Jeho rodinné šťastie prerušili surové prenasledovania, ktoré nastali po tragickej prehranej bitke na Bielej Hore (1620) a ľahko dopadli na český národ zo strany víťazných Habsburgovcov. Začalo sa strašné obdobie tridsaťročnej vojny.

Na Komenského v tom čase dopadá aj osobná tragédia. Zomiera mu manželka Magdaléna a jeho dve deti, vojaci mu spálili knižnicu a rukopisy, takže musel opustiť svoju vlast. Spolu so skupinou českých bratov našiel útočište v poľskom meste Leszno. V rokoch 1642-48 pracoval na pláne reformy švédskeho školstva v Elblagu, v r. 1648-50 bol biskupom Jednoty bratskej v Leszne, po čom odišiel na pozvanie kniežacej rodiny Rákocziarovcov do Uhorska. Cestou navštívil zbyty Jednoty bratskej na Slovensku, o.i. v Skalici, Trnave, Púchove, Levoči a Markušovciach. V Prešove bol hostom A. Klobušického, hospodárskeho správcu rákocziovských majetkov v Šariši, navštívil tiež Blatný Potok, kde ho prijala Z. Lóránty so synom Ž. Rákoczim. J. A. Komenský prijal úlohu vypracovať reformu školy v Blatnom Potoku (1650-54), potom pôsobil opäť v Leszne (1654-56) a po vypálení mesta sa odstáhoval do holandského Amsterdama (1656-70), kde zomrel.

J. A. Komenský

J. A. Komenský napísal mnohé pedagogické, filozofické a jazykovedné diela. Najznámejšie z nich sú: *Theatrum universitatis rerum* (1616-18), *Didactica magna* (Veľká didaktika, napísaná 1638, vydaná 1657-58), *Informatorium školy materské* (1632), *Labyrint sveta a ráj srdce* (1632), *Schola ludus* (Škola hrou, 1656), *Orbis pictus* (Svet v obrazech, Norimberg 1658), *Opera didactica omnia* (Amsterdam 1657-58). Vo svojich početných prácach ustánil program škôl, vypracoval metódu vyučovania a odpovedal nielen na otázku, koho a čo učiť, ale aj ako učiť. Jeho názory sa po prvýkrát v dejinách stali základom didaktiky, ako vybraného vedeckého odvetvia. V diele Veľká didaktika po prvýkrát vyslovil hlavnú zásadu, ktorá ho najviac preslávila. Nastolil návrh jednotného a všeobecného školstva, ktoré by malo zahrnúť všetkých, bez ohľadu na sociálne rozdiely a pleť. Presadzoval tiež zásadu národného vyučovania (Škola hrou) a vzdelávania v materinskom jazyku. Školské vzdelávanie rozdelil do štyroch prvých šestročí ľudského života. Do veku šesť rokov sa mali deti učiť v materskej škole, čím rozumel vychovávanie v rodine, v druhom šestročí mala nasledovať obecná škola, kde by sa deti naučili čítať, písť, počítať a zároveň by sa zoznámili s okolitou prírodou. V treťom období mali nadané deti navštievoať latinskú školu, ako prípravu na vyššie povolania. Vo veku od 18 do 24 rokov mala nasledovať vysoká škola alebo akadémia.

Velký učiteľ národov J. A. Komenský zomrel 15. novembra 1670 v Amsterdamе, pochovaný je v meste Naarden.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známu a veľmi populárnu poľskú divadelnú a filmovú herečku. Iste ľahko uhádnnete o koho ide, keď pripomienime, že hrá jednu z hlavných úloh v oblúbenom televíznom seriáli *Klan*. Napíšte nám jej meno a priezvisko a pošlite na adresu redakcie Život do Krakova. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme pekné slovenské knihy.

V Živote č. 1/2002 sme uverejnili fotografiu speváka Enriquea Iglesiasa. Knihy vyžrebovali: Aneta Kopaczka a Lukáš Kuszczak z Kacvína a Eva Rudzíková z Krakova.

FAŠIANGY - OSTATKI '2002

**Fašiangy sa krátia, už sa nenaavrátia,
staré dievky plačú, že sa nevyskáču...**

- hovorí stará ľudová pesnička. A veru mali dôvod k plaču, najmä v tomto roku, keď boli fašiangy také krátke. Kým sa však skončili, Spoloč Slovákov v Poľsku spolu s MS SSP v Krempachoch stihol ešte usporiadat 8. ročník pekného folklórneho podujatia Fašiangy - ostatki, ktoré sa v tomto roku konali v dňoch 2.-3. februára.

Ako sme sa mohli presvedčiť, z roka na rok sa ho zúčastňuje čoraz viac účinkujúcich. Počas týchto dvoch dní sa v krempaškom kultúrnom dome vystriedali desiatky účinkujúcich: ľudových rozprávačov, spevákov, koledníkov, hudobníkov a folklórnych súborov a veľká sála kultúrneho domu bola zaplnená do posledného miesta divákmami nie len z Krempáčov, ale aj zo susedných dedín. Boli medzi nimi i viacerí hostia, o.i. konzul SR v Poľsku Aleksander Melsitov, splnomocnenec malopoľského vojvodu pre národnostné menšiny Artur Paszko, riaditeľka SI vo Varsave Helena Jacošová s manželom, riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olga Žabenská, riaditeľ Pod-

Vystúpenia hodnotila súťažná porota

Krempašská mládež v scénke s jasličkami

Konferenciérky M. Pacigová a A. Klukošovská

tranského osvetového strediska v Poprade Ladislav Havlík, prednosta mesta Svit Pavol Sadloň, podpredsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková, Dominik Surma a Róbert Kulaviak, tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, čestný predseda SSP Ján Molitoris, šéfredaktor Života Ján Šternogá, predsedovia OV SSP na Spiši a Orave František Mlynarčík a Genoveva Prilinská, predsedka MS SSP v Krempachoch Ján Petrášek, miestny farár Jacek Wieczorek a richtár Jan Kalata, riaditeľka ZŠ Barbara Paluchová, riaditeľ gymnázia Jan Szenderewicz s manželkou a ďalší. Pozdravný list účastníkom a usporiadateľom podujatia poslal malopoľský vojvoda Jerzy Adamik a prezident mesta Krakova Andrzej Golaš.

Prvý deň

podujatia patril sólistom - spevákom, inštrumentalistom a ľudovým rozprávačom. Aby bolo podujatie pestrejšie, na scéne sa starší účinkujúci striedali s mladšími, speváci s rozprávačmi a hudobníkmi. Každý sa snažil ukázať z tej najlepšej stránky a zapôsobiť aj na trojčlennú porotu v zložení: Vlasta Juchniewiczová, Ludmila Brzyzeková a Ján Šternogá, ktorá pozorne sledovala a hodnotila vystúpenia účinkujúcich. V úlohe konferenciérok sa už tradične predstavili mladé krajančíky Monika Pacigová a Agáta Klukošovská.

Najpočetnejšiu skupinu účinkujúcich tvorili ľudoví rozprávači. Bolo ich takmer dvadsať, pričom prevažovali najmä mladí rozprávači zo Spiša a Oravy - žiaci základných škôl a gymnázií. Skôr, než sa začali vystúpenia, podujatie otvoril a všetkých privítal Ludomír Molitoris v sprievode O. Žabenskej a L. Havlíka. Potom už javisko patrilo prvým účinkujúcim - mladým krempašským koledníkom, ktorí predviedli čarovnú scénu s jasličkami, plnú kolied a vinšov. Neskôr nám príšli zakoledovať mladé krajančíky z Malej Lipnice a členovia divadelka Ondrej-

L. Majerčáková z Novej Belej

L. Kobroňová Malej Lipnice

M. Kvasnovský z Nedeca

A. Čongovová z Jurgova

Sála plná divákov. Spredu čestní hostia

ko z Podvlnka. Po nich prišiel rad na ľudových rozprávačov, spevákov a muzikantov. Tu treba zvlášť pochváliť najmä oravské rozprávačky, napr. Ivonu Vontorčíkovú z Malej Lipnice či Halinu Brandysovú alebo Alžbetu Marmolovú z Podvlnka, ktoré tak pútavo rozprávali svoje príbehy, že diváci od úžasu až ústa otvárali. K rozprávačskému talentu im iste pomohli aj vhodné texty - nie príliš dlhé, vtipné a zaujímavé. Dobre si počívali aj mladé Krempašanky Margita Kovalčíkova (rozprávka o strašných strašidlách) či Lucia Lukášová, ktorá nám porozprávala, ako dedko s babkou politizovali. Za povšimnutie stojí aj zaujímavé rozprávanie Natálie Milaniakovej z Nedeca o korenoch jej rodu. Mnohí z mladých rozprávačov sa nášho podujatia zúčastnili po prvýkrát. Nechýbali však ani starší, ktorí sa fašiangov zúčastňujú takmer každý rok, ako napr. krajanke Ludmila a Mária Majerčákové z Novej Belej, Jozef Petrášek z Krempach, Angela Vontorčíková i Viktoria Smrečáková z Malej Lipnice a Jozef Majerčák z Novej Belej. Vynikajúco si počívali aj mladší speváci - súrodenci Arkadiusz a Anna Gribáčovci z Podvlnka, Anna Šureková z Novej Belej či Krištof Lopata z Nedeca. Aké by to však boli fašiangy bez muziky? Aj v sobotňajší večer sa melódie slovenských, spišských a oravských pesničiek ozývali z krempaškého kultúrneho domu. Najmä harkabuzskí heligonkári František Harkabuz a Jozef Kadlubek dokázali rozprúdiť divákom krv v žilách. Bezkonkurenčný bol aj jeden z najmladších účastníkov podujatia - Mirko Kvasnovský z Nedeca, ktorý nielen pekne zahral na harmonike, ale aj zaspieval. Pochvalu si však zaslúžia aj ďalší mladí hudobníci - Dominik Petrášek z Krempach, Kinga a David Brijovci z Podvlnka či flautistka Agáta Čongovová z Jurgova. Nechýbala ani dychová hudba v podaní rodinného orchestra Cervásovcov z Novej Belej. Veľký potlesk si vyslúžili aj manželia Genovéva a Eduard Prilinskovi, ktorí rozosmiali publikum zábavnou scénkou „zo stavby Bratislavského metra“.

Prvý deň fašiangového podujatia v Krempachoch zavŕšila ozajstná lahôdka pre všetkých milovníkov ľudovej tvorby - vystúpenie folklórneho súboru Jánošík zo Svitu pod vedením Slavomíra Bednarčíka. Jánošíka sme už v Krempachoch súčasťou hostili pred dvoma rokmi, no tentoraz nás prekvapil niečim novým - prekrásnym pásmom zemplínskych a liptovských piesní a tančov, ktorým doslova strhol divákov. Nečudo, že ováčiam nebolo konca kraja a časť svojho vystúpenia museli zopakovať ešte raz.

Druhý deň

Čím sa podujatie v sobotu ukončilo, tým sa v nedele aj začalo. Ako prví sa totiž predstavili opäť naši hostia zo Svitu, ktorí tentokrát zahrali, zaspievali a zatancovali „na rómsku nôtu“. Týmto vystúpením sa Jánošík lúčil s krempašským publikom. Netreba hádam dodávať, že to bola velkolepá rozlúčka. Svitania schádzali z javiska sprevádzaný hromovým potleskom. Potom už boli na programe vystúpenia našich folklórnych súborov. Nedecká Veselica sa predstavila s krásnym ostatkovým pásmom. Ich program, plný spevov, tančov a zábavy, ako napr. skákanie cez lavičky, dokázal divákov nielen zaujať, ale aj zabaviť. Po Veselicu sa k slovu dostal krempašský súbor Zelený Javor pod vedením Márie Wněkovej s jurgovskou muzikou, ktorá neskôr zahrala aj samostatne. Krempašania nám tentokrát ukázali, ako sa voľakedy spišskí branci lúčili pred odchodom na vojenčinu. Bolo pri tom hodne spevu, ale aj plácu, veď každá rozlúčka s matkou bud' frajerkou je spravidla smutná. Domáce publikum odmenilo svoj súbor zaslúženým mohutným potleskom. Vrely potlesk si vyslúžil aj folklórny súbor Čardáš z Čiernej Hory od Tribša, ktorý sa nášho podujatia zúčastnil po prvýkrát. Mladí

DOKONČENIE NA STR. 26

Spievajú súrodenci Gribáčovci z Podvlnka

Mladé koledníčky z Malej Lipnice

POVIEDKA NA VOĽNÚ CHVÍĽU

Chlap, ktorý stráži miliónové hodnoty, si nemôže dovoliť ani nepatrú chybíčku a Danny Flynn sa dopustil veľkej chyby.

Samozrejme, po troch rokoch služby, keď mu nik neponúkol ani len pohárik, aby ho odpútal od jeho zverencov, mu nemôžno zažlievať, že trochu povolil v ostražitosti. Takže keď sa k nemu na opustenom parkovisku blížil dobre oblečený muž, Flynn upieral pohľad belasých očí pred seba a zabudol dávať pozor na to, čo sa deje bokom. Keď si napokon bývalý ostrieľaný policajt uvedomil, že ho chcú zatlačiť do kúta, siahol po revolveri, ale nebolo dosť rýchly. Darebák, ktorý sa priplazil zo zadu, ho udrel a Flynn sa prepadol do hlbokej temnoty. Bol to jeden z Larranových odborníkov.

Asi vtedy sa zjavili drahocenné Boroffove dvojčata, hudobní géniiovia. Špecializovali sa na Beethovena, ale dokázali si poradiť aj s Bartókom alebo Chopinom. Asi pred dvadsaťmi minútami skončili svoj koncert a prišli na parkovisko očakávajúc, že tam na nich bude čakať ujko Danny s autom, aby ich zaviezol domov na otcov majetok v Patos Verdes.

Namiesto toho skôr, ako si stihli uvedomiť, čo sa deje, ich obklopili tria cudzí muži s čiernymi pančuchami na tvárich, narazili im na hlavy pevné, hnedé papierové vrecká a obe deti vopchali do Flynnovo auta.

- Pokojne sedte, nehýbte sa a čušte, - povedal mrzuto jeden z únoscov, - a nič sa vám nestane.

Keď Sascha Boroff nahnevane siahol po papierovom vrecku, že si ho strhnne z hlavy, priviazali mu ruky pevné k telu. Jeho sestra Tanya trochu fňukala, preto chlapec začal zúrivo zápasíť. Nemalo to však zmysel.

***

Polícia, vďaka Flynnovej tvrdej lebke, sa do prípadu zahryzla skôr, ako únoscovia predpokladali. Rýchlo sa späťmatali, zatelefonovali nám. Tým, že nás včas informovali, poskytol nám určitú šancu, ale faktky sa tým nijako nezmienili. Larrana si na únose dal záležať a nezabudol na nič. Všetko si presne načasoval. Vymyslel aj vynikajúco lešť ako bezpečne zhraňuť výkupné, čo je vec, na ktorej väčšina únoscov stroskotá, ľahko mohol beztrestne vyviaznuť.

Iste sa pamäタate na tých dvoch: Sascha a Tanya Boroffovci, muzikálne zázraky. Ona hrala na klavíri, on na husliach. Presne tak ako pred niekoľkými rokmi Menuhinovci a Iturbisovci.

Sascha a Tanya sú dvojčata; ich otcom je Nicholas Boroff, vynikajúci konštruktér a výrobca lietadiel. Jeho majetok je hoden aspoň päť miliónov dolárov. Pevne lipne na každom

centre, ktorý mu patrí. Aby som mu však nekrivil, musím uzať, že by radšej stratil celý majetok, akoby niektoré z jeho detí malo byť pre hudbu stratené. Je vdovcom, ktorý sa usiluje byť svojim defom súčasne matkou i otcom a celkom sa mu to darí.

Nuž a Boroff tu na okolí naozaj niečo znamená a keď sa dozvedel tú novinku, na policiajnom riaditeľstve začalo byť poriadne horúco každumu od komisára až po posledného detektíva zelenáča, čiže mňa. Zatial sme nič nemali iba Flynnovu výpoved' a rodinné auto, ktoré našli opustené asi pätnásť kilometrov od koncertnej siene.

Nasledujúcich dvadsaťtyri hodín bolo vražedných. Všetkým dovedna sa nám neušlo ani toľko spánku, čo by stačilo mačatu na zdriemnutie. Samozrejme, vedeli sme, čo bude

kolkých možných spôsoboch ako doručiť peniaze. Jedno zazvonenie znamenalo, že má použiť prvý spôsob; dve druhé a tak ďalej. Každý spôsob bol dôtipný a dosť komplikovaný, takže sme nemali možnosť zabezpečiť všetky možné strategické body súčasne. Najmä jeden bol priam genialny.

Boroff mal nechať peniaze v mužskom záchode na železničnej stanici o pol jednej popoludní, presne pol hodiny po telefonáte, čo nám nenechávalo dosť času na patričné opatrenia. Balíček neoznačených bankoviek nízkych hodnôt mal byť upevnený lepiacou páskou v jednej z kabín tak, aby ho náhodný návštěvník nenašiel. Z dudu ľudí, ktorí tam po celý deň vchádzali a vychádzali, by bolo ľahké vytipovať osobu, ktorá si vopchala peniaze pod kabát. Nepochybne by to bol obetný baránek, nejaký bezvýznamný darebák, ktorý by vôbec nevedel o čo ide.

Okrem toho únoscovia by zaručene nechali ďalšieho chlapa alebo aj dvoch niekde nabízku, aby sa presvedčili, či toho, kto prevzal peniaze, nik nesleduje.

Takto premyslený plán nám veľmi sťažoval situáciu.

Ďalšie dva plány boli práve také zákerne a vyzeralo to tak, že únoscovia si výkupné vyzdvihnú a my ich nechýtame.

Bola to pre mňa zaujímavá skúsenosť. Práve ma totiž povýšili z dopravnej polície do detektívneho zboru. Nemal som patričné vzdelanie, myslím odborné, ale dnes sa to dá nahradiť drzosou. Väčšina našich detektívov študovala kriminalistiku na vysokej škole. Ja nemám o chémii alebo astrofyzike ani šajnu. Jediné, v čom sa naozaj vyznám, je hudba. Mám rád všetky druhy hudby, počnúc Ellou Fitzgeraldovou a končiac Renátou Tebaldiovou, od Blues žltého psa až po Bachovu husľovú sonátu. Nepoznám noty a nehrám ani len na fúkaciu harmoniku. Jednoducho mám rád hudbu.

Nuž, sotva by ste si kedy pomysleli, že Beethoven by mohol byť pomocníkom začínajúceho detektíva, ale práve on mi poskytol druhú veľkú príležitosť. A najväčší vtip je v tom, že prípad som nevyriešil ja, ale malý Sascha Boroff mi ho kus po kuse, pekne zostavený položil rovno do lona.

V to piatkové ráno som bol pri tom, keď si moji nadriadení vzali chlapca do parády. Nik neozáplatil od neho veľkú pomoc pri určení polohy bytu, kde ešte vždy väznili Tany. Vednapokon okrem času, ktorý strávil v miestnosti so stiahnutými závesmi, mal hlavu v papierovom vrecku. Chlapovi položili niekoľko dosť povrchných otázok a potom ho prenechali mne. Mám podozrenie, že to urobili skôr preto, aby poskytli zelenáčovi možnosť nado budnúť trochu praxe pri vypočúvaní, ako preto, že by od toho očakávali nejaké nové výsledky. Prirodzene, tí ostatní ho žiadali, aby

ARTHUR PORGEŠ DOKONALÝ SLUCH

nasledoval. Boroffovi doručia žiadosť o výkupné, alebo mu zatelefonujú z bûdky. Namiesto toho na naše veľké prekvapenie sa zjavil u nás malý Sascha. Chlapec na Sepulvede zastavil vodiča a požiadal ho, aby ho zaviezol domov. Chlapík mal však toľko rozumu, že ho priviezel na policajné riaditeľstvo.

Hneď sme o tom upovedomili Boroffa a začali sme sa chlapca vypytovať. Bol dosť bystrý, ale mohol nám povedať iba málo. Únoscovia ich asi hodinu viezli autom, potom vtišli do výfahu a ukryli ich v nejakom byte. Väznili ich v miestnosti, kde boli zatiahnuté závesy, aby nevideli von.

Radšej, ako sa spojí s Boroffom obvyklým spôsobom, Larrana plánoval ponechať si Tany a prepustiť jej brata ako posla. Isto rátal s tým, že Sascha presvedčí otca o väznosti situácie. V prípade, že by Boroff otáčal, a tým umožnil políciu vypátrať nejaké stopy, Sascha by naň mohol vyuvinúť morálny nátlak. Chlapovi povedali, že ak rýchlo nedostanú dvesto tisíc dolárov, pošlú každý deň otecovi jeden z Tanyiných talentovaných prštekov, až kým nezaplatí.

Saschu držali po celý štvrtok v byte so zastretými oblokmi a večer ho vyviedli von zadným vchodom s dôkladne zahalenou hlavou. Zaviezli ho do stredu mesta a vyložili na Sepulvede.

Ukázalo sa, že metóda zloženia výkupného je veľmi dôtipná. V piatok presne na poludnie mal u Boroffa zazvonit telefón. Nik nemal zdvihnuté slúchadlo. Saschu poučili o nie-

opísal tých dvoch chlapov a vnútrajšok bytu, kde ho väznili, čiže informácie, ktoré práve vtedy nemali veľký význam. Ale kým sa ho seržant Manning vypytoval na takéto veci, ja som si premyslel celkom odlišný postup a prekvapil som ním Saschu. Trvalo mu asi minútu, ktorú pochopil jeho prednosti, ale potom sa mu oči rozžiarili.

- Teraz si pochopil, o čo ide, - povedal som. - Máš predsa absolútne hudobný sluch, však? Čítať som o tom vtedy, keď ste so sebou hrali ten beethovenovský cyklus. Nuž, určite si okrem hluku začul ešte niečo, nejaký zvuk alebo tón, ktorý by nám pomohol zistíť, kde je Tanya. Rozpamätaj sa.

Uvedomil som si, že deti s dokonalým sluchom majú citlivé uši aj keď majú hlavy v popierových vreckách.

- Máte pravdu, - zapišal a bučiatá tvárička sa mu rozžiarila. - Bol tam telefón. Dva razy zazvonil. Presne sa na to pamätám. Zvonenie znalo nepatrne nad čistým bé. Ani dva telefóny nezazvonia rovnako; nás doma ma zvuk ako cis.

- Dobre, - pochválil som ho. - Čo ďalej?

Jeho bučiatá tvár sa od námahy zmraštila.

- Nuž, bol tam výťah, ktorý nás viezli hore. Hučanie motoru znelo takmer ako fis. To znamená, keď sa už rozbehol; na začiatku to bolo o štvrt tóna nižšie. Niekde v budove zaručene bol ešte jeden výťah. Bolo ho počuť slabšie, ale som si istý, že mal zvuk ako g.

- Výborne! - povedal som. - Potrebovali by sme však nejaký zvuk zvonku, keby to bolo možné. Niečo čo by nám pomohlo určiť susedstvo. Niečo ako továrenskú sirénu alebo železničný nadzadz.

- Na nič také si nespomínam, - povedal svojím dosť formálnym, pedantným spôsobom. - Ale počkajte! Niekde v blízkosti musí byť škola. Počul som ráno zvoníť na začiatok vyučovania, na prestávky a aj populudní.

- A vedel by si povedať, aký tón má ten školský zvonec?

- Nechajte ma porozmýšľať. - Zavrel oči a vydával nejasné bučivé zvuky. - Už to mám! - takmer zvrieskol. - Školský zvonec mal zvuk medzi c a d, znižený o polton. Pamätám sa, že som si želal, aby ho trochu vyladili. Príšerne ma rozčúľoval. Neznášam disonanciu, v ničom.

Nuž, pole pátrania to veľmi nezúžilo, lebo v Los Angeles je bezmála toľko škôl ako áut. Potom však Saschovi prišlo na um niečo, čo nám naozaj pomohlo. Podľa všetkého tesne predtým, ako prišli k tomu úkrytu, prechádzali

popri nejakom vozidle, ktoré bzučalo. To bol cenný poznatok, lebo do stredu mesta viedla iba jediná trolejbusová linia. Na ostatných sa používali autobusy a električky. Teraz som už vedel, že miesto, ktoré hľadáme, je nedaleko Sixth Street niekde pozdĺž trolejbusovej linky.

Do poludňajšieho termínu, keď sa mal ozvať telefón, nám zostávali iba tri hodiny, pravdaže, za predpokladu, že únoscovia dodržia svoj plán. Naložil som teda Saschu do auta a spolu so seržantom Manningom a s troma detektívmi tesne za nami, sme začali náhlivo pre-

bolo potrebné. Keď sme sa zakrádali po chodbe na štvrtom poschodi po bezúspešnom hľadaní na predchadzajúcich troch, chlapec sa zrazu zarazil a naznačil, aby sme boli ticho.

Načúval som, ale nič určitého som nepočul, len slabý šum. Chlapec však mal uši ako rys.

- Tam vnútri! - zašeckal a ukázal na dvere s číslom štyristošestnásť.

- Si si tým istý chlapček? - zasyčal seržant Manning. - Ak vtrhneme do nepravého bytu, tí darebáci pochopia, o čo ide a rozpúta sa peklo.

- Samozrejme, som si istý! - pištal Sascha. - Viem to, lebo...

- Ak vraví, že je to ten byt, - zamiešal som sa, - môžete na to vziať jed. Radšej nemárnime čas, seržant.

Manning na mňa vrhol chladný pohľad, ktorý jasne vravel: - S tebou si to vybavím neskôr, ty zelenáč. - Potom odtiahol Saschu z palebnej línie. Moja úloha sa skončila a ak to neboli ten pravý byt, možno by sa skončila aj moja činnosť v zbere.

Manning a jeho spoločníci vyvalili dvere, div ich pritom nevytrhli zo závesov. Za nimi, zaskočení bez zbraní, ktoré odložili, boli Larrana a jeho kumpáni. Skôr, ako sa stačili spomätať, založili im putá.

Malá Tanya tam bola tiež a neskrivila jej ani vlások. Naozaj sa zdalo, že očarila celú tú bandu.

Keď bolo po všetkom, položil som Saschovi niekoľko otázok.

- Rád by som vedel, ako si si mohol zapamätať všetky zvuky. Predsa nie je možné, že sa každý deň usiluje zapamätať všetko, čo počuješ, alebo hej?

- Nie, priznal sa kajúcne, - ale cvičevam aspoň šest hodín denne. A keď ma tam zavreli bez huslí, strašne som sa nudil. Tak som si všímal zvuky, najmä ak mali zaujímavý tón. Nevedel som, že sa mi to zíde, robil som to preto, aby som nevyšiel z cviku.

- A ako si spoznal ten byt? Nepočul som nijaký zvuk, čo by pripomínał hudbu. Muselo to byť niečo veľmi slabé.

Trochu sa zapýril.

- Máte pravdu, ale bojím sa, že keď vám to prezradím, budete sklamani.

- Prečo by som mal byť?

Chlapec sa ostýchavo usmial:

- Začul som Tanyin hlas.

Za tento prípad som dostal väčšie uznanie, ako som si zaslúžil, a dalí mi aj dva lístky, aby som si vypočul Kreutzerovu sonátu v podaní malých Boroffovcov.

(Expres č. 7/1990)

ZO ZASADANIA ÚV SSP

19. januára t.r. sa pri príležitosti stretnutia krajánov s predsedom Národnej rady SR J. Migašom v Bielsku Bialej malo tam uskutočniť aj plenárne zasadanie Ústredného výboru SSP. Keďže na ňom chýbalo kvórum, účastníci zasadania prediskutovali všetky body programu, aj keď nemohli prijať záväzne uznesenia.

Zasadanie otvoril predseda SSP prof. Jozef Čongva a správu o činnosti Spolku v uplynulom roku predložil tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, ktorý o.i. poukázal, že Spolok aj napriek počiatocným ťažkostiam (prvé prostriedky z Ministerstva kultúry došli až v júni) realizoval všetky vlaňajšie plánované podujatia, ako napr. Fašiangy-ostatki v Krempechoch, recitačnú súťaž v Kacvíne, kultúrny program pre deti na Orave a Spiši, Dni slovenskej kultúry v Jablonke, Krempechoch, Vyšných Lapšoch a Nedeci-Zámku, prehliadku krajanských dychoviek v Podvilku a navyše nové podujatie - súťaž vedomostí o Slovensku pre mládež usporiadanú v Krempechoch a pod. Okrem toho usporiadal niekoľko zájazdov pre krajanské deti na Slovensko, dve výstavy slovenských výtvarníkov v našej Galérii slovenského umenia v Krakove a zabezpečil účasť skoro 40-člennej delegácie krajánov na Matičnom svetovom festivale slovenskej mládeže v Michalovciach. Z investičnej oblasti treba spomenúť o.i. práce pri oprave vyšnolapšanskej klubovne a postavenie strechy na Dome slovenskej kultúry v Kacvíne. Túto stavbu sa však pre nedostatok finančných prostriedkov nepodarilo ukončiť.

Počas diskusie účastníci zasadania konštatovali, že volebná kampaň pred 11. zjazdom Spolku sa ešte neskončila, keďže sa neuskutočnili volebné schôdze v niekoľkých spišských MS, ako aj voľby Obvodného výboru SSP na Spiši. Navrhovali ich uskutočniť čím skôr, aby sa zjazd mohol konať ešte v prvom polroku t.r.

Členovia ÚV sa zároveň zamýšľali nad plánom práce na tento rok, do ktorého navrhli zaradiť medziiný spomenuté tradičné celokrajanské podujatia, a to aj napriek tomu, že do dnešného dňa nie je ešte definitívne ujasnená otázka dotácií Ministerstva kultúry a národného dedičstva pre náš Spolok v tomto roku.

J. Š.

POSEDENIE PRI OBLÁTKE

Nielen na Spiši a Orave, ale aj v Krakove sa krajania každoročne schádzajú na tradičnom oblátkovom stretnutí. Tento rok sa konalo 16. januára v sídle SSP a popri členoch krakovskej miestnej skupiny s predsedom J. M. Božkom sa ho zúčastnili predseda i tajomník ÚV Spolku J. Čongva a L. Molitoris, šéfredaktor Života J. Šternoga a ďalší. Čestným hostom podujatia

bol predseda Výboru pre kultúru samosprávy mesta Krakova Piotr Boroň, osvedčený priateľ Slovákov v Poľsku. Počas stretnutia sa krajania podelili medzi sebou oblátkami a pri poháriku vína si pobešedovali a zaspievali niekoľko kolied v slovenčine i poľštine (ba „Tichú noc“ aj v češtine, finštine a nemčine). Mohli si tiež pochutnať na znamenitej bábovke s hrozienkami, orieškami a inými pochutinami, ktorú upiekla podľa vlastného starého receptu kr. H. Rákosníková.

J. M. B.

NAŠI JUBILANTI

Krajania Margita a František Kovalčíkovi z Tribša oslavili prednedávnom pekné jubileum - 45. výročie spoločného manželského života. Táto milá slávnosť sa konala v kanadskom meste Toronto (kde naši jubilanti už dlhší čas žijú) a zúčastnil sa jej veľký počet manželských párov, ktoré v tomto období oslavovali 25., 30., 35., 40., 45. a 50. výročie sobáša. Slávostnú svätú omšu mali v kostole sv. Kazimíra v Toronte, kde si každý pár obnovil manželskú prísahu a na pamiatku dostal peknú červenú ružu. Po sv. omši sa všetci oslavenci aj s rodinami stretli na spoločnom obebe v nedalekej reštaurácii.

Pri tejto príležitosti našim milým jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme im veľa zdravia, pokoja a radosti.

Dcéry, synovia a vnuci

K blahoželaniam sa pripája aj redakcia Života.

Manželia Kovalčíkovi s vnukom

Krakovskí krajania
pri spoločnom stole

STRETNUTIE MS SSP V JURGOVE

3. februára t.r. sa konalo v hasičskom dome v Jurgove stretnutie členov miestnej skupiny Spolku Slovákov. V mene predsedu MS ho viedla kr. Mária Glodášiková, ktorá všetkých srdečne privítala, medzi nimi zvlášť hosta zo Slovenska, p. Máriu Malčekovú z Podzámkoku, zároveň informovala krajany o súčasnej situácii MS a pripomerala podujatia, ktoré sa v posledných rokoch uskutočnili v Jurgove. Podľa nej boli takí, čo nám skutočne chceli pomôcť, ale keď sa presvedčili, že je to dosť zložité, jednoducho sa vzdali.

Veľký záujem o našu situáciu prejavil zástupca mladých matičiarov z Popradu Ing. Igor Stavný. Nevzdal sa a tak naša mládež môže každý rok tráviť prázdniny v letnom tábore na Slovensku. Vďaka nemu máme tiež veľa kníh pre deti a mádež. Práve on na stretnutí Oblastnej rady MO MS troch okresov v Poprade vyzval všetkých zúčastnených, aby sa spolu s mladými podieľali na pomoci Slovákom v Poľsku.

Hostili sme mladých matičiarov zo Ždiaru, s ktorými sme navštívili múzeum v Jurgove a usadlosť Korkošovcov v Čiernej Hore. Strávili sme tiež príjemné chvíle pri vatre. Dá sa povedať, že podujatí bolo veľa a ľažko by bolo všetky popísat.

Slova sa ujala aj p. M. Malčeková, ktorá stručne porozprávala o kultúrnej činnosti v Podzámkoku a pozvala všetkých k nim na janské slávnosti. Poznamenajme, že p. M. Malčeková bola už dvakrát v Jurgove s divadelným predstavením.

Naše stretnutie spestrilo vystúpenie Agáty Čongvovej, ktorá zahrala na flaute niekoľko slovenských ľudových piesní, ako aj Vl. Loret, ktorý nám vyhral na harmonike po celý večer. Mladší i starší si pri čaji mimo pobesebovali, zaspievali, ba aj zatancovali.

M. G.

MS SSP V SLIEZSKU PRED LETNOU AKTIVITOU

S myšienkou o rozlúčke so zimou, ktorá sa nám v tomto roku akosi rýchlo vytratila, a blížiacej sa jari, kedy sa už tradične rozprúdila naše aktivity, sa uskutočnilo februárové stretnutie krajanského aktívna sliezskej miestnej skupiny nášho Spolku v Mikołowe. Až sa nechce veriť, že už na prelome januára a februára nás slniečko takmer s jarnou intenzitou dennodenne ohrievalo, kým po iné roky mohli naši krajania ešte v máji vychutnávať čaro lyžovania na Skrzycznom. Ani nie div, že naši členovia, najmä mládež, trochu ľutovali, že tentoraz boli ukrátení o zimné radovánky.

Vráfme sa však k schôdzi. Hodnotiac aktivity sliezskej MS v zimnom období krajania konštatovali, že bola tentoraz trochu obmedzená, najmä keď ide o účasť našich členov na veľkých celospolkových kultúrnych a iných podujatiach, ako napr. Fašiangy - ostatki v Krempachoch. Našu účasť obmedzuje najmä veľká vzdialenosť od miesta podujatia a teda aj vyšie cestovné trovy, ktoré si mnohí členovia nemôžu dovoliť hradniť z vlastného vrecka. Preto tiež, keďže žijú roztrúsení po celom Sliezsku, viacerí z nich nemohli prísť ani na stretnutie s predsedom NR SR Jozefom Migašom, vývyslankyňou SR v PR Magdou Vášáryovou a inými členmi slovenskej delegácie v Bielsku Bialej. O jeho priebehu však informovali prítomní predsed MS J. Grapa, tajomník B. Knapčík a kr. R. Mikulský. Keďže sliezská MS, ako viacerí konštatovali, je odkázaná len na svoje finančné možnosti, aj vlastné krajanské podujatia v tomto zimnom období, ako napr. oblátkové stretnutie, mali, žiaľ, skromnejšiu frekvenciu.

Táto nevelmi optimistická konštatacia, ako to vyplývalo z ďalšej časti schôdze, bude možno platiť len pre zimné obdobie. Počas besedy sa krajania totiž rozhodli preniesť všetky akcie na jarno-letné obdobie a vyvinúť všetko úsilie, aby boli plne realizované. Do svojho plánu práce na nastávajúce obdobie zaradili v prvom rade všetky tradičné podujatia, ktoré

slezska MS už oddávna realizuje. Prvým, tak ako doteraz, bude krajanské stretnutie na uvítanie jari na Skrzycznom, s bohatým športovo-rekreačným i kultúrnym programom a večernou vatrou, ktoré by sa malo uskutočniť v prvú májovú víkendovú sobotu a nedele (4.-5.V.). Na toto stretnutie, kde účastníci budú mať k dispozícii volejbalové i basketbalové ihrisko, bazén, strelnicu a pod., výbor MS SSP v Sliezsku aj

toto cestou srdečne pozýva všetkých záujemcov. Hodno poznámenať, že toto podujatie finančne podporí aj kultúrne centrum v Tyčiach. V pracovnom pláne MS budú aj vlastivedné zájazdy, stretnutia a iné podujatia spojené s rozvíjaním pohraničnej spolupráce so Slovenskom. Samozrejme veľa záleží od samotných členov, ich angažovanosti a iniciatívy a od toho, či sa sami chcú rozvíjať. Verím, že áno, keď ako hovorí ľudová múdrost, človek sa nikdy nemá dať vtesnať medzi klobúk a čižmy. Budme však optimisti aj v terajších neľahkých časoch.

Brono

ROZLÚČKA SO SLOVENSKÝM DIPLOMATOM

V polovici januára t.r. ukončil svoje tri a polročné pôsobenie na Zastupiteľskom úrade Slovenskej republiky vo Varšave II. tajomník Milan Novotný. Na rozlúčkovom stretnutí s ním sa v reprezentačných priestoroch ZÚ SR zúčastnili početní zástupcovia poľského poľického, spoločenského, kultúrneho, vedeckého i samosprávneho života, ako aj predstavitelia diplomatického zboru, akreditovaného vo Varšave. Medzi hostami boli o.i. vývyslanec Litovskej republiky v PR Darius Degutis, rektor Katolíckej univerzity v Lubline Tadeusz Załępa, riaditeľ Organizačného odboru Kancelárie prezidenta PR Janusz Struzyna, známy redaktor Poľskej televízie Piotr Górecki a ďalší zástupcovia poľských médií

M. Novotný (sprava) so svojimi hostmi

- Poľského rozhlasu, televízie TVN, Poľskej tlačovej agentúry, denníkov Rzeczpospolita a Gazeta Wyborcza, týždenníkov Newsweek Poľska, Wprost a The Warsaw Voice a ďalších.

Treba podotknúť, že Milan Novotný bol veľkým priateľom Slovákov v Poľsku, spolupracoval s naším Spolkom a krajanským mesačníkom Život, navštívil niekoľko spišských obcí a zúčastnil sa na viacerých krajanských podujatiach. Krajania si naňho budú milo spomínať.

Redakcia

SCHÔDZA NIŽNOLAPŠANSKÝCH POŽIARNIKOV

12. januára t.r. sa v nižnolapšanskej požiarnej zbrojnici konala výročná schôdza miestneho požiarneho zboru. Zúčastnilo sa jej mnoho pozvaných hostí, o.i. prezident Dobrovoľnej požiarnej ochrany Slovenskej republiky Vendelin Fogaraš, vojt gminy Nižné Lapša Antoni Kapołka, členovia gminného výboru požiarnych zborov s predsedom W. Celuszkom, jeho zástupcom F. Sołtysom a veliteľom A. Bogdałom, nižnolapšanský richtár E. Hatala, predseda miestneho urbárskeho spolku F. Kaňuch a ďalší.

Schôdzu otvoril predseda nižnolapšanského zboru Vendelin Pirchala, ktorý privítal hostí a podal správu o činnosti zboru za minulý rok. V roku 2001 nižnolapšankí požiarinci mali plné ruky práce, aj keď pri požiari museli zasahovať len raz - v Kacvíne. Veľa práce mali zato s iným živlom - vodou, najmä počas júlových povodní. Zbor pomáhal pri vyčerpávaní vody z pivnic a zabezpečovaní hospodárskych stavísk proti vode. Jednotka sa taktiež angažovala v prospech obce, napr. spolu s vyšnolapšanskými požiarnikmi pracovala pri úprave miestneho športového ihriska. V minulom roku zbor urobil opravu automobilu Star 244 a niekoľko opráv požiarnej zbrojnice, o.i. omaľoval chodbu, ote-

Slezski krajania na Skrzycznom.
Foto: B. Knapčík

Fašiangy - ostatki '2002

DOKONČENIE ZO STR. 21

Ciernohorci nám pre zmenu predviedli staré zvyky, piesne a tance spojené s ohrávaním májov. Spišiakov vystriedali na javisku Oravci - súbor Rombaň z Chyžného, ktorý nás aj tentoraz očaril krásnym programom plným pôsobivých slovenských a oravských pesničiek a tancov. Beliansky súbor Spiš, ktorý viedie Jozef Majerčák, netreba hľadá nikomu predstavovať. Svojím vystúpením na tohtoročných fašiangoch nás opäť presvedčil, že by už mohol konkurovať aj profesionálnym súborom. Posledným bodom nedelňajšieho programu bolo vystúpenie početnej koledníckej skupiny z Kacvína. Mladí Kacvínčania sa tak tiež zúčastňovali našho podujatia po prvýkrát, avšak o to úspešnejšie. Za svoj program plný kolied a vinšov boli odmenení dlhotrvajúcim potleskom.

Treba povedať, že tohoročné fašiangy v Krempechoch zdôrazňovali mladí účastníci, čo je veľmi potešujúce. Aj v súboroch z roka na rok pribúda mladých členov, čo je príslubom ich rozvoja.

Po vystúpeniach patrilo hlavné slovo súťažnej porote, ktorá mala neľahkú úlohu objektívne zhodnotiť a odmeniť všetkých účinkujúcich. Porota brala do úvahy najmä správny prednes a interpretáciu prezentovaných skladieb, používanie nárečových prvkov, vhodný výber textov a piesní, primerané oblečenie a pod. Kým porota pracovala, divákom prihľávala do spevu, ale aj do tanca, jurgovská kapela.

Potom už nasledovalo vyhodnotenie súťaže a odovzdávanie diplomov a peňažných odmen. Odovzdávali ich a gratulovali odmeneným L. Molitoris a členovia poroty. Posledné slovo patrilo tajomníkovi ÚV SSP L. Molitorisovi, ktorý podčakoval účinkujúcim, ako aj krempašským krajanom, najmä výboru MS, za prípravu podujatia a pozval všetkých na budúce fašiangy v tejto obci.

Text a foto: JÁN BRYJA

VÝSLEDKY

Kategória spevákov

Deti a mládež

1. Anna Šturekárová (Nová Belá)
2. Arkadiusz a Anna Gribáčovci (Podvilk)
- Katarína a Mária Šoltýsové (Nová Belá)
3. Krištof Lopata (Nedeca)
4. Izabela Dluhá (Krempachy)

Tadeáš Gribáč a Peter Gajevský (Podvilk)

Dospelí

1. Jozef Majerčák (Nová Belá)
2. Angela Vontorčíková (Malá Lipnica)
3. Viktória Smrečáková (Malá Lipnica)
- Jozef Petrášek (Krempachy)
- Mária Gribáčová a Genovéva Koziana (Podvilk)

Kategória inštrumentalistov

Deti a mládež

1. Miroslav Kvasnovský (Nedeca)
2. Kinga a David Briovci (Podvilk)
- Agáta Čongová (Jurgov)
3. Dominik Petrášek (Krempachy)

Dospelí

1. František Harkabuz (Harkabuz) a Jozef Kadlubek (Podsrnie)

Kategória rozprávačov

Deti a mládež

1. Ivona Vontorčíková (Malá Lipnica)
- Halina Brandysová (Podvilk)
2. Margita Kovalčíková (Krempachy)
- Alžbeta Marmolová (Podvilk)
3. Katarína Vontorčíková (Malá Lipnica)
- Lucia Kobroňová (Malá Lipnica)
- Lucia Lukášová (Krempachy)
4. Natália Milaniaková (Nedeca)
5. Tomáš Petrášek (Krempachy)
6. Marta Bizubová (Krempachy)
7. Marcela Szlachtová (Malá Lipnica)
8. Beáta Maršálková (Malá Lipnica)
9. Judita Prilinská (Podvilk)
10. Helena Chalupková (Nová Belá)
11. Justína Prilinská (Podvilk)

Dospelí

1. Margita Paluchová (Krempachy)
2. Mária Majerčáková (Nová Belá)
3. Ludmila Majerčáková (Nová Belá)

Kategória koledníkov

1. Detská kolednícka skupina z Krempách
2. Detská kolednícka skupina z Kacvína
3. Koledníci z Podvilk - súbor Ondrejko
4. Koledníci z Malej Lipnice

Folklórne súbory

Pásmo piesní a tancov

1. Súbor Spiš (Nová Belá)
2. Súbor Rombaň (Chyžné)

Pásmo ľudových zvykov a obyčajov

1. Súbor Zelený javor (Krempachy)
- Súbor Veselica (Nedeca)
2. Súbor Čardáš (Čierna Hora)

Čestné uznania

Rodinná hudba Cervásovcov (Nová Belá)
Genovéva a Eduard Prilinskovi (Podvilk)

pil povalu, opravil kuchynskú pec. Vďaka pomoci gminného úradu zbor doplnil vybavenie o 8 kompletov požiarnických uniform. 17. júna 2001 sa zbor zúčastnil gminných požiarnických pretekov v Kacvíne, kde obsadił štvrté miesto a získal odmenu 200 zlотовých. Okrem toho sa zúčastnil gminných cvičení v Tribši a zorganizoval záchrannárske ukážky pre žiakov miestnej základnej školy.

Schôdza vyrcholila vyznamenaním zaslúžilých členov nižnolapšanskej požiarnej

jednotky. Odznak Vzorný hasič dostali Andrej Mrówka a Marcin Wojtas, bronzovou medailou Za zásluhy pre požiarníctvo boli ocenení: Artur Zięba, Rafał Zięba a Piotr Kapołka. Prezident Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR Vendelin Fogaraš, ktorý veľmi pomohol miestnym požiarnikom pri kúpe motorovej striekačky na Slovensku, dostal z rúk A. Kapołka zlatú medailu Za zásluhy pre požiarníctvo. V. Fogaraš docenil spoluprácu Lapšanov so slovenskými požiarnikmi a vyzna-

menal slovenskými medailami predsedu zboru V. Pirchału a veliteľa J. Kuruca.

Nižnolapšanský zbor združuje v súčasnosti 35 členov. Jeho výbor tvoria: predsedia Vendelin Pirchała, podpredseda Marian Kravontka, veliteľ Jozef Kuruc, jeho zástupca Władysław Celuszak, tajomník Jan Sowa, pokladník František Sowa, hospodár Jan Mrówka. Najstarším požiarnikom je 78. ročný Peter Stanek, dnes čestný člen.

Text a foto: JÁN BRYJA

Predsedníctvo schôdze

Vojt A. Kapołka vyznamenáva V. Fogaraša

NEVERIACI TOMÁŠ

Muži a chlapci s menom Tomáš majú podľa súčasného kalendára meniny 7. marca, ale ustálené spojenie neveriaci Tomáš sa používa po celý rok. Neveriacich Tomášov je medzi nami dosť. Sú to ľudia, ktorí o všetkom pochybujú a nikomu nedôverujú, až sa na vlastnej koži nepresvedčia o pravde.

Kto vlastne bol Tomáš, ktorého meno sa stalo symbolom nedôvery a pochybovania? Bol jedným z dvanásťich Ježišových apoštolov, nazývaný Didymus. Meno Tomáš je pomerančením aramejským Teoma, čo označovalo dvojča, bližanca. Podľa tradície sa totiž Tomáš narodil s bratom, ktorým mal byť Tadeáš. Obdivu sa venovali misionárskej činnosti u Partov, Indov a Peržanov. Tomáš sa preslávil hlavne po Ježišovom zmŕtvychvstaní, keď neveril apoštolom, ktorí mu oznamili, že sa im zjavil živý Ježiš. Keď sa po ôsmich dňoch Ježiš zjavil znova, vyzval Tomáša, aby sa dotkol jeho rán a tak sa presvedčil, že žije. Tomáš uveril až po tomto akte. Vošiel tak nielen do cirkevných dejín, ale zároveň sa stal symbolom človeka, ktorý uverí, až keď sa sám presvedčí a uvidí na vlastné oči. (pk)

ODMENA PRE MATÚŠA KOVALČÍKA

Ako Život už viackrát písal, na Orave a jej okolí v Poľsku i na Slovensku sa už viac rokov uskutočňujú zaujímavé preteky na horských bicykloch Euroliga MTB Tatry, v ktorých štartujú pretekári takmer všetkých vekových kategórií, od najmladších po najstarších. Sú medzi nimi aj mladí cyklisti z Podrsnia, ktorí si na týchto pretekoch znamenie počinajú: Tomáš Bohačík a súrodenci Matúš, Silvia a Evelína Kovalčíkovci. Napr. vlni Matúš štartoval v kategórii najmladších a v

celkovom hodnotení šiestich pretekov vybojoval prvé miesto, kym všetci súrodenci Kovalčíkovci obsadili v celkovom hodnotení rodinných družstiev vysoké tretie miesto.

Píšeme o tom preto, že na záver roka sa v Základnej škole v Podrsni konala milá slávnosť, ktorej sa o.i. zúčastnili vojt gminy Raba Wyżna Edward

Siarka a vedenie Školského klubu v Podvlku. Slávnostne, pred nastúpenými všetkými žiakmi, odovzdali Matúšovi Kovalčíkovi hlavnú cenu za jeho vlaňajšie víťazstvo - horský bicykel v hodnote 1700 Zl. Uhradil ho vojt gminy, ktorý Matúšovi a celému rodinnému družstvu Kovalčíkovcov gratuloval k úspechu a podával za dobré reprezentovanie školy a gminy na týchto pretekoch. Poznamenajme, že to nie je jediná cena Kovalčíkovcov. Aj v predošom roku za svoje úspechy dostal Matúš pekný pohár a horský bicykel, ktorý uhradil Poľský cyklistický zväz. Kto vie, či nám v nôh nevyrástá budúci cyklistický majster Poľska? Srdiečne mu gratulujeme.

Text a foto: FRANTIŠEK HARKABUZ

K blahoželaniam sa pripája aj redakcia Života.

Matúš Kovalčík so svojím bicyklom

12. januára t.r. sa v požiarnej zbrojnici vo Vyšných Lapšoch konala výročná schôdza miestneho urbárskeho spolku, venovaná o.i. hospodáreniu v urbárskom lese, vysádzaniu stromčekov, čisteniu, výrubu a pod. Účastníci zhodnotili minulý rok a schválili plán práce na tento rok. Súčasťou schôdze boli aj volby nového výboru spolku. V tajnom hlasovaní bol za nového predsedu urbára zvolený Ján Budz. Tajomníkom a pokladníkom nadálej ostali Eduard Bižiak a Ján Bylina. Schôdze sa zúčastnili takmer všetci účastníci urbárskeho spolku. Bola to zároveň príležitosť pozahovárať sa s ríctárom Antonom Šoltýsom o potrebách a problémoch obce a spôsoboch ich riešenia. Areál urbárskeho spolku vo Vyšných Lapšoch zaberá plochu 102 hektárov,

Vyšnolapšanskí urbárnici

hlavne lesov. Urbár združuje 145 účastníkov a každý rok prispieva na verejnoprospešné ciele v obci. V tomto roku o.i. chce prispieť na opravu kaplnky sv. Floriána a spevnenie brehov riečky Lapšanky, pretekajúcej cez obec, a na zhotovenie zábradlia pozdĺž cesty v susedstve riečky.

Text a foto: JÁN BRYJA

ORAVSKÉ KOLEDOVANIE

V dňoch 26.-27. januára t.r. sa v Obecnom kultúrnom dome v Dolnej Zubrici uskutočnila prehliadka koledníckych skupín a jasiščkových predstavení - Oravské koledovanie, ktoré zorganizovalo Oravské centrum kultúry v Jablonke. Početným divákom sa v prvý deň predstavili najmladší: detská kolednícka skupina folklórneho súboru Halniok z Dolnej Zubrice a kolednícke skupiny z Chyžného, Malej a Veľkej Lipnice, ako aj skupina Niebieskie Migałki z Krakova. Jasličkové predstavenie predviedli deti zo ZŠ v Oravke, ZŠ v Jablonke a skupina zdravotne postihnutých detí BARKA z Jablonky. Veľké pozornosti sa tešili tiež vystúpenia malých recitátorov a ľudových rozprávačov, o.i. Justyny a Jacka Wontorczykovicov, Katarzyny Dominovej a Moniky Kostyrovej z Malej Lipnice, Lucyny a Moniky Moniakových a Kláudie Grobarczykovej z Hornej Zubrice, Anny Obyrtaczovej a Grzegorza Bosaka z Oravky, Anny Miesiarczykovej a Dariusza Pietrzaka z Podvylka i Adriana Polaczeka z Chyžného.

V nedeľu vystúpili dospelí: kapela L. Mlynarczyka z Veľkej Lipnice, členovia cirkevného zboru Schola sv. Martína z Podvylka, kolednícka skupina súboru Skalniok a orchester z Hornej Zubrice, kolednícka skupina súboru Rombaň z Chyžného, kapela Podhale a orchester z Jablonky. Z recitátorov a rozprávačov spomeňme vystúpenia Józefa Habinu z gymnázia v Podvylku, gymnázistov z Jablonky Marcina Biela, Michala Bosáka a Katarínu Kašprákovú, jablonských lycealistov Moniku Łaciakovú a Adama Czerwieńa, Barbaru Pierogovú z Poľnohospodárskej školy v Jablonke, Martu Buru z gymnázia v Hornej Zubrici a gymnaziastky z Malej Lipnice Katarzynu Gwiżdżózovú a Sylwiu Bochaczykovú. (pk)

ORAVCI VO FINÁLE

Skoro 140 žiakov a študentov sa zúčastnilo finále XXVI. prehliadky mladých recitátorov a rozprávačov A. Skupieňa - Florka. Podujatie, na ktorom si úspešne počínaли mladí Oravci, sa uskutočnilo 17. januára t.r. v Bielom Dunajci.

V súťaži mladších recitátorov (1. až 4. trieda) skončila druhá Lucyna Moniaková zo ZŠ č. 3 v Hornej Zubrici a tretia bola Barbara Miklusiaková zo ZŠ č. 2 vo Veľkej Lipnici. V staršej skupine (5. až 6. trieda) zvíťazila Sylwia Pastorczyková zo ZŠ č. 1 vo Veľkej Lipnici pred Martou Karnafovou zo ZŠ č. 3 vo Veľkej Lipnici. V kategórii gymnazistov bola tretia Krystyna Brenkusová z Veľkej Lipnice a v kategórii stredných škôl skončili na treťom mieste Aneta Janowiaková z Technického licea vo Veľkej Lipnici a Ester Parszywka z Polnohospodárskej školy v Jablonke.

V skupine rozprávačov (1. až 4. trieda) zvíťazila Monika Moniaková zo ZŠ č. 3 v Hornej Zubrici a tretí bol Grzegorz Bosak zo ZŠ v Oravke. V staršej skupine (5. až 6. trieda) bol prvý Jacek Wontorczyk zo ZŠ č. 1 v Malej Lipnici. V kategórii gymnazistov zvíťazila Marta Bura z Hornej Zubrice. V kategórii stredných škôl bola tretia Krystyna Jasiusová z Technického licea vo Veľkej Lipnici. (pk)

POSLANCI KONTRA DIPLOMATI

V januári t.r. sa v jednej z varšavských športových hál uskutočnil ďalší z tradičných futbalových zápasov medzi poslancami Sejmu PR a výberom diplomatov akreditovaných vo Varšave. Diplomatom z 10 krajín (Bielorusko, Chile, Čína, Francúzsko, Macedónsko, Maďarsko, Nemecko, Slovensko, Ukrajina a Veľká Británia) sa dokonale podarila odveta za vlaňajšiu prehru 0:1 a tentoraz zvíťazili 6:2. Podľa hrajúceho menežéra „výberu sveta“ Milana Novotného zo ZÚ SR vo Varšave - pre ktorého to bol pred jeho návratom do Bratislavu posledný zápas na poľskej pôde - to zdaleka nebolo posledné futbalové stretnutie.

Mužstvo diplomatov

Už v máji sa totiž na slovensko-poľskom pojednáči (pravdepodobne Stará Ľubovňa a Rzeszów) uskutoční futbalový dvojzápas medzi diplomatmi akreditovanými vo Varšave a ich kolegami, pôsobiacimi v Bratislave. V júni by zase malo nasledovať športové zápolenie medzi poslancami Sejmu PR a Národnej rady SR.

M. N.

PÁRAČKY V CHYŽNOM

Starodávne časy, staré zvyky a obyčeje kdeže ste? - neraz sa nad tým zamýšľajú viačerí starší ľudia. Ani nie div, veď veľmi mnoho z našej ľudovej tradície upadlo do zabudnutia, a keď sa ešte niečo zachovalo, tak v značene obmedzenej podobe. Tako je napr. s páračkami, nazývanými na Orave aj pruckami, ktoré sa kedysi konali takmer v každom dome, no dnes len v niektorých.

Tento pekný zvyk starším priopomeral a mladším názorne ukázal 28. decembra min. roka chyžiansky folklórny súbor Rombaň. Podujatie sa konalo v miestnej hasičskej zbrojnice a prišiel si ho pozrieť veľký počet mladších i starších občanov obce. Bol medzi nimi aj biskup Jan Szkodoň, chyžiansky rodák, ktorý rád sleduje naše ľudové obyčeje, a s ním aj nás farár Michal Wojnarowski.

Predstavenie sa začalo, keď sa na scéne zjavili prví účinkujúci - Johana Fulová a Stanislav Klíma, ktorí sa začali pripravovať na páračky. Museli sa poponáhať, lebo o chvíli už prišli dievčatá a hneď sa začali veselé rozhovory, aké pri takýchto stretnutiach obyčajne bývajú, žartovanie a spievanie kolied a oravských ľudových pesničiek. Najhlavnejšie však bolo páranie peria, ktoré teta Johana porozkľadala po stole. Netrvalo to však dlho, lebo čoskoro do izby prišli so spevom mládenci, ktorých sprevádzal na harmonike Gregor Sternáš. Nepomohli prosby ani hrozby tety Johany, ani dohováranie kmotra (Jozefa Kadasi), a tak dievčatá museli páranie odložiť na bok a začala sa tancovačka. Nakoniec teta Johana, ako každá dobrá gazdiná, priniesla a položila na stôl med a bábovku, aby sa mládež mala čím ponúknutť. A veru všetci sa tisli k stolu. Kto dočiahol, ochutnával a kýval hlavou, že je to dobré. Samozrejme ani diváci neostali s prázdnymi rukami. Aj im sa ušlo po kúsku „páračkovej baby“, keďže teta Johana jej napiekla veľa. Každý chcel vedieť, čo sa kedysi jedlo na páračkach a ako to chutilo. A veru neboli sklamani.

MARGITA
ZBELOVÁ

SEN O ŽELEZNICI

Po ľavej strane starej cesty z Fridmana do Děbna a presnejšie v blízkom susedstve Děbna stojí železny stĺpik, ktorý tam kedysi dávno dali zakopať geodeti. Podľa rozprávania starých Fridmančanov, ale aj obyvateľov iných spišských dedín, tadeto mala prebiehať železničná trať z Nového Targu do Spišskej Starej Vsi. O tejto trati spomínajú aj autori knihy Slovensko-poľské Tatry Daniel Kollár, Ján Lacík a Roman Malarz.

V druhej polovici 19. storočia, keď južná časť Poľska ako Halič patrila k rakúsko-uhorskej monarchii, nastáva rozvoj železníc. Poslednou stanicou železničnej trate z centra Poľska smerom k Tatram bola dlho Chabówka. Teda keď niekto zo Spiša alebo z Oravy odchádzal do Ameriky, rodina ho odvážala vozom až do Chabówki, odkiaľ pokračovala v ceste vlakom. To isté sa týkalo Spišiakov zo Zamaguria, ktorí mali najbližšiu stanicu v Spišskej Belej. V tomto kontexte treba poznamenať, že už vtedy sa začalo vážne uvažovať o výstavbe železničnej trate do Zamaguria. Už v roku 1876 vznikol projekt na výstavbu železnice zo Spišskej Belej do Nedeca a ďalej do Nového Targu. V roku 1892 dostal poslanec Ján Bobula koncesiu na stavbu inej trate - z Podolinca do Nedeca cez Hniezdne, Kamienku, Veľký Lipník, Červený Kláštor a Spišskú Starú Ves. Aj v tomto prípade sa uvažovalo o predĺžení trate do Děbna a Nového Targu. Keďže okolie Nedeckého zámku a Falštína je kopcovité, čím by sa výstavba trate stala veľmi nákladná, navrhovalo sa, aby trať prebiehala popod Zelené skalky a v susedstve Czorsztyna.

Nič však z toho nevyšlo, lebo už o rok neskôr tento zámer zmaril konkurenčný projekt trate vedúcej zo Spišskej Belej cez Ždiar, Podspády a Jurgov do Nového Targu, o ktorý mal veľký záujem majiteľ favorinských lesov knieža Hohenlohe. Aj v tomto prípade zostalo len pri plánoch a sen o výhľade z okna uháňajúceho vlaku na krásu zamagurskej krajiny sa nikdy neuskutočnil.

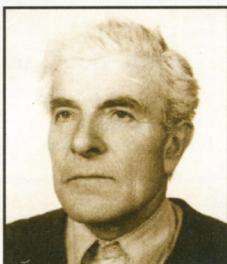
Po pripojení severného Spiša a hornej Oravy k Poľsku v roku 1920 sa vzťahy medzi Československom a Poľskom veľmi zhoršili, preto sa v oboch krajinách o železničnom spojení v tejto oblasti prestalo uvažovať. Je to škoda, lebo železničná doprava sa prudko vyvíjala a zohrala významnú úlohu v národnom hospodárstve. Odvtedy už desiatky rokov prebieha taketo intenzívna automobilová preprava, osobná i nákladná, ktorá znečisťuje tunajšie prostredie, nehovoriac o zničených cestách. Najlepšie o tom vedia obyvatelia Oravy bývajúci v susedstve rušnej cesty vedúcej k hranicnému priečodu v Chyžnom.

JÁN BRINČKA

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 17. decembra 2001 zomrel v Jablonke vo veku 75 rokov krajan

ALOJZ NOVÁK

Zosnulý bol členom nášho Spolku od jeho vzniku a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Dňa 17. decembra 2001 zomrel v Jablonke vo veku 70 rokov krajan

ALOJZ MACHAY

Zosnulý bol dlhoročným členom Miestnej skupiny Spolku v Jablonke a stálym odoberateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlubokú sústrast.

MS SSP v Jablonke

Dňa 6. decembra 2001 zomrel náhle v Amerike vo veku 43 rokov krajan

VALENT GALUŠ

Zosnulý, rodák z Krempáč, bol aktívnym členom Spolku a čitateľom Života, ktorý sa teší všeobecnej úcte. Pred niekoľkými rokmi sa s rodinou vybral do Ameriky, ale na rodnu obec a svoj pôvod nikdy nezabudol. Odišiel od nás dobrý človek a krajan, starostlivý manžel, otec, syn, brat a dobrý kolega. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Krempachoch

Dňa 18. decembra 2001 zomrel v Repiskách vo veku 72 rokov krajan

FRANTIŠEK MADEJA

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života, do 60. roku života aj členom hasičského zboru. Bol dobrým činiteľom v obci a významne sa podieľal na stavbe miestneho kostola. Spolu s manželkou vychovali 4 deti. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Dňa 14. januára 2002 zomrel v Repiskách vo veku 66 rokov krajan

VLADISLAV MLYNARČÍK

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života a v mladších rokoch aj členom miestneho hasičského zboru. Spolu s manželkou vychovali 6 detí. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý tec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých krajanov vyjadrujeme hlubokú sústrast.

MS SSP v Repiskách

Dňa 7. januára 2002 zomrel v Lapšanke vo veku 74 rokov krajan

ANTON ŠOLTÝS

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a stálym čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

Dňa 10. januára 2002 zomrel v Lapšanke vo veku 64 rokov krajan

VOJTECH HOLOVA

Zosnulý, manžel predsedníčky MS SSP v Lapšanke Márie Holovej, bol dlhoročným členom nášho Spolku a horlivým čitateľom i propagátorm Života, ktorý sa v obci teší všeobecnej úcte. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel a otec a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulých krajanov vyjadrujeme hlubokú sústrast.

MS SSP v Lapšanke a Redakcia Života

Dňa 3. februára 2002 zomrela v Novej Belej vo veku 93 rokov krajanka

MÁRIA RAJČÁKOVÁ

Zosnulá, jedna z najstarších obyvateľiek obce, bola dlhoročnou členkou nášho Spolku a horlivou čitatelkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

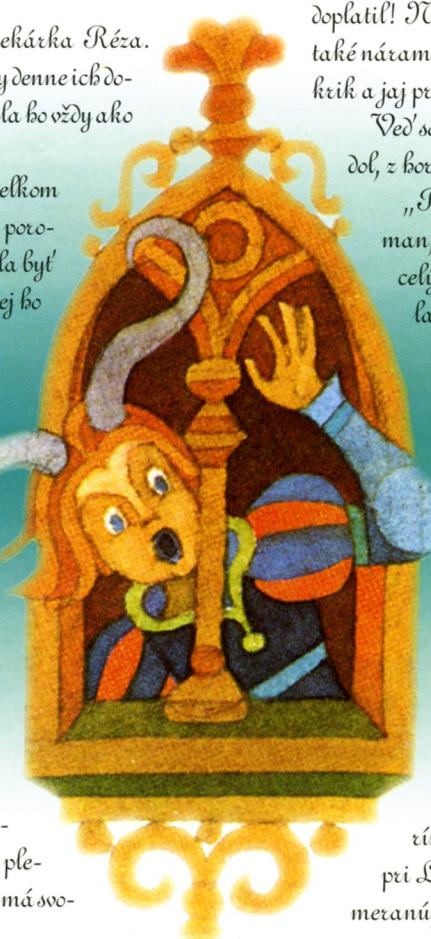
HRMIACI VOZ

Bývala kedysi na Veternej ulici miekárka Réza. Dve kravy držala v maštali, tri razy denne ich dojila a mlieko potom predávala. Mala ho vždy ako vody, a aké len dobré!

Pritrafilosa, že iné kravy slabodávali, že i celkom mlieko stratili, ba i krovou dojili, ani čo by malí porožené. Ale starú Rézu toniky nepostihlo. Mohla byť celá Bratislava bez mlieka, Réza na Veternej ho mala vždy dosť.

Krútili ľudia klavami, čo by v tom bol za figel', ale na nič múdreho neprišli. Žiba suseda, čo bývala v dome naproti Rézimu, by arda bola možla niečo povedať. Bola tá suseda chorl'ava a v noci zle spávala. A tak neraz počula, akoskadesi od rínsku hrimí ponad strechy ľažký voz. Obloky riňčia, dvere v pántoch hrkocú... Prítačholi ľažký voz nad Rézin dom a tam odrazu: Hóha! Hó! Píč! Akýsi temný hlasiskó kone zastaví. Utíchne dupot kopýt aj rachot kolies, nastane ticho...

Počuli, pravda, aj iní ľudia ten voz, ako rachce nocou ponad strechy. Počuli dupot kopýt aj pleskot biča a pritajili sa v strachu pod perinu. Noc má svoju moc, noc je diablov čas.

Žiba zámočnícky tovariš Štefan nerovážne k obloku priskočil, otvoril ho, čeľo si na mrežu pritísal a hľadí... Jáj, lenže veľ'mi na to doplatil! Žia čele mu v tej samej chvíli narástli volské rohy, také náramné, že už vôbec nevziahol hlavu dnuka. Žia veľ'ký krik a jaj príbehlá majstrová a spolu s majstrom rohy odpísli.

Ved' sa len Štefan nakričal od bolesti! Do horúčky upadol, z horúčky balušil:

„Päť koní, najprv tri a potom dva, a na voze on, furman, v jednej ruke liace, v druhej bič... A voz je ohnivý, celý z plameňov upletený, z červených, žltých a belasých...“

„Blúzni,“ ozýchala majstrová a zakladala mu studené obklady. „Počoj, Štefanko, oprobuj zaspal, v spání sa ti ul' aví.“

Ale Štefan ju nepočul, posadil sa na posteli a vytrestil oči:

„A furman... ten furman má konskú hľavu!“

Nevedeli ľudia, či by to bol Štefan naozaj videl, alebo mu to len horúčka onukla. A ani sa nikdy nedozvedeli. Lebo keď na tretí deň zomrel, už nikto viac sa neopovážil niečo otvoriť oblok, ale ani cez zatvorený výkuknút. Len tak podľa slučku odhadovali, že ľažký voz odkial si od Klaového rínsku rachoce, že sa zvrtol asi tak nad križovatkou pri Laurinskéj bráne, ani čo by ju mal aj v povezti vymeranú, že s hromom letí smerom k Michalskej bráne a napokon zatíckne hdesi nad Veternovou ulicou.

Pravda, chorl'ava suseda, čo bývala v dome naproti Rézimu, by vedela o tom ešte väčšinu povedať. Lebo ona zle spáva, a tak zakaždým počuje ako riňčia obloky a hrkocú dvere v pántoch. A aj to, ako kto si práve nad Réziny domom temným hlasiskom zavolá: „Hóha! Hó! Píč! A ako hned' nato utíchne aj dupot kopýt, aj hrimot kolies.

Vedela ona, že neradno výkukáť cez oblok. A tak zakaždým len medenú panovicu zo steny zvesila, vyblínganú ani zrkadlo, nastavila ju pri obloku - a videla, verejne videla... Vie ona dobre, prečo sa Rézinej lichve tak darí, prečo má Réza mlieka ako vody...

Lenže čo videla, o tom predníkym ani nemukla. Lebo mlčaním sa nič nepoházi, ale keby tak jazyku uzdu popustila, ktorie, čo by z toho bolo...

(Z kníky: Mária Ďuričková - Bratislavské povesti, Mladé letá 1990)

Na tej skale vysokej

(Mierne)

A. Gröner, [1893], Trenčín[-čianska]

Na tej ska - le vy - so - kej, na tej ska - le vy - so - kej
pá - sel sa si - vý kôň; ne - ča - kaj ma, má mi - lá,
fra - je - reč - ka u - prim - ná, dnes - kaj ve - čer do - mov.

2. [: Čo by teba zabilo:]
sedemdesiat hromov,
a predsaj mi musíš prísť,
musíš sa mi navrátiť
dneskaj večer domov.

Mária Rázusová-Martáková

V MARCI

Bzukotavá včielka
vystrela si krielka
noženkami pretrela si
očičká:

Bzu-bzu, kvety zlaté,
dolu na úvrate
poslala jar spevavého
poslíčka.

Púpava sa zodvihla,
jedným očkom mihla.
Hop-cup! prvá z postieľočky
vyskočí...
Zabudla si v chvate
šcesať vláske zlaté,
slnko sa jej smeje zato
do očí.

Včielka ku nej zletla,
do uška jej šepla:
Nič to preto, že si taká
strapatá!

Ked' sa topia ľady,
tak t'a máme rady,
akoby si celá bola
zo zlata.

(Z knihy: Od jari do zimy,
Mladé letá, Bratislava 1989)

VESELO SO ŽIVOTOM

Ježko zablúdil v botanickej záhrade.
Prišiel ku kaktusu a pýta sa:

- To si ty, mami?

- Deti, povedzte mi, čo je nekonečné? -
pýta sa pán učiteľ.
- Vesmír.
- Áno, a čo ešte?
Prihlási sa Jožko:
- Školský rok!

Jedna blondínka hovorí druhej:

- Ty, kam mám dať tú teplú vodu?
- Daj ju do chladničky, teplá voda sa
vždy zíde.

Mama prišla z mesta a starší syn okamžite hlási:

- Mamička, Petrik zjedol muchu, ale nemusí sa báť. Hned som mu dal dve lyžičky prášku proti hmyzu!

- Peter, však ti s domácou úlohou pomáhal otec?
- Nie, pán učiteľ.
- Čestné slovo?
- Čestné slovo, otec mi nepomáhal.
Napísal ju celkom sám.

- Či sme sa, Ďuro, neučili, že za každou vetou príde bodka?

- Učili, pán učiteľ, a ja som čakal, ale neprišla!

ČO JE TO?

Pod hájičkom od rána
veverička naháňa.
(anuK)

Postojačky spáva,
vietor sasňou hráva.
(aváT)

Letí do hory,
huhú hovorí.
(avoS)

Vyrástol cez noc pri kríku,
odšiel ráno v košíku.
(bírH)

PRED KÚPAČKOU

Behá zajac po úbočí
ako tieň:
celý domček zaliala mu povodeň.

Prerazila slabé steny,
sebou vzala kôš pletený.

Čo si počne na Veľkú noc,
neviete?

V čom zas bude vajká nosiť
po svete?

Čo sa mu už nepridalo
po roky,
vzali farby na vajíčka
potoky.

Teraz stojí zahútaný,
zmoklé pakle stíksa v dlani...

To je smola, o akej ste nečuli:
zajko musí vajká farbiť v cibuli.

(Z knihy: Mária Rázusová-Martáková,
Od jari do zimy, Mladé letá,
Bratislava 1989)

MALUJTE S NAMI

Aj tentoraz bude vašou úlohou obrázok pekne vymaľovať a poslat' do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác knihy vyžrebovali: Anna Vojtasová z Jurgova a Anna Gibáčová z Podválka.

2 KALENDÁRA NA MARÉC

Záhradkári

Je to u nás posledný mesiac pred záhradkárskou sezónou. Minule sme písali o príprave pareniska. Kto ho však nestihol urobiť, môže si aj teraz dopestovať priesady alebo prirýchliť zeleninu priamo na záhone. Urobme si na ňom hriadku, napr. 1,5 x 3 alebo 4 m, a ohradme ju doskami pribitými na rohoch do kofíkov. Jednu stranu, najlepšie severnú, vyvýšime o 20 cm, aby z okien prikrývajúcich hriadku mohla stekat voda. Na zakrytie môžeme použiť namiesto skla napr. orámovanú fóliu. Potom do dobre spracovanej zeminy s primiešaným hnojom vysievame zeleninu, ktorú chceme pestovať, napr. redkovku, šalát, kalérab, karfiol a neskôr aj uhorky, dyne bud rajčiaky a pod. Dobre je pred sejboru zmiešať semená s pieskom alebo preosiatou zeminou, keďže taký porast bude primerane riedky. Vysievame až vtedy, keď sa počasie ustáli a dni sú už teplejšie. Keďže u nás sú v noci ešte mráziky, na noc treba hriadku vhodne prikryť fóliou. S výsadbou priesad začneme až vtedy, keď sa úplne otepľí. Ne treba sa ponáhlať, aby nám nepomrzli, lebo v našich horských podmienkach sa nočné mráziky vyskytujú nezriedka aj v máji.

Ovocinári

Na marec a u nás aj do polovice apríla patrí k tiažisku jarných prác v ovocnej záhrade. Terajšia práca je investícia, ktorá sa vráti v podobe úrody. Čo sa robí? Hovoriac stručne, začíname sadieť ovocné stromčeky a kry, najmä druhy, ktoré skoro pučia (ríbezle, egreše, maliny), potom kôstkoviny a nakoniec jablone a hrušky. Výhonky krov drobného ovocia režeme len na 2-3 púčiky. Po sadení preštepujeme ovocné stromy. Začíname čerešňami. Nezabudnime pritom zabezpečiť stromčeky proti vylomeniu vrúbkov (vtákmí) opornými paličkami, oblikmi a pod. Ošetrujeme stromy postihnuté mrazovými trhlinami a ohryzené hladavcami, z kmeňov odstraňujeme lapacie pásy a spálime ich. Z jahodových krov, keď pôda oschne, odstraňujeme staré listy a výsadbu pohnojíme a okopeme. Práve teraz je najlepšie obdobie na vysievanie semien a jadier, ktoré už začínajú prejavovať známky klíčenia. Najlepšie vyklíčia v mierne vlhkom a teplom piesku. Neskôr, po presadení do pareniska, môžeme z nich dopestovať dobré podpnyky, schopné už v máji na zaškôlkovanie. Dôležité sú v tomto mesia-

ci ochranné postreky proti škodcom, monilioze, kučeravosti, mûčnatke, chrstavítosti a pod. O prostriedkoch sa však treba poradiť s odborníkom.

Chovateľia

Liahniarska sezóna je v plnom prúde. Mnohým gazdinám sa vyliahli prvé mládatá, kým iné si kúpili mladé kuriatka, ktorým treba zabezpečiť živú kvočku a dodatočný zdroj tepla. Môžu ním byť rôzne infražiariče, ale aj obyčajné žiarovky, upevnené v nevelkej výške, aby mládatám zaistovali stálu teplotu ok. 32°C. Najnáročnejšie na teplotu sú morčatá. Dôležité je kŕmenie. Krm je najlepšie dávať do kŕmidiel, opatrených mriežkou, ktorá nedovoľuje mládatám vojsť do krmiva a znečistiť ho. S rastom mládat výšku kŕmidiel zvyšujeme. Platí to aj pre dospelú hydinu. Keď sa otepľí, môžeme začať vypúštať mladú hydinu na dvor.

Včelári

Ked sa otepľí a počasie ustáli, že teplota v tieni dosahuje priemerne 10°C (u nás v druhej polovici marca), uskutočňujú včelstvá za bezveterných dní prvý prelet. Podľa preletov skúsený včelár spozná situáciu, v akej sa ocitlo zimujúce včelstvo v úli. Ak včely opúšťajú úl ako strely, obletujú ho a pokojne sa doň vracajú, všetko je v poriadku. Včelár už pred preletom vytiahol podložky a podla množstva meliva na nich zistil množstvo zásob spotrebovaných cez zimu. Ak sú riadky nízke a nesiahajú na druhý koniec, možno predpokladat, že zásob je dosť. Ak včelár zistí, že včely vracajúce sa po prelete nevchádzajú do úla, ale pobehujú okolo otvoru, je podozrenie, že včelstvo stratilo matku. Vtedy treba odkryť úl a nazriet do plodiska. Vyrušené včely obyčajne hučia, mávajú krídlami a rozliezajú sa po plástoch. Vtedy plasty posunieme na bok úla a na uvoľnené miesto vložíme plasty so včelami a matkou z rezervného včelstva, po čom úl zakryjeme. O krátky čas sa včelstvo upokojí, lebo si uvedomí prítomnosť matky. Ked predpokladáme, že došlo k nadmernej spotrebe zásob, zistujeme, či sú ešte na krajných plástoch zavieckované zásoby. Ak nie sú, vložíme do úla rezervný plást so zavieckovanými otvormi. Ak včely vychádzajúce z úla padajú na zem a nemôžu vzlietnuť, je podozrenie z nejaké nákažy. Samozrejme aj v marci majú byť včelstvá dokonale uteplené. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou bylinou, majúcou liečivé vlastnosti, je KUKLÍK MESTSKÝ (lat. Geum urbanum L., poľ. kuklík pospolity). Je to chlapatá bylina vysoká 30 až 60 cm, so stopkatými, trojpočetnými zúbkovanými listami a prílistkami a žltými 5-lupienkovými kvetmi. Rastie aj u nás na rumoviskách, smetiskách, močariskách, vo vlhkých listnatých lesoch, pri potokoch a pod. Je niekoľko druhov kuklíka - mestský, potočný a alpský a všetky majú liečivé vlastnosti.

Na liečebné účely sa zbiera podzemok aj s korienkami, vykopávaný v jeseni (október) alebo na jar (marec). Po očistení sa suší na vzdušnom mieste, ale aj umelo pri teplote do 35°C. Obsahuje najmä veľké množstvo trieslovín, éterický olej, eugenol, horčiny a flavón.

Moderná medicína uznáva kuklíkový koreň ako mierny antiseptický a sťahujúci prostriedok (pôsobí zvieravo, t.j. zrážaním bielkovín na povrchu zapálenej sliznice urýchľuje normalizáciu a zastavuje zápalové procesy). Odvar z koreňa slúží najmä pri zápaloch (kataroch) žalúdka a črev. Tieto zápaly obyčajne sprečádza hnačka, ktorú odvar zastavuje. Pre obsah eugenolu, čiže aromatickej látky, ktorá dáva byline typickú klinčekovitú vôňu, a pre obsah trieslovín sa odvar používa aj zvonka. Pri vonkajšom používaní slúží na vyplachovanie ústnej dutiny pri uvolňovaní zubov, ako dezinfekčné kloktadlo (odstraňuje nepríjemný pach z úst) pri angíne, zápale hrdla, pri zápaloch dásien a pri aftoch (vredy na sliznici ústnej dutiny s bielem povrchom), na omývanie alebo obklady pri niektorých kožných ochoreniah a na kúpele pri hemoroidoch. Poznamenajme ešte, že pre príjemný klinčekovitý pach sa kuklík hojne využíva v likérníctve. No nielen tam. Možno ho použiť aj v domácnosti ako náhradku za klinčeky a škoricu. Mladé býle možno tiež dávať do polievok, omáčok, prívarkov a pod. Teda kuklík, považovaný často za obyčajnú burinu, je skutočne vzácnou surovinou s mnohostranným využitím. (jš)

SVETRÍK PRE DETI

Veľkosť: č. 134 (na 8 rokov)

Materiál a spotreba: 400 g bielej ovčej vlny, rôznofarebné zvyšky farebných priadzí, ihlice č. 3 a 4,5.

Vzory: I. patentový: 1 hl., 1 obr.; II. džerzejový: líce hl., rub. obr.; III. vypletaný: podľa nákresu.

Vzorník: 10 x 10 cm = 14 očiek a 16 riadkov.

Postup práce: Pred pletením si pripravíme kľbko na vzorovanie, ktoré zviažeme z pestrofarebných, asi 10-20 cm dlhých zvyškov. Pri tenkých priadzach viažeme dvojitú nit.

Zadný diel: Na ihlice č. 3 nahodíme 62 očiek a pletieme patentovým vzorom do výšky 7 cm. V poslednom riadku rovnomerne rozpletieme 20 očiek a pokračujeme na ihličiach č. 4,5 džerzejovým vzorom. Po 4. r. základnou priadzou budeme pliesť vypletaným vzorom podľa nákresu. Po skončení celého vzoru uzavrieme na priečrnik stredných 10 očiek a po stranách uzavrieme 1 x 4, 1 x 3, 1 x 2 a 1 x 1 očko. Takto sme doplnili ešte 5 r. bielou priadzou a očká na oboch pleciach naraz uzavrieme.

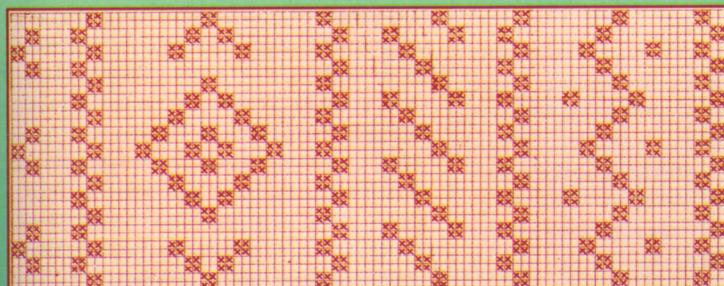
Pravý predný diel: Na ihlice č. 3 nahodíme 40 očiek a pletieme patentovým vzorom do výšky 7 cm. V poslednom riadku rozpletieme 9 očiek a očká v riadku pletieme nasledovne: 12 očiek patentovým vzorom a 37 očiek do výšky 4. r. džerzejovým vzorom, v nasledujúcich riadkoch pokračujeme podľa nákresu. Po upletení kosoštvorcového vzoru začneme tvarovať priečrnik: na pravej strane prvých 12 patentových očiek prevlečieme na zatvárací špendlík a na ostatných očkách uzavrieme postupne 2 x 3, 1 x 2, 2 x 1 očko. Dopletieme do výšky zadného dielu a ostatné očká uzavrieme.

Lavý predný diel: Pletieme zrkadlovo k pravému. Na lége vyplatieme 7 gombíkových dierok - prvú urobíme vo 4. r., ďalšiu po 4 cm a nasledujúce v rozpätí 8 cm. Posledná dierka bude v stojačiku.

Rukáv: Na ihlicu č. 3 nahodíme 30 očiek a pletieme patentovým vzorom do výšky 5 cm. V poslednom riadku rovnomerne rozpletieme 14 očiek a upletieme ešte 4 r. džerzejovým vzorom ihlicami č. 4,5. Vyplatieme len prvý rad vzoru (malé štvorčeky), potom 18 r. bielou priadzou, opäť rovnaký vzor a 18 r. bielou priadzou a rukáv dokončíme polovicou vzoru (prvé 2 r.), potom upletieme 2 r. farebnou a 2 r. bielou priadzou. Počas pletenia pridávame na rozšírenie rukáva na obidvóch stranach po 1 očku v každom 4. r. V celkovej výške 32 cm uzavrieme všetky očká naraz.

Dokončenie: Zošijeme obe plecia predného a zadného dielu. Na ihlicu č. 3 naberieme 12 očiek z prvého zatváracieho špendlíka, okolo priečrnička nahodíme 58 očiek, naberieme 12 očiek z druhého zatváracieho špendlíka a pletieme patent do výšky 4 cm. Zošijeme bočné švíky do výšky 44 cm, zošijeme rukávy a všijeme ich do prieramkov. Na pravú stranu légy prišijeme sedem gombíkov.

(Text, foto a kresba: Dorka č. 1/99)

Použité skratky:
hl. = hladko; obr. = obrátene; r. = riadok.

ČO NA OBED?

PEČENÝ MORIAK S GAŠTANAMI.

1 moriak, 150 g údenej slaniny, 150 g masla alebo oleja, sol.

P l n k a: 350 g ošúpaných gaštanov, mlieko, 80 g masla, 3 žltky, citrónová kôra, štipka muškátového kvetu, 100 g strúhanky, sneh z 3 bielkov, 5 pečených ošúpaných gaštanov.

Očisteného vypitvaného moriaka opálachneme, osušíme, znútra i zvonku osolíme, prešpikujeme pásikmi slaniny a plníme. Plnku dáme do hrvola a do brušnej dutiny alebo len do hrvola, ktorý po naplnení zašijeme bielou nitou. Moriaka dáme do pekáča na rozpálené maslo alebo olej, povrch potrieme maslom a pečieme z oboch strán do mäkká a do červena. Počas pečenia polievame výpekom a podľa potreby podlievame horúcou vodou.

Ošúpané gaštanys očistíme, dáme do vriaceho mlieka a varíme do mäkká. Potom ich prelisujeme alebo zmixujeme. Maslo vymiešame so žltkami do peny, pridáme postrúhanú citrónovú kôru, štipku muškátového kvetu, strúhanku, prelišované gaštanys, osolíme a dobre premiešame. Nakoniec vymiešame tuhý sneh z bielkov a upečené celé gaštanys. Podávame so zemiakovou kašou.

ZAPEKANÉ BRAVČOVÉ REZNE.

400 g bravčového stebna, 20 g bravčovej masti, 1 žltok, 20 g masla, 25 g bladkej múky, 40 g cibule, 60 g tvrdého postrúbaného syra, 1,2 dl mlieka, mletá sladká paprika, sol.

Očistené, umyté a osušené bravčové stehno pokrájame na 4 rezne, okraje krátko narežeme, vyklepeme, osolíme, a na rozohriatej masti opečieme. Do masti po opekaní dáme nadrobno posekanú cibuľu, oprážime, pridáme papriku, opečené rezne, podlejeme horúcou vodou a udusíme do mäkká. Na rozohriatom masle krátko oprážime hladkú múku, potom zalejeme mliekom, dobre rozšľaháme a za stáleho miešania uvaríme hustejš bešamel. Po vychladnutí do bešamelu vymiešame žltky. Udušené rezne poukladáme na pekáč, polejeme hustým bešamelom, posypeme postrúhaným syrom a v dobre rozohriatej rúre krátko zapečieme. Podávame so zemiakovou kašou alebo dusenou ryžou a šalátkami zo surovej zeleniny.

ŠALÁTY

ŠALÁT ZO SÓJE A ZELENINY.

2 lyžice uvarenej sóje, 1 nastrúhaný zeler, 5 lyžíc oleja, 2 lyžice octu, 1 lyžica sójovej omáčky, 2 strúčiky cesnaku, sol.

Z oleja, octu, soli, sójovej omáčky a cesnaku pripravíme nálev, do ktorého zamiešame uvarenú sóju a nastrúhaný zeler. Necháme na chladnom mieste odležať. Namiesto zelera môžeme použiť cviklu, hrášok, rajčiac, varený karfiol, mrkvu, ciбуľu atď., prípadne aj pomiešané.

MÚČNIKY

SVIATOČNÝ VENIEC.

200 g práškového cukru, 5 vajec, vanilinový cukor, 230 g polohrubej múky, štava a kôra z polovice citróna, maslo na vymästenie a múka na vysypanie formy, citrónová alebo rumová poleva, mandle, orechy, oriešky, brozienka, kandizované ovocie.

Celé vajcia vyšľaháme s cukrom, pridáme citrónovú štavu a postrúhanú citrónovú kôru a šlaháme, až kým sa objem cesta nezväčší na dvojnásobok. Nakoniec do ušľahanej zmesi zláhka zamiešame múku. Cesto nalejeme do vencovitej formy vymästenej maslom a vyspanej múkou a vo vyhriatej rúre pomaly pečieme asi 45 minút. Musíme dávať pozor, aby rúra nebola priveľmi rozpálená, lebo ináč by sa na povrchu vencia spravia kôra a cesto by zvodnatelo, prípadne sa aj zrazilo. Trochu vychladnutý veniec vyklopíme na misu, povrch polejeme citrónovou alebo rumovou polevou a ozdobíme mandľami, orechmi, orieškami, hrozienkami a rozličným kandizovaným ovocím. **Rumová poleva:** Do misky dáme 150 g práškového cukru, 2-3 lyžice rumu, 3 lyžičky horúcej vody a miešame, až kým poleva nie je hladká a lesklá.

MLADÝM GAZDINÁM

- Na krájanie alebo strúhanie zeleniny alebo zemiakov používajme nehrdzavejúce nože a strúhadlá, lebo železo rozrušuje vitamín C.
- Redkovku na ozdobovanie nakrojíme do kríža a vložíme na chvíľu do slanej vody. Kožka sa skrúti a redkovka doštane tvar tulipána.
- Zeleninu nikdy zbytočne dlho nevaríme, lebo tým sa zvyšujú straty vitamínov.
- Vratí sekáme až tesne pred pridaním do pokrmov. (js)

NIEPLODNOŚĆ BYDŁA

Definicja nieplodności jest trudna. Podobnie jak choroba jest przeciwieństwem zdrowia, tak nieplodność jest przeciwieństwem płodności. Wprawdzie pojęcia zdrowia i choroby nie pokrywają się całkowicie z pojęciami płodności i nieplodności, gdyż przedstawiają tylko jeden ze składników wymienionych stanów biologicznych, to jednak analogia jest chyba istotna. Bydło zdrowe, dojrzałe płciowo, z rozwiniętymi i czynnymi narządami płciowymi, żywione i trzymane w warunkach umożliwiających mu bytowanie, jest normalnie płodne. Płodność jest zatem naturalnym i normalnym stanem zdrowia rozrodczego, tymczasem nieplodność jako przeciwieństwo, jest stanem nienaturalnym, chorobowym.

Nieplodnością nazywamy brak zdolności rozmnażania, który nie musi być absolutny. Pod to określenie podciąga się wszystkie zaburzenia, które wstrzymują zdolność rozrodczą lub wywierają niekorzystny wpływ na narządy rozrodcze. Zaburzenia te mogą dotyczyć bądź okresów tworzenia się i dojrzewania komórek jajowych u samic, lub powstawania i rozwoju plemników jajowych u samców, lub utrudniać a nawet uniemożliwiać zetknięcie się komórek rozrodczych męskich z żeńskimi i przeszkodzić dojrzewaniu płodu. Następstwem tych nieprawidłowości jest to, że nie dochodzi do ciąży albo są za długie przerwy w rozrodczości.

Zależnie od czasu trwania i źródła powstania nieplodności, rozróżnia się: nieplodność trwałą i czasową. Poza tym nieplodność może być wrodzona i nabyta.

Nieplodność trwała występuje u bydła rzadko, w przeciwieństwie do czasowej, która u tych zwierząt jest zjawiskiem częstym. Nieplodność występuje u buhajów jak i krów, u których częściej używa się nazwy „jałowość”. Nieplodność trwała bywa zazwyczaj u bydła wcześniej rozpoznana i zwierzęta trwale nieplodne są szybko likwidowane, jako nie mające wartości hodowlanej. Czasowy stan nieplodności ze względu na swą przejściowość jest trudno uchwytnej i bardzo rozciągliwy, wahający się w granicach miesięcy lub lat. W praktyce rolnik zwykle uważa buhaja za nieplodnego, gdy szereg płodnych krów stanowionych przez niego nie zachodzi w ciążę, a krowę za jałową, gdy mimo kilkakrotnego jej krycia przez płodnego buhaja, krowa powtarza ruję i nie zaciela się.

Przyczyny niepłodności, a szczególnie jałowości u krów, są bardzo liczne, różnorodne i nie wszystkie są znane. Obok przyczyn właściwych i pierwotnych, istnieje szereg przyczyn wtórnego i ubocznych, niezakaźnych i zakaźnych, bezpośrednio i pośrednio szkodliwie działających na narządy rozrodcze. Dziedzicznosć odgrywa dużą rolę w występowaniu osłabionej płodności lub niepłodności. Indywidualne wahania w nasileniu zdolności rozrodczej są wrodzone. Wrodzona niepłodność nie musi być zawsze dziedziczną. Przyczyny urazowe, jak: okaleczenia, zmiażdżenia, pęknięcia, nowotwory itp., dotyczące zewnętrznych narządów buhaja i krowy, mogą być przyczyną czasowej lub trwalej niepłodności. Każda ogólna choroba o większym nasileniu wyčerpuje organizm zwierzęcia i może wywierać szkodliwy wpływ na płodność. Stwierdzony jest fakt, że różnorakie choroby ogólne u krów mniej szkodliwie działają na płód w okresach wcześniejszej ciąży, w których najczęściej występuje śmierć płodu lub jego osłabienie i poronienie. Inaczej trzeba oceniać niektóre swoiste choroby zakaźne występujące u bydła, które usadzają się w narządach płciowych powodując ich stany zapalne.

ROBACZYCA NARZĄDÓW ROZRODCZYCH DROBIU

Występuje najczęściej u kur, rzadziej u innego drobiu. Choroba ta pojawia się w maju, czerwcu i lipcu w okolicach, w których znajdują się stawy, jeziora i rzeki. Przyczyną choroby jest robak usadzający się w jajowodzie, powodujący zapalenie jajowodu, w skutek czego nie może tworzyć się skorupa jaja. Zarażenie następuje wtedy, gdy kury zjadają ważki, w których organizmie żyją larwy robaków powodujących zapalenie jajowodu. Po deszczu, lub rano przed opadnięciem rosły, kury chwytają ważki zarażając się w ten sposób robaczycą.. Larwy dojrzewają w przewodzie pokarmowym kury, a stąd dostają się do narządów rozrodczych. Chorą kury dugo siedzą na gniazdach, znoszą jaja bez skorupy lub w bardo cieśkiej skorupie. Mówią się wtedy, że kury „leją jaja”. Czasem w jajku nie ma białka albo jest ono pomieszcane z żółtkiem. Chorą kury przybierają charakterystyczną postawę - ogon i brzuch sięga ziemi. Chorą sztuki należy oddzielić od stada a ich leczenie powierzyć lekarzowi. W okolicy, w której kury leją jaja, należy od maja do lipca wypuszczać je dopiero po opadnięciu rosły, ponieważ wtedy nie mogą już chwytać ważek. Po deszczu kury należy trzymać w zamkniętych pomieszczeniach. (jš)

PRAWNIK

RODZINA ZASTĘPCZA

Ostatnio spotyka się w społeczeństwie spore zainteresowanie tworzeniem rodzin zastępczych. Informujemy zatem, że para małżeńska zainteresowana tą sprawą powinna się zwrócić do powiatowego centrum pomocy rodzinie, które jest właściwe dla miejsca zamieszkania zainteresowanego małżeństwa. Takie centra powiatowe przygotowują rodzinę zastępczą na przyjęcie dziecka organizując dla niej szkolenie. Centrum wybierze też dziecko, albo dzieci, które umieści w utworzonej rodzinie zastępczej. Po rozpoczęciu opieki należy przez cały czas przekazywać centrum informacje o dzieciach, np. o stanie ich zdrowia, postępach w nauce, kłopotach wychowawczych itp. Rodzina zastępcza otrzymuje pomoc finansową na pokrycie kosztów utrzymania dziecka lub dzieci. Wysokość tej pomocy zależy od wieku dziecka. Starosta może też przyznać jednorazowe świadczenie pieniężne potrzebne na pokrycie wydatków związanych z przyjęciem dziecka. W razie potrzeby może także przyznać pomoc rzeczową. (Rozporządż. Rady Min. z 29.11.2001 r. - DzU nr. 120, poz. 1284)

STRATA PASZPORTU

Jeżeli za granicą stracimy nasz paszport, to niezależnie, czy będzie to zagubienie, czy kradzież, musimy o tym niezwłocznie zawiadomić polski konsulat lub ambasadę. W przypadku kradzieży fakt ten powinniśmy zgłosić również na policji i domagać się spisania protokołu. Następnie z protokołem tym idziemy do konsulatu, gdzie musimy wypełnić formularz i dołączyć do niego 3 zdjęcia paszportowe, które wykonujemy na koszt własny. Przed konsulem musimy także potwierdzić swą tożsamość, okazując np. jakiś dokument ze zdjęciem (nawet kserokopię skradzionego paszportu). Gdy nie mamy takiego dokumentu, naszą tożsamość może potwierdzić znający nas inny polski obywatel. Jeżeli jednak nie ma takiej osoby, wtedy konsul powinien skontaktować się z urzędem paszportowym, który wydał zaginiony paszport. Za paszport tymczasowy trzeba zapłacić około 15-30 dolarów. Wracając, na granicy musimy go oddać. (Ustawa z 6.9. 2001 r. - DzU nr. 125, poz. 1368)

PRACA NA ZLECENIE

Okres zatrudnienia na umowę zlecenie nie jest wliczany do naszego stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, np. prawo do urlopu. W dodatku prawo do urlopu przysługuje tylko pracownikom, czyli osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę, a nie zatrudnionym na podstawie innych umów, np. zlecenia czy o dzieło. Zleceniodobiorcy nie przysługują takie uprawnienia pracownicze, jak osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę. Nie tylko nie mają prawa do urlopu wypoczynkowego, lecz również do wszelkich urlopów okolicznościowych (np. z tytułu ślubu). Od umowy zlecenia natomiast odprowadza się składkę na ubezpieczenie społeczne (w tym również na ubezpieczenie emerytalne). Dlatego okres zatrudnienia na zlecenie jest brany pod uwagę przy ustalaniu praw do emerytury. (Kodeks cywilny - artykuły od nr. 734 do 751)

KREDYTY

Ostatnio w telewizji i innych mediach sporo było reklam, w których banki zaczęły wszystkich do brania kredytów na korzystnych warunkach. W związku z tym zwracam uwagę czytelników na to, że niestety, nie każdy może zaciągnąć kredyt, mimo że w ogłoszeniach banki zaczęły wszystkich, nie informując jednak o żadnych ograniczeniach. Przede wszystkim należy stwierdzić, że kredyt udzielany jest zwykle tylko tym osobom, które dają gwarancję spłacenia go. A zatem banki wymagają, aby osoba zaczągająca kredyt była zatrudniona na podstawie umowy o pracę dłuższej niż trzymiesięczną. Może też ona prowadzić własną działalność gospodarczą lub gospodarstwo rolne, albo utrzymywać się ze stypendium, emerytury czy renty. Aby otrzymać kredyt, należy więc udowodnić, że ma się stały dochód. Za taki banki nie uznają jednak umów o dzieło lub umów zleceń. Jeśli więc pracujemy jedynie dorywczo i nie mamy pracy stałej, to bank ma prawo odmówić nam udzielenia kredytu.

WARTO WIEDZIEĆ

Pełnoletniość osiągamy po ukończeniu 18 roku życia. Jeśli jednak ktoś wstąpi w związek małżeński przed 18 rokiem życia, staje się automatycznie pełnoletnim i zostanie nim nawet po unieważnieniu małżeństwa przed ukończeniem 18 lat.

HVIEZDY O NÁS

BARAN (21.3.-20.4.)

Možnosť zmien na tvojom pracovisku. Nebude ti to po chuti, ale nehádaj sa, lebo to ti nepomôže, zato vytvorí nepríjemné ovzdušie. Zamysli sa radšej nad novými metódami práce, čo môže priniesť konkrétnie zlepšenie - pre teba a tvoju firmu.

BÝK (21.4.-20.5.)

Čaká ťa množstvo práce, ktoréj sa nemôžeš vyhnúť. Ukáž, že dokážeš všetko zvládnut a netraf dobrú náladu. Úspech je zaručený. Zmena práce by sa ti práve teraz nevyplatila. Mohol by si veľa stratiť, po finančnej i odbornej stránke.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Nelám si hlavu nad zložitou situáciou na pracovisku. Nič nezmeníš, len si zničíš nervy. Zatiaľ ti nič nehrozí, preto sa drž stranou a počkaj, až a všetko ujasní. Nebude to pre teba také zlé. Neočakávané peniaze ti konečne umožnia oddávna plánovaný nákup.

RAK (22.6.-22.7.)

Bude to pokojný mesiac, bez konfliktov. Konečne budeš mať čas na to najdôležitejšie - domov a rodinu. Prinesie ti to veľa radosti, uvoľnenie a duševnú pohodu. Krátka dovolenka v rodinnom kruhu upevní vzájomné zväzky a všetkým prinesie radosť.

LEU (23.7.-23.8.)

Zišla by sa ti sila a sebaovládanie, keďže budeš pod stálym nátlakom a napäťím. Preto si nemôžeš dovoliť žiadnu chybu. Koncom mesiaca sa všetko vráti do starých kolájí a budeš si môcť dovoliť krátky odpočinok. Tvoje zdravie to vyžaduje.

PANNA (24.8.-23.9.)

Čaká ťa dosť búrlivý mesiac, ale nebudeš sa môcť sťažovať na nedostatok osobných, pracovných a finančných úspechov. Úspešne vyriešiš viac problémov, aj keď naraziš na prekážky. Znepokojujú ťa zdravostné ľažnosti, neodkladaj návštěvu u lekára.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Drobné pracovné úspechy upevnia tvoju sebaistotu a autoritu. Keď sa budeš snažiť, môžeš dosiahnuť viac, ako si očakával. Nežiadaj však príliš veľa, aby si všetko nepokazil. Tvoja finančná situácia bude dobrá, nemusíš sa obávať, či ti peniaze vystačia do výplaty.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Na pracovisku budeš potrebovať veľa vtrvalosti a energie a na druhej strane aj rozvahu a sebaovládanie. V súkromnom živote tvoji blízki čakajú od teba viac pochopenia a srdčnosti. Musíš hned vysvetliť všetky drobné nedorozumenia, aby sa konflikt neprehíbil.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Čakajú ťa ľažné pracovné úlohy. Budeš sa musieť priprásiť novým, zložitým pracovným podmienkam a nevyhnutným zmenám, čo si bude vyžadovať hodne úsilia. Vyplatí sa ti to, vyriešiš vďaka tomu viac zložitých problémov firmy. Doma počoj a harmónia.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Bude to pokojný, ospalý, dokonca až nudný mesiac. Svoju roztržitosťou alebo dekoncentráciou môžeš však zaviniť chybu, ktorá by ti spôsobila veľa ľažností. Nedaj sa uspať a pokojné obdobie využi na zvýšenie kvalifikácií, ktoré sa ti v budúcnosti iste zídu.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Čaká ťa napäť a nervózny mesiac, nielen v práci. Snaž sa všetky úlohy a povinnosti plniť dobre a presne, aby si sa nedostal do väčších ľažností. Vyhýbaj sa sporom a konfliktom, aby si na ne nedoplatil. Nehľadaj hromozvod na zlú náladu v rodine, ktorá predsa za nič nemôže.

RYBY (19.2.-20.3.)

Dobrý mesiac, nebudeš sa mať na čo sťažovať. V práci sa dočkáš uznania a odmeny. Trošku horšie to bude v osobnom živote, ale aj tu krízu prekonáš a po manželských bûrkach sa nebo vyjasní. Pomôže v tom neočakávané stretnutie s osobou, ktorú si vážiš a ktorej dôveruješ.

(jš)

NÁŠ TEST

Žijete v strese?

1. Zamestnanie

a/ Nikdy nemám dosť času; b/ Ak chcem, aby práca bola vykonaná tak, ako treba, viem, že ju musím urobiť sám(a); c/ Hnevá ma, ak moje úsilie a výsledky nikto neocení; d/ Strácam kontrolu nad dianím.

2. Rodinné vzťahy

a/ Sex ma už nebabí; b/ Nemám dosť času na to, aby som sa dostatočne venoval(a) partnerke(ovi); c/ Po hárke sa usilujem hneď a zlož skryť vo svojom vnútri; d/ Partner(ka) pozná na svojej koži následky mojich pracovných problémov.

3. Čas

a/ Neznášam ľudí, ktorí hovoria alebo pracujú pomaly; b/ Padá na mňa zúrivosť, ak sa ocitnem v dopravnej zápche; c/ Ak v obchode kúpim menej než päť-šeš vecí, začínam sa pozerať do košíkov iných žien budúcu, či kupujú viac než ja; d/ Vždy dám prednosť pohyblivým schodom pred normálnymi.

4. Zdravie

a/ Nemôžem zaspáť; b/ Chorlaviem viac než moji priatelia(ky); c/ Cítim potrebu každý deň aspoň chvíľu športovať; d/ Keď som v strese, pijem a fajčím oveľa viac než inokedy.

BODOVANIE

Prečítajte si každú otázku a pripočítajte si 1 bod, ak sa vám to nestáva nikdy, 2 body, ak sa vám to stáva zriedka, 3 body, ak sa vám to stáva občas a 4 body, ak sa vám to stáva často. V prípade, ak vaša odpoveď znie „vždy“, pripočítajte si 5 bodov.

Od 16 do 33 bodov: Môžete sa považovať za šťastných. Pojem stres je pre vás asi iba cudzie slovo, ktoré sa občas zjaví na stránkach novín. Pre vás je to veľká neznáma.

Od 31 do 55 bodov: Síce sa tvárite, že žijete v strese od rána do večera a od večera do rána, ale zasa až také tragicke to nie je. Stačí, ak sa na chvíľu zastavíte a budete relaxovať.

56 a viac bodov: Mali by ste sa pozorovať s lekárom. Musíte si nájsť rovnováhu v živote a naučiť sa uvoľňovať. Skúste po návrate z práce domov robiť niečo celkom iné, než ste robili v zamestnaní. Čo takto počúvať vašu obľúbenú hudbu? Alebo sa vybrať na polhodinovú prechádzku, pri ktorej sa vám do krvi vyplaví endorfín. Skúste si pozrieť nejaký romantický film. Jednoducho si povedzte - dosť! Nadýchnite sa, narátajte do desať a potom pokojne vydýchnite. Uvidíte, dá sa to. (jš)

Meno veští

Jakub

Jakub - dobré, pokojné, úprimné a ušľachtilé meno. Keď sa bolo veľmi rozšírené, potom trochu stratilo svoju populárnu, ale v posledných rokoch sa s ním opäť stretávame čoraz častejšie. Človek s týmto menom pochádza obyčajne z mnohotnej robotníckej alebo roľníckej rodiny. Máva najčastejšie hnedé alebo tmavohnedé vlasy, spravidla rovné a len zriedka kedy kučeravé. Je zaujímavé, že takmer každý Jakub pomerne skoro plešivie. Má nízku, zavalitú postavu, ale napriek tomu je veľmi svižný. Miluje ženy, hazard a nezriedka aj alkohol. Máva okrúhlu, trochu tupú tvár a sviežu, ružovú pleť. Je chytrák, bystrý, pohotový a všeobecne, ale na druhej strane neveľmi nadaný. Je však znamenitým organizátorom a obchodníkom. Peniaze si neveľmi cení, obyčajne dobre zarába, ale na druhej strane aj veľa vydáva a vôbec nemyslí na budúcnosť.

Jakub statočne bojuje so svojím osudom. Žení sa dosť skoro a za manželku si berie trochu staršiu ženu od seba, obratnú, dobrú gazdinu a znamenitú obchodníčku, na ktorú sa môže plne spoľahnúť. Sám sa preto môže plne venovať obchodovaniu, uskutočňovaniu svojich nápadov, ale aj hazardu a, žiaľ, aj pitiu. Preto sa o výchovu detí a vôbec o celú domácnosť musí starať len manželka.

Jakubovo najšťastnejšie obdobie je tak kdesi medzi 25. a 35. rokom života. Po počiatok šťastnom období v manželstve prichádza, žiaľ, kríza, ktorá sa nezriedka končí rozvodom alebo separáciou. Po istom čase sa Jakub žení druhý raz, ale ani jeho druhé manželstvo nebýva príliš šťastné. Jakub občas chorlave na srdce, črevá alebo neurózy. Často zomiera náhle a mimo domova. Všeobecne možno povedať, že Jakub prechádza cez život pomerne bezstarostne a s humorom. Ľudia ho majú radi. Je dobrý spoločník, vítaný na svadbách, krstinách a na iných spoločenských podujatiach. (js)

- Olga, ak ma necháte, pre mňa to bude katastrofa: ste posledná v mojom zozname!

- Od čoho máš také dorezané čelo?
- Od nádchy.
- Ako je to možné?
- Kýchol som pri okne...

*
- Pani, vy ste po rozvode akosi zanevreli na mužov. Prečo sa nevydáte?
- A načo? Však moje tri zvieratá mi muža úplne nahradia. Pes vrčí každé ráno, papagáj kľaje celý deň a kocúr nie je celú noc doma.

*
Pozri sa, drahá, keď sa chceš so mnou hádať, počkaj, až tu nikto nebude!
- Ved' tu nikto nie je!
- Ako to, že nie je? A ja som čo? Vzduch?

*
- Už mi nenalievajte! Bojím sa, že zabudnem, kde som zaparkoval auto!

*
- Moja žena je veľmi chladná.
- To musíš mať v lete príjemne, nie?

*
Spytuje sa pacientka lekára:

- Prečo ste vyhodili z ordinácie tú pacientku predo mnou?
- Chcela, aby som jej napísal recept na vianočku zo štyroch vajec.

*
- Ako žiješ? - pýta sa priateľ Zubného lekára.

- Ináč v zamestnaní a ináč doma.

*
- A to už ako?
- V zamestnaní hovorím ženám: otvorite si pusinku, kým doma manželke: zavri už konečne hubu!

*
Rozčluľuje sa manžel:

- Prosím ťa, kedy sa už konečne naučíš presnosti?
- A prečo? Ty si bol celý život presný, a čo si z toho mal? Vždy si musel na mňa čakať!

*
Vedúci reštaurácie hovorí novoprijatej čašničke:

- Nezabudnite, že hostí treba obsluhovať vždy zlava a taniere zobrať správne.
- Ach, to je neuveriteľné, akí sú ľudia ešte poverčiví! - vzdychnie si čašnička.

*
- Prečo si už konečne nedáte prišť ten nos, čo vám odtrhli v krčme?

- Aj by som si dal, ale ešte stále je pripojený k súdnym spisom.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:
Vreckovku vidieť - hádka v rodine; hodvábnu mať - ste do kohosi zamilovaný; stratiť - získaš nových priateľov. Vreckový nôž - pravdepodobne veľká strata.

Zemiaky - množstvo rôznych udalostí; vykopávať - nevdáčná práca, možná zmena; jest ich - dávaj si pozor na zdravie; olupávať - koniec hádok a sporov v rodine; varíť - nepredvídaná, ale milá návštěva; veľké a pekné - neočakávaný príjem, zisk, odmena; malé - predpokladaná strata a nutné uskromnenie.

Zmiju vidieť - vy a vaši priatelia zvíťazíte v správnej veci.

Zrkadlo, vidieť sa v ňom - nepriaznivé udalosti; rozbit - musíš sa vzdáť svojich nádejí; so zlatým rámom - blahobyt, bohatstvo.

Zubný lekár - zloba, nevôle.

Zomierať seba vidieť - dlhý život; iných vidieť - dostaneš dobrú prácu.

Žehlička - výhra na lotérii alebo v inej hre. Železné mreže - pred tebou veľké prekážky, starosti.

Žinenka - pre bohatých dobro, pre chudobných sklamanie.

Žltá farba - zloba; veľké množstvo v kracibici - zisk a bohatstvo; farbiť látku dožíta - klamete sám seba; pekná a sýta - dlhý a šťastný život.

Žralok - ocítneš sa v nebezpečenstve. (js)

ZAUJÍMAVOSTI

ROZLÚČKA MARADONU. Ako mnohí už vedia, vlni sa s futbalovou kariérou, navždy rozlúčil najslávnejší argentínsky futbalista, 41-ročný Diego Maradona. Stalo sa tak na štadióne v Buenos Aires, kde sa konal prieťský futbalový zápas argentínskej reprezentácie so zvyškom sveta. Slávny futbalista, povzbudzovaný tisícami fanúšikov, streli svoj posledný gól a Argentína vyhrala 6:2. Po zápase fanúšikovia pripravili dojatému Maradonovi vrelé ovácie, aj keď nikto z nich nechcel uveriť, že „božsky“ Diego už nikdy nevybehnie na štadión.

NAJBOHATŠIA VDOVA. S menom Imelda Marcosová (na snímke) sa v osiemdesiatych rokoch spájali luxus a mátnotratnosť. Životný štýl dnes sedemdesiatdvočnej vdovy po filipínskom diktátorovi Ferdinandovi Marcosovi, ktorý umrel v roku 1989, bol

nepopierateľne nákladný. Rada sa predvádzala napríklad tým, že má tritisíc párov topánok, všetko ručne šitých. Vládnucu dvojica mala svoj ľud oklamat o miliardy, proti rodinnému klanu po zvrhnutí v roku 1986 bolo podaných viac ako sto súdnych žalob, no nikto z nich neboli odsúdený. Až teraz sa úrady rozhodli Imeldu zadržať a obvinili ju z obohacovania a korupcie, za čo jej hrozilo až sedemnásť rokov väzenia. Zložila kauci, pričom jej výška je naozaj smiešna, v prepočte asi 220-tisíc korún alebo 20 tisíc zlôtých. Na pojednávanie sa dostavila obvešaná diamantmi, zaťími a rubínmi, ktoré mali omnoho vyššiu hodnotu.

ZOMRELA NAJSTARŠIA EURÓPANKA. Po nedávnej smrti 115-ročnej Francúzky Marie Bremontovej, bola najstaršou Európankou 114-ročná Angličanka Amy Isabel Hulmesová, ktorá, žiaľ, tiež zomrela krátko po svojich 114. narodeninách. Celý život trávila v manchesterskom grófstve v meste Bury a jeho okolí. Zanechala dve dcéry, päť vnúčat, pätnásť pravnúčat a sedem praprvnúčat. Bývalá tkáčka sa pred tridsiatimi rokmi zo zdravotných dôvodov vzdala fajčenia. Svoju dlhovekost pripisovala zvyku dat si každý deň v miestnej krčme pohár piva Guinness. Najstaršou ženou na svete je teraz 114-ročná Maude Farris-Luseová z amerického Michiganu. Začalo sa aj pátranie po najstaršej Európanke, ktorá by nastúpila na miesto pani Hulmesovej.

CROWE SA ZĽAKOL. Na londýnskej premiére nového filmu Russella Crowa (na snímke) Skúška života (Proof of Life) chceli herca uniesť, o čom písala najmä bulvárna tlač Sunday People. FBI upozornila Scotland Yard, že hercovu sa vyhľážali únosom, pre-

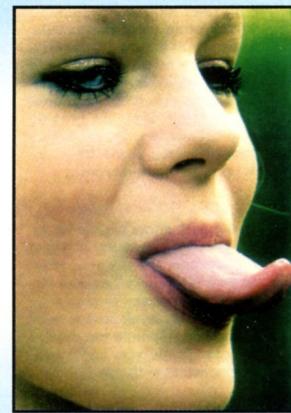

to britskí policajti mohli včas zabezpečiť dostačujúcu ochranu pre hollywoodsku hviezdu. Iróniou je, že Russel v spomínanom filme hrá špeciálneho agenta, ktorý má vyslobodiť unesených ľudí. Podľa správ Crowe bral vyhľážku vážne a poriadne sa zľakol.

PÁPEŽ REKORDÉROM. Ján Pavol II. je prvým pápežom, ktorý sa dostal do Guinessovej knihy rekordov, a to dokonca v niekoľkých „konkurenciách.“ Beatifikoval 1506 a kanonizoval 452 osôb, v roku 1995 celebroval na Filipínach sv. omšu pre 5 miliónov veriacich (najpočetnejšiu v dejinách kostola), ako pútnik precestoval 1 185 033 km, vyhlásil 3195 kázni a prejavov a mimo Vatikánu strávil celkom 907 dní 14 hodín a 5 minút.

MAMA LAETITIA. Keď si všetci mysleli, že sa rodí filmová hviezda, dopriala si voľno - a porodila dcéru. Žiadana francúzska topmodelka a herečka, modrooká stosedemdesiatdväťročná metrov vysoká (miery 90-60-88), Laetitia Castrová, totiž nedávno pocítila materskú radosť. Pri pôrode nechýbal otec dievčatka, fotograf a režisér videoklipov Stéphane Sednaoui, ba ani rodičia Laetitie. Dievčatko pomenovali Sahtéena a médiá požiadali o zdržanlivosť - aby mohli vychutnať šťastie. Poznamenajme, že šarm Laetitie bol natoliko podmanivý, že Francúzi si ju vybrali na modelku pre Marianne, francúzsky národný symbol, ktorej bustu možno nájsť na každej ranci.

UKÁŽ JAZYK. Odkedy sa Annika (na snímke) dostaťa do Guinessovej knihy rekordov, priatelia zo školy ju neustále prenasledujú. Príčinou je samozrejme to, že chcú na vlastné oči vidieť jej na 73 mm vyplazený jazyk, čo je svetový rekord.

FILM O AFÉRE MONI- KY. Monika Lewinská (na snímke) súhlasila, aby HBO nakrútil dokumentárny film o sexuálnom škandáli, ktorého aktívnu účastníčkou bola spolu s bývalým americkým prezidentom Billom Clintonom. Monika sa dokonca rozholila vo filme aj účinkovala. V afére sú, podľa

názoru producentov, ešte neobjasnené okamihy a chceli by preskúmať najmä to, ako mohla táto bezvýznamná udalosť prerásť do celosvetových rozmerov. Lewinská vyhľásila, že sa s odstupom času už na celú záležitosť pozera pokojne. O honzároch sa zatiaľ nehovorí.

AFRODITA. Jej meno znamená v gréckine „zrozená z peny.“ Je bohyňou života, hoci väčšina umelcov jej pripisovala len rolu bohyne lásky a krásy. Rimania si ju stotožnili s Venušou (na snímke) a Gréci ju zbožňovali ako univerzálnu bohyňu, kráľovnú nebies. Na vidieku jej do náplne práce pridávali aj starosť o blahobyt a moreplavbu. Grécka bohyňa, ktorú podľa Homéra splodili Dióna a Zeus, sa neskôr vydala za Hefaista, kováča bohov. Legendy jej však prisudzujú mnohých ďalších milencov. (pk)

Tancuje beliansky súbor Spiš...

... a krempašský súbor Zelený javor

Na javisko vchádza chyžniansky Rombaň

OSTATKI

FAŠIANGY

2002

Nedecká Veselica v scénke

z dávnych fašiangov

OSTATKI

FAŠIANGY

2002

Foto: J. Bryja

FAŠIANGY - OSTATKI '2002 V KREMPACHOCH

Rodinná muzika Harkabuzovcov

Súbor Čardáš z Čiernej Hory
po prvýkrát na našom podujatí

Jánošík zo Svitu vo víre tanca

Scénka s jasličkami kacvínskych žiakov

Sláčiková kapela z Jurgova. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

TSP Towarzystwo Słowaków w Polsce

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, Słowacy w Polsce cz.VI,(rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.III, (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, Czesi w Polsce, Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, Dzieje i współczesność Jurgowa, Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, Klucz Świata – wybór poezji, Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, Deti Prometeusa, Kraków 1999	20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,	
II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl
nr konta: Bank PKO S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100